

Diplomová práce

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra pedagogiky

Diplomová práce

Možnosti oslovení mladých lidí z křesťanských rodin,
kteří přestávají praktikovat svou křesťanskou víru

Vedoucí práce: **doc. PhDr. Ludmila Muchová, Ph.D.**

Autor práce: Bc. Jana Zasadilová
Studijní obor: Učitelství náboženství a etiky
Ročník: druhý

2015

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury. Prohlašuji, že v souladu s §47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

26. března 2015

.....

Děkuji vedoucí bakalářské práce doc. PhDr. Ludmile Muchové, PhD.
za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

Obsah

Obsah.....	5
ÚVOD	7
1 OBECNÁ CHARAKTERISTIKA VÝVOJE NÁBOŽENSKÉHO ÚSUDKU	9
1.1 Elkindův pohled na vývoj náboženského myšlení dětí a sociální model víry podle Gillespie.....	9
1.2 Westerhofforův zkušenostní model víry.....	11
1.3 Oserova stupnice náboženského úsudku	12
1.4 Vývoj víry podle Fowlerovy stupnice	15
2 VÝVOJOVĚ PSYCHOLOGICKÝ POHLED NA ADOLESCENCI	19
2.1 Psychologická definice adolescence.....	19
2.2 Vývoj člověka – fáze a jejich úkoly	20
2.3 Prožívání a socializace adolescentů.....	23
2.4 Fáze procesu individuace.....	25
2.5 Socializace a „tekutá identita“	26
2.6 Vlivy na utváření identity v adolescenci	28
2.7 Víra v období adolescence.....	30
3 KŘESŤANSKÁ PRAXE	32
3.1 Znalost církevního učení	33
3.1.1 Bible	33
3.1.2 Bůh, Stvořitel nebe i země	34
3.1.3 Ježíš Kristus.....	35
3.1.4 Duch svatý.....	36
3.1.5 Církev putující a vítězná	38
3.1.6 Eschatologie	39
3.2 Křesťanská praxe jako svátostná účast na životě církve	41
3.2.1 Křest	42
3.2.2 Eucharistie	43
3.2.3 Svátost smíření	43
3.2.4 Biřmování.....	44
3.3 Život z víry ve světě; křesťanská morálka a spiritualita.....	45
3.3.1 Člověk z pohledu křesťanství.....	45
3.3.2 Víra.....	46
3.3.3 Láska	48
3.3.4 Naděje.....	50
3.3.5 Desatero jako základ křesťanské etiky	51
3.3.6 Problémy mladých dnešní doby	54
4 PASTORACE MLADÝCH V ČESKÉ SEKULARIZOVANÉ SPOLEČNOSTI.....	57
4.1 Charakteristika dnešní sekularizované společnosti	58
4.2 Specifika dnešní mladé generace.....	61

4.3	Pastorace mládeže.....	62
5	NÁBOŽENSKÉ SPOLEČNOSTI, Hnutí A AKTIVITY CÍRKVE ZAMĚŘENÉ NA MLADÉ LIDI.....	66
5.1	Salesiáni Dona Bosca	66
5.2	Charismatická obnova	67
5.3	Hnutí fokolare.....	68
5.4	Diecézní střediska mládeže	69
5.5	Studentské mše a setkání	70
5.6	Prázdninové evangelizační pobyty	71
6	POTŘEBY MLADÝCH LIDÍ VZHLEDEM K CÍRKVI.....	73
	ZÁVĚR.....	79
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	81
	ABSTRAKT	85

ÚVOD

Za praktikující křesťany se dnes v České Republice označuje jen velmi malé procento mladých lidí. Křesťanská praxe se dá určit podle pravidelné návštěvy nedělních bohoslužeb, ale ze zkušeností víme, že ne všichni, kdo navštěvují pravidelně bohoslužby, mají živou víru. Setkáváme se i se skutečností, že v křesťanské praxi často nastupuje prázdný návyk, tam, kde má být radost a láska. Křesťané se tak často stávají „farizei“, kteří vědí, co by měli konat, vykonávají všechny požadované úkony, ale jejich chování je spíše výrazem konformity než lásky k Bohu.

Odchod mladých lidí z církve sledujeme s velkou bolestí, pátráme po příčinách a hledáme způsoby, jak tomu předejít. Přemýšlíme jak je zaujmout, jak jim co nejlépe zprostředkovat setkání s Bohem, co jejich rozhodování v náboženských otázkách ovlivňuje, jaký je jejich životní styl, jejich potřeby, sny a přání, s čím se potýkají. Snažíme se je poznat a porozumět, abychom jim mohli předávat evangelium v „jejich jazyce“.

Církev, které jsme součástí, si uvědomuje důležitost vytvoření dialogu s mladými lidmi. Papež JAN PAVEL II. jen několik dní po svém zvolení na Petrův stolec, mladým lidem říká: *"Vy jste naděje církve a světa. Vy jste moje naděje"*¹. Pozváním mladých křesťanů do Říma na oslavu Jubilea mládeže v roce 1984 odstartovala celosvětová setkání mládeže s papežem. Z promluv JANA PAVLA II. na jednotlivých setkáních mládeže je patrna jeho láska k mladým lidem, ale i touha předat jim poklad víry.²

Stejný důraz klade na práci s mládeží současný papež FRANTIŠEK:

*„Všeobecně bych řekl, že je třeba mladým naslouchat, dávat jim prostor k vyjádření a postarat se o to, aby nebyli manipulováni. Mladým je třeba stále naslouchat. Pozor na to! Rodina, otec nebo matka, kteří nenaslouchají svému mladému synovi, ho izolují, vytvářejí smutek v jeho duši a neobohacují se. Mladí vždy mají v sobě bohatství, i když jistě nejsou tak zkušení. Ale vždy je třeba jim naslouchat a chránit je před podivnými manipulacemi ideologického nebo sociologického charakteru. Je třeba jim naslouchat a dávat jim prostor pro naslouchání“*³

Cílem mé práce je analýza některých aspektů ovlivňujících víru a křesťanskou praxi mladých lidí a formulace možností oslovení mladých lidí z křesťanských rodin, kteří přestávají praktikovat svou křesťanskou víru.

¹ <http://tisk.cirkev.cz/ze-zahranici/svetove-dny-mladeze-a-jejich-papezove-jan-pavel-ii-a-benedikt-xvi/>

² Srovnej např.: JAN PAVEL II., *Kristus vás miluje*, Paulinky, 2001, str.168

³ PAPEŽ FRANTIŠEK: *Prosím o přátelský dialog*, Praha: Euromedia Group, k.s. – Ikar 2013, s. 150-151

V první kapitole představím různé způsoby nahlížení na duchovní zrání – především OSEROVU stupnici náboženského úsudku a FOWLEROVU stupnici vývoje víry.

Ve druhé kapitole se budu věnovat psycho-sociologickému pohledu na období adolescence, kde budu vycházet z poznatků, které jsem zpracovala již ve své bakalářské práci: Prožívání křesťanské víry adolescentů v současné společnosti. Ty doplním o poznatky M. VAŠUTOVÉ.

Třetí kapitola bude koncipována podle vyjádření křesťanské víry. (1.) Víra vyjádřená v učení církve tak, jak ji uvádí Katechismus a Bible (2.) Víra jako svátostná praxe a (3.) Víra žitá ve světě. V posledním z vyjmenovaných vyjádření křesťanské víry se budu věnovat morálce a spiritualitě. Zde budu vycházet především ze ŠRAJEROVA překladu německého katolického katechizmu "Život z víry", z "Teologie agapé" J. ZVĚŘINY a z "Eschatologie" profesora RATZINGERA, emeritního papeže Benedikta XVI.

Ve čtvrté kapitole zpracuji problematiku pastorační práce s důrazem na specifika dnešní mladé generace i charakteristiku současné společnosti. Využiji zkušeností KAPLÁNKA, A. OPATRNEHO a Z. BAUMANA.

Pátá kapitola bude zaměřena na pastorační aktivity a náboženská hnutí, která se věnují práci s mladými a na jejich spiritualitu.

V poslední šesté kapitole se pomocí potřeb mladých křesťanů, které formulovali na Fórech mládeže, pokusím zformulovat některé jejich potřeby vzhledem k církvi.

1 OBECNÁ CHARAKTERISTIKA VÝVOJE NÁBOŽENSKÉHO ÚSUDKU

Pakliže chci hledat způsob, jak rozvíjet duchovní život mladého člověka, musím si uvědomit, že možnosti jedince přijímat evangelizaci jsou limitovány nejen např. jeho rozumovými a jazykovými schopnostmi, ale také způsobem, jakým o Bohu přemýšlí. Proto se chci nejprve zaměřit na zákonitosti vývoje víry člověka, jak je ukazují nesčetné výzkumy v různých zemích. HANESOVÁ zdůrazňuje, že tento rozvoj víry má tři neoddělitelné rozměry:

- **Rozvoj důvěry a osobní spolehnutí se na Boha**
- **Rozvoj poznání a vědomostí o tom, v koho a co věřím**
- **Rozvoj jednání, kdy žiji jako Boží dítě⁴.**

HANESOVÁ také tvrdí, že Duch svatý může oslovit člověka na jakémkoliv stupni jeho víry.⁵

1.1 Elkindův pohled na vývoj náboženského myšlení dětí a sociální model víry podle Gillespie

V 70. letech 20. století rozdělil Američan David ELKIND vývoj náboženského myšlení dětí do tří stádií. Při svém výzkumu vycházel z Piagetovy teorie psychické ontogeneze.

1. stádium zahrnuje děti ve věku 5 až 7 let. Děti v té době rozlišují různá náboženství podle vnějších vlastností jako je např. barva vlasů. Jejich myšlení o věcech víry je povrchní a představy o Bohu jsou nekonkrétní. Modlitby mají pro dítě spíše magický ráz⁶ a vyjadřují osobní touhy a požadavky⁷.
2. stádium trvá od 7 do 9 let, kdy si děti všímají konkrétního jednání lidí, a jejich chápání náboženství se váže na vnější činnost církve (kult). „*Modlitby jsou závislé na vedení druhých osob, doprovázeny vnějšími projevy (složené ruce).*“⁸

⁴ Srovnej: HANESOVÁ D: *Náboženská výchova v školách*, B. Bystrice 2005, str. 103-104

⁵ Srovnej: Tamtéž

⁶ Dítě z nevěřící rodiny na hodině náboženství: „ale já neznám ty vaše zaříkávadla“

⁷ Prosba při modlitbě: Pane Bože dej tatínkovi sílu spravít mou rozbitou lampičku.

⁸ VOLNÝ, V. Th.D Spirituální výchova: www.cmf.upol.cz/fileadmin/user_upload/.../Volny-prednaska.doc

3. stádium trvá mezi 10 až 14 rokem, kdy se dítě začíná vnitřně identifikovat s vírou, ve které bylo vychováno.

Z ELKIDOVÝCH výzkumů mimo jiné vyplynulo, že náboženské myšlení dětí se vyvíjí od konkrétnějšího a egocentrického pojetí směrem k pojetí abstraktnějšímu s ohledem na společenství. „*Ve věku dospívání se spolu s rozvojem rozumové kapacity a abstraktních pojmů začínají objevovat otázky týkající se smyslu života a Božích vlastností. Z výše prezentovaných tezí plyne, že s nástupem nového vývojového stupně je dle Elkinda umožněn i výskyt nové náboženské zkušenosti, ať už zprostředkované teologií nebo kultem. Jednotlivé aspekty institučního náboženství mohou být dítětem akceptovány v závislosti na stupni psychologické zralosti.*“⁹

V podstatě se mělo za to, že vývoj náboženského myšlení probíhá paralelně s vývojem myšlení v nenáboženských oblastech života, jak je popsál Piaget. Toto pojetí bylo po dlouhou dobu velmi vlivné.¹⁰

V. Bailey GILLESPIE postavil model vývoje víry na socializaci jedince a jednotlivá stádia pojmenoval podle jejich charakteristiky

1. víra raného dětství – **půjčená víra**
2. víra mladšího školního věku – **odrážející se víra**
3. víra pubertálního věku – **osobní víra**
4. víra adolescentního věku – **vnitřní, vybudovaná víra**
5. víra rané dospělosti – **znovuobjevená víra**
6. víra střední dospělosti – **zrcadlící víra**
7. víra staršího věku – **rezolutní víra**¹¹

⁹ www.cmtf.upol.cz/fileadmin/user_upload/.../Volny-prednaska.doc

¹⁰ Srovnej: HANESOVÁ D. : *Náboženská výchova v školách*, Banská Bystrice 2005, str. 103-104

¹¹ HANESOVÁ D: *Náboženská výchova v školách*, Banská Bystrice 2005, str. 106

1.2 Westerhoffův zkušenostní model víry

Rozvojem křesťanské víry se zabývá rovněž J. H. WESTERHOFF, který předložil teorii postupného rozvoje čtyř druhů víry. Víru definuje WESTERHOFF jako vědomí či vnímání Boží aktivity a milosti, zahrnující myšlení, emoce i vůli.

1. **Zkušenostní víra**, která je obsažena v samotném jádru náboženské zkušenosti. Člověk ji zakouší již v nejranějším dětství. První svědectví víry není založeno ve slovech, nýbrž v životních postojích, prostřednictvím citové zkušenosti.¹²
2. **Víra společná, kolektivní**, kdy dítě začíná sdílet a uskutečňovat přesvědčení a hodnoty své rodiny. Předpokladem rozšíření zakoušené víry je identifikace jednotlivce s komunitou, která jej akceptuje jako nositele tradice víry. Na tomto stupni převažuje pocit sounáležitosti. Rozvoj kolektivní víry se ocitá na křižovatce ve chvíli, kdy si jedinec začne uvědomovat, že jeho víra a zkušenost neodpovídá přesvědčení skupiny, do níž náleží, případně začne-li zpochybňovat obecně přijímanou teorii či praxi.
3. Nastupuje **víra hledající**. Člověk je postaven před rozhodnutí, zda má dále rozvíjet, projevovat a přijímat výklad víry společenství, anebo má spíše zdůrazňovat osobní interpretaci náboženské zkušenosti. S hledající vírou se nejčastěji setkáváme u pozdních adolescentů a v rané dospělosti. Tuto dobu charakterizují otázky, kritická hodnocení, pochybnosti, ale také pokusy předložit promyšlené filozofické formulace.
4. Vrcholem procesu rozvoje víry je **osobní víra**. Osoba změní svůj život a přijímá za něj i za praktickou realizaci své víry osobní zodpovědnost. Pro popisovaný stupeň je charakteristický důraz na soulad mezi vírou proklamovanou a uskutečňovanou. Na tomto stupni již člověk není veden ani autoritou společenství, ani svou vlastní intelektuální autoritou, nýbrž osobním spojením s Bohem.

¹² Srovnej: HANESOVÁ D: *Náboženská výchova v školách*, Banská Bystrice 2005, str. 105

1.3 Oserova stupnice náboženského úsudku

Způsob, jakým člověk uvažuje o smyslu života, o věcech, které jej přesahují, a uvažuje o Bohu, se v průběhu jeho života vyvíjí. Zásadní roli v tomto procesu hraje náboženská zkušenost, která se často utváří v krajních životních situacích. Obraz Boha si však člověk vytváří také na základě určitých životních zkušeností, které v náboženskou zkušenost mohou přerůst. Jedná se především o zkušenost důvěry a lásky, jak je člověk prožívá v jednotlivých stádiích svého života.¹³

1. **Zkušenost bezmezné skrytosti a jednoty**, které zažívá novorozeně ve vztahu k matce. „*Tímto citem jednoty, která obepíná všechno a všechny, může být později tvořen i vztah k Bohu.*“¹⁴ Vztah, který je tvořen vědomím Boží přítomnosti a pomoci.
2. **Zkušenost vlastní vůle, síly a odpovědnosti**, jenž nastupuje kolem 3. roku. Dítě zjišťuje vlastní vůli a naráží na přání a zákazy svých rodičů. Setkává se s úzkostí ze ztráty rodičovské lásky, z trestu, ze zahanbení. Z této zkušenosti může vyrůst pocit síly vlastní vůle, strach z převzetí vlastní zodpovědnosti i obraz Boha jako přísného otce, který vyžaduje bezpodmínečnou poslušnost a každé sebemenší provinění tvrdě trestá.
3. **Zkušenost vlastní identity: Bůh je můj střed a má síla.** Hledání vlastní identity se odehrává v období dospívání. Jedná se o velice složitý proces, kterému se budu věnovat v samostatné kapitole. Cílem je uvědomit si své vlastnosti, schopnosti, najít své místo a svůj cíl v životě. Podaří-li se člověku v tomto období nalézt Boha jako střed a sílu svého života a odevzdat se mu, snáze najde sám sebe.
4. **Zkušenost lásky a společenství v lásce** zakouší člověk v období adolescence a mladé dospělosti. Na základě prožitků vztahu lásky mezi lidmi si člověk snáze uvědomí dva nejdůležitější aspekty obrazu Boha: Bůh sám je společenstvím lásky uprostřed Trojice a člověk, jež byl stvořen k jeho obrazu, byl stvořen k lásce, ke společenství lásky a solidarity. „*miluj Hospodina, Boha svého, z celého svého srdce, z celé své duše, z celé své mysli a z celé své síly!*“
Miluj svého bližního jako sám sebe!“ *Většího přikázání nad tato dvě není.*“¹⁵

¹³ Srovnej: L.MUCHOVÁ, *Bůh je jako mrakodrap*, Matice cyrilometodějská 1998, str. 23

¹⁴ L.MUCHOVÁ, *Bůh je jako mrakodrap*, Matice cyrilometodějská 1998, str. 24

¹⁵ Mk 12, 30-31

Problematikou náboženské zkušenosti se zabýval švýcarský psycholog Fritz OSER, který tvrdil, že náboženskost se může u člověka objevit kdykoliv, ale hluboké struktury náboženského usuzování se u něho aktivizují převážně ve chvílích krize, vlastního selhání, nezpůsobilosti či smůly.¹⁶ Oser stanovil šest stupňů náboženského úsudku, kterými člověk v průběhu života prochází. Zdůraznil, že tyto stupně nejsou podmíněny teologickými znalostmi. Vycházel přitom z četných rozhovorů s lidmi nad dilematy řešícími vyhocené životní situace.¹⁷

Stupeň I: Deus ex machina - Bůh ví, co dělá

Bůh je na tomto stupni chápán jako jednostranná a poslední autorita. Člověk musí poslouchat, jinak by byl potrestán. Aktivita vychází od Boha, člověk na něj pouze reaguje. Typické pro předškolní a mladší školní věk. S postupným vývojem myšlení ale dojde ke krizové zkušenosti: I vítr a mraky dělají počasí, i lidé se mohou přičinit o své vlastní dobro.

Stupeň II: Do ut des - dávám, abys dal.

Dítě už se nevidí jen jako pasivní protějšek k Bohu, ale začíná „jednat“, vstupuje s Bohem do „výměnného obchodu“. Boha si můžeme naklonit svým dobrým jednáním, dá nám vše, zač se budeme modlit. Toto chápání se často označuje Bůh jako „automat“, kam člověk „vhodí“ modlitbu a „vypadne“ splněné přání.

Krizovou zkušeností je poznání, že i přes intenzivní modlitby nás Bůh nevyslyšel nebo dokonce nechal „nezaslouženě“ trpět. Nastává deziluze víry a pocit, že tato víra „nefunguje“.

Stupeň III: Sebeurčení – deismus až ateismus

Dochází k distanci mezi člověkem a Ultimem – instancí, vzdálené lidskému životu. Člověk dochází k závěru, že je sám zcela odpovědný za zdar svého života, protože Bůh nemůže zasahovat do dění ve světě, a to ani jako trestající, ani jako pomáhající. Možná, že Bůh je, ale to nemá pro život praktický význam. *„Mladý člověk potká jiné lidi, které obdivuje a miluje, kteří však svou sílu pro život čerpají u Boha. Jindy člověk pocítí, že při všem úsilí a při nejlepší vůli nemůže vyřešit mnohé „poslední otázky“ svého života. Dospívá k novému stupni.“*¹⁸

¹⁶ Srovnej: BAŠTECKÁ B. a kolektiv: *Psychosociální krizová spolupráce* str. 37-38

¹⁷ Srovnej: L.MUCHOVÁ, *Bůh je jako mrakodrap*, Matice cyrilometodějská 1998, str. 33-34

¹⁸ L.MUCHOVÁ, *Bůh je jako mrakodrap*, Matice cyrilometodějská 1998, str. 33

Stupeň IV: Korelace mezi Bohem a člověkem

Bůh je chápán jako univerzální síla, původce celého vesmíru na jedné straně a přítel člověka na straně druhé. Člověk si uvědomuje svou roli v Božím plánu, chápe svůj úkol, je naplněn vděčností a láskou, na jejímž základě člověk svobodně a zodpovědně jedná.

Stupeň V: Mystický stupeň, kdy je člověk plně napojen na Boha

Tohoto stupně dosáhnou jen výjimeční lidé, kteří se dokážou plně napojit na Boží lásku. „*Bůh je vnímán na tomto stupni vždy ve vztahu k lidské praxi svobody a lásky. Již se zde nemluví o Božím plánu spásy pro svět a člověka, který by byl zaměřen jednostranně ze strany Boha. Lidská svoboda a láska se stávají rozhodující místem, na němž se ukazuje Bůh.*“¹⁹

Stupeň VI: Univerzální komunikace a solidarita

Nejvyšší možný, hypotetický stupeň, kdy člověk nezapomene na Boží příslib a zůstane ve spojení s Bohem i ve chvílích největšího utrpení. Neptá se, proč na něj Bůh utrpení dopustil, ale přijímá bolest, opuštěnost a smrt jako svůj malý díl na obrovském díle Kristova spasení.

Oser uvádí, že v náboženském myšlení uvádíme do souvislosti události života a světa s následujícími aspekty:²⁰

- **Svaté proti profánnímu** - člověk hledá vyšší smysl svého pozemského života. Křesťan vnímá Boží řízení v událostech svého života a to mu dává sílu překonat vše těžké a nepříjemné a být Bohu vděčný za vše dobré, co jej v životě potkalo.
- **Transcendence proti imanenci** – člověk si uvědomuje ohraničenost vlastních síl a svou konečnost. Křesťan si je vědom Boží pomoci a přítomnosti a to mu dává sílu i v neřešitelných situacích
- **Svoboda proti závislosti** - člověk jedná dobře či špatně, spravedlivě či nespravedlivě. Jeho jednání můžeme posuzovat jen, pokud je výrazem jeho svobodné vůle. Každá závislost (např. na věku, inteligenci, strachu, otroctví apod.) se stává přinejmenším polehčující okolností.²¹ Svoboda je jedním z největších darů, které Bůh člověku dal.

¹⁹ L.MUCHOVÁ, *Bůh je jako mrakodrap*, str. 34

²⁰ Srovnej: L.MUCHOVÁ, *Bůh je jako mrakodrap*, str. 30

²¹ Srovnej: Tamtéž

- **Naděje proti beznaději** – člověk vnímá události a činy ve vztahu k cíli a ve vztahu k budoucnosti jako uskutečnitelné. Pokud je takto vnímat nemůže, propadá beznaději. Věřící křesťané mají vědomí Boží přítomnosti ve svém životě a vědomí příslibu věčného života. To jim dává naději
- **Důvěra proti úzkosti** – člověk se v každé situaci potýká s úzkostí pramenící ze strachu, z viny, z nespravedlnosti. Důvěra v Boha, jeho lásku a ve věčný život křesťana posilují.
- **Pomíjivost proti věčnosti** – člověk se ptá, co má v lidském životě skutečně trvání, co je tou pravou a nepomíjivou hodnotou. Majetek pomine, krásné tělo zchradne, zážitky budou zapomenuty, stejně jako dobré skutky. Zbude jen láska a to, co máme zapsáno v nebi.
- **Nevysvětlitelné proti průhlednému** – člověk nemůže při vysvětlování situací či událostí překročit hranice svého rozumového chápání, například tajemství stvoření a Boží existence.

1.4 Vývoj víry podle Fowlerovy stupnice

Oser zúžil náboženskost člověka na náboženský úsudek, tedy na jeho představu Boha. Víra je však postoj, který se dotýká všech vrstev člověka. Definice říká, že: *„Víra je přesvědčení, postoj, zpravidla emočně silně podmíněné, o existenci a pravdivosti určitého jevu, který jednoznačnými a jasnými důkazy nelze potvrdit ani vyvrátit, předmětem víry je nejčastěji to, co přesahuje možnosti lidského poznání, součást hodnotové orientace.“*²²

Katechismus katolické církve vysvětluje, že v křesťanství je víra hluboce spojena s důvěrou k osobnímu Bohu. Víra je odpověď člověka Bohu, který se mu zjevuje a pomáhá mu při hledání smyslu života. Touha po Bohu je vepsána do lidského srdce. Svou otevřeností k pravdě a kráse, svým smyslem pro mravní dobro, svým svobodným hlasem svědomí, svou touhou po nekonečnu a po štěstí se člověk ptá, zda existuje Bůh. Lidské bytosti mají schopnosti, které jim umožňují poznat, že existuje jeden osobní Bůh. „Důkazy“ Boží existence mohou iniciovat k víře a pomáhat ke zjištění, že víra je v souladu s lidským rozumem.²³

²² HART a HARTOVÁ, *Psycholog. slovník*, Portál 2000

²³ Srovnej: KKC, čl. 26 – 27

James FOWLER, žák významného psychologa Lawrence KOHLBERGA, spojil kognitivistickou teorii svého učitele s psychosociálními pojetími ERIKSONA, FREUDA a JUNGA -s pojetími orientujícími se na vliv společnosti na psychiku člověka. Navázal na teorii PIAGETOVÝCH vývojových stádií a zkombinoval je s ERIKSONOVOU teorií psychologického vývoje. Podobně jako on charakterizoval každý vývojový stupeň víry a upozornil na jeho úskalí. Vycházel přitom především z analýzy stovek rozhovorů s věřícími křesťany různého věku.²⁴ Vytvořil řadu 7 stupňů vývojově přiměřených a navzájem spojených stylů víry, které jsem vyjmenovávala již ve své bakalářské práci, ve které jsem se zabývala náboženským prožíváním adolescentů:

Intuitivně-projektivní víra je vírou raného dětství od tří do sedmi let. Pohled dítěte na svět je v tomto věku často magický a plný fantazie. Bůh je pro něj především bytostí schopnou konat velkolepé činy. Dítě, které má zkušenost s rodičovskou láskou snadno přijímá představu o milujícím a pečujícím nebeském Otci. Tvrdý a nesmlouvavý rodič je zase předobrazem chápání „Zlého a trestajícího boha“ To je důvodem, proč L. MUCHOVÁ doporučuje v náboženské výchově při práci s obrazy Boha obezřetnosti a opatrnosti. Víra dítěte v této době je odrazem víry jeho rodičů.²⁵

Mýticko-doslovná víra dětí kolem sedmi let, kdy jsou již schopné konkrétních logických operací. Dítě chápe příběh, ale ne jeho symbolický význam. Bůh bývá chápán jako mocný rodič, který je spravedlivý, ale přísný. „Úroveň tohoto osvojení je limitována antropomorfní doslovností a morálkou typu „něco za něco“. Dítěti hrozí, a to i pro budoucnost, že se vyvine pokrytecký perfekcionismus, anebo pocit hříšnosti a bezcennosti.“²⁶ MUCHOVÁ upozorňuje, že obraz Boha, který si člověk v tomto věku vytvoří, nese lidské rysy a proto je s ním možné vyjednávat.²⁷

Synteticko – konvenční víra Kolem dvanácti let jsou dospívající ve stádiu formálních operací. Rozvoj myšlení umožňuje vidět rozpory v příbězích a učení. Touto konfrontací odpadá lpění na doslovném významu příběhu. Mladý člověk potřebuje, aby mu víra v této fázi poskytla novou orientaci ve světě se všemi jeho složitostmi, se kterými je konfrontován. Mladý člověk v této fázi přijímá hodnoty a přesvědčení svého okolí bez

²⁴ ŘÍČAN, P. *Psychologie náboženství*, str. 253

²⁵ Srovnej: D. HANESOVÁ: *Náboženská výchova v školách*, str. 107

²⁶ ŘÍČAN, P. *Psychologie náboženství*, str. 253

²⁷ Srovnej: L. MUCHOVÁ, *Bůh je jako mrakodrap*, str. 35

kritické reflexe. ŘÍČAN upozorňuje na dvojí nebezpečí: „(1)Dospívající může do té míry zvnitřnit očekávání a hodnocení lidí, na nichž mu záleží, že se od nich později nedokáže odpoutat. (2)Postihne-li dospívajícího zrada v interpersonálním vztahu, může to vést ve vztahu k Nejvyšší bytosti buďto k nihilistickému zoufalství, nebo ke kompenzační intimitě ve vztahu k Bohu, jež ho bude izolovat od lidí.“²⁸

Individuačně – reflexivní víra, k níž člověk dospěje nejdříve v mladší dospělosti, někdy i později. Někteří lidé do tohoto stádia nikdy nepostoupí. Přejít do tohoto stádia totiž vyžaduje kritickou reflexi dosavadních názorů, přesvědčení a hodnotového systému. Někdy se toto stádium označuje za stádium hledače, který prověřuje, čemu opravdu věří a zkoumá, zda je to v jeho životě pravdivé. Člověk přestává spoléhat na autority a bere sám na sebe odpovědnost za své spasení. „Hlavním nebezpečím tohoto stádia je přílišné spoléhání na kritické myšlení a sklon příliš přizpůsobovat svým představám své vidění druhých lidí.“²⁹

Spojující víra je stádiem, kterého jedinec dosáhne většinou až ve druhé polovině života, kdy si na základě životních zkušeností uvědomí relativitu svého náboženského přesvědčení a svého vnímání pravdy. Uvědomuje si mnohovrstevnost pravdy a omezenost jediného úhlu pohledu. Jeho víra musí vydržet napětí mezi různými perspektivami pohledu a přijmout zdánlivé paradoxy. Dokáže žít svou individuální vírou a zároveň být součástí komunity. Podle prof. ŘÍČANA je nebezpečím tohoto stádia „že vyostřené vědomí relativity člověka ochromí a dovede k pasivitě, spojené buďto se samolibostí, nebo s cynismem.“³⁰

Víra směřující k universalitě je vírou výjimečných lidí. Tito lidé se dokážou odpoutat od svých osobních názorů a zájmů a obětovat se pro Boha a pro druhé lidi. Svým životem oddaným spravedlnosti a lásce přinášejí mezi nás Boží království. „*Takto věřící svou vizí a tím, jak za ní jde, ruší zaběhaný nespravedlivý a krutý „pořádek“ světa a zahyne jako mučedník rukou těch, kteří se tím cítí ohroženi.*“³¹

Obrácení je podle FOWLERA změnou obsahu víry, kdy člověk přijímá nejen křesťanskou víru, ale především samotného Krista. Tato událost se může odehrát v jakémkoli

²⁸ ŘÍČAN, P. *Psychologie náboženství*, str. 254

²⁹ Tamtéž

³⁰ Tamtéž

³¹ Tamtéž

vývojovém stádiu a není podmíněna dosažením stádia hledající víry.³² Obrácení může člověka posunout do dalšího stádia víry, například v případě konverze člověka, který nevyrostal v křesťanském prostředí, ale přechod do dalších stádií není obrácením podmíněn. Naopak obrácení může být vyvoláno přechodem na vyšší stupeň víry, když se například dospívající ve stádiu kolektivní víry začne na základě evangelizace hledat odpověď na smysl svého života a obrátí se. Stejně tak je podle FOWLERA možné prožít obrácení, ale nezměnit stupeň své víry. Zde uvádí příklad jedenáctiletého dítěte, které se rozhodlo k duchovnímu povolání.³³

Mladý člověk v období adolescence a mladé dospělosti spolu s hledáním vlastní identity a odpovědí na otázky po smyslu života hledá i svůj vztah k Bohu a buduje si svou osobní niternou víru. Zdrojem jeho obrazu Boha je vztah v rodině, tedy zkušenost důvěry a lásky. Zkušenost má na víru člověka výjimečný vliv, ať už se jedná o zkušenost negativní (např. pocit neúspěchu, odloučení nebo smrt v rodině) nebo kladnou (např. intenzivní duchovní zážitek).

Adolescent se nachází na důležitém rozcestí svého života. Buď svůj vztah k Bohu najde, řekne ano Božímu plánu s jeho životem a začne svou víru dále rozvíjet; nebo najde své místo ve společenství věřících, přizpůsobí se svému okolí a bude čerpat z pocitu sounáležitosti; nebo nenajde cestu ani k Bohu, ani ke společenství věřících a vzdálí se od církve. Úlohou všech, kdo mají nebo mohou mladé lidi vést, není jen hovořit o Bohu a spasení, ale konkrétně vést děti k rozhodnutí. HANESOVÁ zdůrazňuje, že často by děti a mladí lidé chtěli uvěřit v Ježíše Krista nebo zintenzivnit svou víru, ale nevědí jak.³⁴

³² Srovnej: HANESOVÁ D: *Náboženská výchova v školách*, B. Bystrice 2005, ISBN 80-8083-121-1, str. 108

³³ Srovnej: Tamtéž

³⁴ Srovnej: Tamtéž, str. 109

2 VÝVOJOVĚ PSYCHOLOGICKÝ POHLED NA ADOLESCENCI

Abychom mohli mládež v adolescentním věku duchovně vést, je třeba rozumět tomu, co se děje v jejich nitru. Porozumět mladému člověku předpokládá znalost všech aspektů, které ovlivňují psychický vývoj v tomto složitém období a problémy, které s ním souvisí. Období adolescence jsem se již věnovala ve své bakalářské práci,³⁵ a proto zde uvedu některé statě, kterými jsem se v ní zabývala a doplním je o pohled M. VAŠUTOVÉ.

2.1 Psychologická definice adolescence

Adolescence³⁶ je přechodné období mezi dětstvím a dospělostí, ve kterém člověk hledá svoje „já“ a hledá vztah k sobě samému. ŘÍČAN o tom píše: „Adolescence je vrcholem osobního zápasu o identitu“ a dále uvádí: „Mít identitu znamená znát odpověď na otázku, kdo jsem, znát sám sebe, rozumět svým citům, vědět, kam patřím, kam směřuji, čemu doopravdy věřím, v čem je smysl mého života. Znamená to jistotu sebou samým, zodpovědnost za své činy, realistické sebevědomí, znalost svých možností a mezí. Znamená to být pevně zakotven v tradici a podílet se aktivně na tvorbě budoucnosti, osobní i společenské. Znamená to vědět o své jedinečné jedinečnosti, znát své nezaměnitelné místo, svou nenahraditelnost – a to všechno nejen intelektem, nýbrž celou hloubkou své bytosti. Znamená to mít větší podíl na vlastním životě.“³⁷ Časové vymezení adolescence v evropském pojetí je jiné než v americkém, kdy se takto nazývá celé období mezi dětstvím a dospělostí. Následuje po období puberty a zahrnuje věk mezi 15 – 20/22 let. Dělí se na 3 fáze: časnou, střední a pozdní. Vlivem sociologických, politických a kulturních aspektů se toto období stále více prodlužuje. V adolescenci musí člověk vyřešit množství vývojových úkolů. Počínaje přijetím vlastního těla, jeho fyzických změn a své pohlavnosti, přes rozvoj intelektu, interpersonální dovednosti, ujasnění si hierarchie hodnot, až po vybudování autonomie a ekonomické a sociální nezávislosti.³⁸

³⁵ ZASADILOVÁ J. : *Prožívání křesťanské víry adolescentů v současné společnosti*

³⁶ Termín adolescence pochází z latinského slova *adolescere*, které znamená dorůstat, dospívat.

³⁷ ŘÍČAN, P. *Cesta životem*, str. 232 -234

³⁸ Srovnej: MACEK, P. *Adolescence. Psychologické a sociální charakteristiky dospívajících*, str. 9

2.2 Vývoj člověka – fáze a jejich úkoly

K pochopení důležitosti období dospívání v životě člověka je třeba připomenout všechny fáze jeho psychického vývoje a úkoly, které by měl v tomto období zvládnout. Hlubinný psycholog E. H. ERIKSON popsal osm vývojových stádií, z nichž každé je charakterizováno nějakým typem konfliktu a krize, která provází přechod z fáze do fáze. Vyřešení krize a konfliktu dává růst egu člověka. Pokud konflikt dané fáze není vyřešen, zůstává v jedinci pocit méněcennosti a jeho další vývoj může stagnovat nebo být narušen. ERIKSON navazuje na Sigmunda FREUDA, ale jeho model pokrývá celou životní dráhu člověka a do vývoje libida vnáší i důraz na sociální aspekty ontogeneze. Ústředním tématem se stává vývoj identity.

Základní důvěra proti základní nedůvěře je konflikt ve FREUDOVĚ období orálně senzoricím. Trvá od narození do jednoho roku života. Novorozenec nedokáže rozlišit mezi sebou a svým okolím. Neumí rozlišit zdroje pocitů, které si působí samo a které přichází z vnějšího prostředí. Rozlišuje jen podněty příjemné a nepříjemné. Konflikt tohoto stádia je dán silným pocitem závislosti dítěte na matce. Způsob, jakým matka uspokojuje jeho potřeby, její fyzický i sociální kontakt s dítětem, by měl odstraňovat jeho pocity nejistoty. Dítě, které získalo základní důvěru, není frustrováno, když mu matka zmizí z očí. Získává tak nejen důvěru k ní, ale k lidem vůbec. Základní nedůvěra se projevuje únikem do schizoidního nebo depresivního stavu. **V této fázi si dítě vytváří ctnost³⁹ naděje**, vlastnost, která člověku pomáhá překonat těžké chvíle a dává mu sílu žít dál, i když se situace zdá být bezvýhodnou.

Autonomie proti pocitu studu a pochybám - podle FREUDA období svalově anální je typické pro druhý až třetí rok života. Dítě se v tomto období učí uvědoměle ovládat zadržování a vypuzování, jeho svalová soustava sílí. Díky mobilitě a sebe obsluze získává **nezávislost** na matce a zdravě upevňuje svou autonomii. Zde je dalším úkolem rodičů nastavit dítěti mantinely jeho možností, povzbudit jej k samostatnosti a bránit jej před zbytečnými prožitky studu a pochybností, které pramení s neschopností plnit neúměrné požadavky okolí. Dítě se musí cítit bezpečně, bez pocitu zahanbení. To je základem autonomního rozhodování o sobě samém. **Ctností tohoto stádia je vůle.**

E. H. ERIKSON o tomto stadiu uvádí: "*Toto stadium se proto stává rozhodujícím pro poměr lásky a nenávisli, spolupráce a svéhlavosti, svobody sebevyjádření a jejího potlačení.*"

³⁹ "virtue"

Z pocitu sebekontroly bez ztráty sebeúcty pramení pocit trvalé dobré vůle a hrdosti; z pocitu ztráty sebekontroly a z pocitu nadměrné cizí kontroly vzniká trvajíc sklon k pochybám a studu."⁴⁰

Období iniciativy proti vině odpovídá stádiu **lokomotoricky genitálnímu** a trvá od třetího do pátého roku života. V tomto období dítě zintenzivňuje svoje aktivity, objevuje svoje tělo, experimentuje a identifikuje se s dospělými vzory – především s rodičem stejného pohlaví. Iniciativa je potřebná k objevování, zdolávání překážek a úkolů. I zde musí mít dítě nastaveny hranice iniciativy. Pocity viny souvisí se svědomím. Dítě vnímá to, jestli dělá věci dobře nebo špatně. Neurotický vývoj dítěte, kdy je mu bráněno v iniciativě, způsobí, že se iniciativy bojí, bojí se cokoliv samostatně dělat. Na druhé straně, když dítě neřeší hranice iniciativy, snáze propadne pocitu viny, pokud nedosáhne byť nereálného cíle. Dítě se v tomto období učí „ctností“ **účelnosti a úspěšnosti** na rozdíl od nesmyslnosti, která vyvolává pocit viny.

Snaživost proti méněcennosti trvá od šestého do dvanáctého roku života a odpovídá období Freudovské **latence**. V období snaživé píce je úkolem osvojit si vztah k práci, k povinnostem a ubránit se pocitům méněcennosti a úzkosti. Dítě je konfrontováno s vrstevníky a musí zvládat spoustu školních povinností. Škodlivé je, pokud je přehnaně hodnoceno nebo pokud jsou za jediné kritérium jeho hodnoty pokládány jeho schopnosti, inteligence nebo naopak práce. V tomto období se vyvíjí vztah člověka k práci a k povinnostem. Pokud člověk vztah k práci nezíská, může reagovat rezignací a cítit se méněcenně. „Ctností“ je zde kompetence – schopnost zaměřit se na daný úkol.

Období dospívání zahrnuje **puberta a adolescence**, charakterizuje jej **identita proti konfuzi rolí**. Zahrnuje dvanáctý až dvaadvacátý rok života.

V této fázi je fyzický, psychický a sociální vývoj vlastní identity velice bouřlivý. To klade zvýšené nároky na psychické zpracovávání. E. H. ERIKSON píše, že "v žádném jiném stadiu životního cyklu nejsou si tak těsně blízké příslib objevení sebe samého a hrozba ztráty sebe samého".⁴¹ Dospívající si musí odpovědět na zásadní otázky „kdo jsem já“ a „jaký je smysl mého života“. Velkou úlohu hraje na počátku adolescence potřeba identifikace se vzory, modely, příklady a jejich nápodoba. Ctností je zde věrnost své životní filozofii, svým cílům, zájmům a hodnotám.

⁴⁰ In: Prof.PhDr.Rudolf Kohoutek,CSc.*Vývojově psychologická teorie S. Freuda, E. H. Eriksona, J. Piageta a L. Kohlberga* , publikováno: 12. února 2010 v 9:16 | <http://rudolfkohoutek.blog.cz/1002/vyvojove-psychologicke-teorie>

⁴¹ In: tamtéž

Intimita proti izolaci je úkolem **rané dospělosti**, která zahrnuje období od dvacátého po třicátý rok (i toto období se v poslední době posunuje). Specifickým problémem mladé dospělosti je ochota splynout v intimitě s druhým člověkem, odevzdání se druhému. Předpokladem k tomu je dostatečné vědomí vlastní identity a schopnost otevřít se druhému, vzdát se části svého ega a spojit se s egem druhého člověka. Ctností je zde láska. Nebezpečím je pocit izolace pro neschopnost navázat blízké partnerské vztahy. Mladý člověk musí akceptovat nutnost přizpůsobení se partnerovi. Musí přistoupit na kompromisy a být ochoten budovat partnerský vztah za cenu osobních obětí a ztrát. VAŠUTOVÁ konstatuje, že dnešní mladá generace těchto kompromisů není schopná. Pozoruje zvláště opatrnost žen a vysvětluje ji skutečností, že vstup do manželství vyžaduje u žen větší změnu životního stylu a očekává se, že se spíše než budování kariéry budou starat o rodinu. Dvoukariérová manželství jsou stále větším problémem. VAŠUTOVÁ uvádí jako návod na „šťastné manželství“ principy, které byly u fungujících manželství pozorovány. Je to především pozitivní postoj k partnerovi, schopnost vidět jej jako nejlepšího přítele a mít ho rád jako osobnost.⁴² Zvláštním případem je "izolace ve dvou", kdy se dvojice jakoby „zapouzdří“ ve svém světě a je neschopna navázat jakýkoliv vztah s okolím.

Generativita proti stagnaci je **charakteristickým úkolem dospělosti** a probíhá zhruba od třicátého do šedesátého roku života. Podle ERIKSONA je generativita v první řadě zájem o plození a vedení příští generace. Patří sem i potřeba něco vytvořit, předat, či o něco pečovat, potřeba člověka dát svému životu smysl, splnit nějaké poslání. Generativita zahrnuje i produktivitu a tvořivost obecně. Ctností tohoto období je schopnost a potřeba být prospěšný a pečovat o někoho. Kdo se necítí prospěšný, často se začíná zabývat sám sebou nebo se uzavírat a stagnuje. „Slepou ulicí“ je egocentrismus.

Integrita „já“ proti zoufalství je označována za **zralý věk** – od šedesáti let. V poslední fázi jde o integritu „já“, vyrovnávání se s bilancí vlastního života i s faktem smrti. Podle ERIKSONA jde o pochopení řádu věcí, o jakousi moudrost, i o shrnutí všech předchozích stadií - co do míry jejich zvládnutí i co do zpětného hodnocení.

ERIKSON uvádí: „*V takovém konečném vyrovnání ztrácí smrt svůj osten. Nedostatek nebo ztráta rostoucí integrace „já“ se ohlašuje strachem ze smrti: jedinečný životní běh není*

⁴² Srovnej: M. VAŠUTOVÁ, *Pedagogické a psychologické problémy dětství a dospívání*, str. 19-20

přijímán jako poslední možnost života. Zoufalství vyjadřuje pocit, že čas je nyní příliš krátký pro pokus začít znovu jiný život a vyzkoušet alternativní cestu k integritě.“⁴³

Úzkost a strach ze smrti patří k rysům tohoto životního období. Ctností je v tomto údobí života **moudrost**. Ta dává člověku schopnost smířit se s vlastní konečností. Nedostatek integrace a chorobný strach ze smrti vede v tomto období života k zoufalství. Velkou výhodu zde mají věřící lidé, kteří jsou zakotveni v Bohu. Vědomí jeho přítomnosti a příslib věčného života jim dává klid. Svě stáří berou jako přípravu na život s Bohem. Většinu času věnují modlitbě a četbě bible.

2.3 Prožívání a socializace adolescentů

V časně fázi adolescence je mladý člověk ovlivňován hormonálními změnami, které probíhají v jeho těle. Objevuje se zvýšená únava nebo naopak poruchy spánku nebo chuti k jídlu. Dospívající bývá uzavřený, nesdílný. Přemýšlí o svých vnitřních problémech či se utíká do denního snění, které mu umožňuje uniknout daleko od reality. Svým pocitům nerozumí a skrývá je z obavy, že nebude pochopen. Nerozumí ani své rozmrzelosti a výkyvům nálad. Časté jsou také jeho výkyvy v sebehodnocení. Z toho pramení velká přecitlivělost na chování lidí ve směru k jeho osobě.

Na počátku adolescence dochází ke změně uvažování. J. PIAGET nazývá toto období „stádiem formálních operací“. Dospívající jsou již schopni uvažovat abstraktně. Jsou schopni operace „myšlení o myšlení“ Dokážou zhodnotit své myšlenky, zamyslet se nad procesem vlastního myšlení a nad jeho adekvátností. Využívají divergentní myšlení, které je běžné až v dospělosti, které jim umožňuje hledat možná řešení, zvažovat alternativy.

„Nový způsob myšlení má ovšem významné následky pro postoj dospívajícího k celému světu a zejména k lidem; zatímco dítě v mladším školním věku bralo svět realisticky a střízlivě, takový, jaký je, dospívající nyní srovnává existující a přítomné poměry s tím, co by mohlo nebo mělo být, tedy se stavem, který si jako ideál vytvoří ve své mysli. Odtud jeho častá kritičnost a nespokojenost, zklamání, nejasné toužení a třeba i vystupňovaný pesimismus.“⁴⁴

⁴³ In: Prof. PhDr. Rudolf Kohoutek, CSc. *Vývojově psychologická teorie S. Freuda, E. H. Eriksona, J. Piageta a L. Kohlberga* publikováno: 12. února 2010 v 9:16 | <http://rudolfkohoutek.blog.cz/1002/vyvojove-psychologicke-teorie>

⁴⁴ LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D., *Vývojová psychologie*, str. 148

Ve střední adolescenci mají zvláštní význam emoce a city, související s erotickou sférou života, ale i estetické a mravní citění. Dochází k „prvnímu vystřízlivění“, kdy se střetne realita života s vysněnými představami.⁴⁵ Tělesnými změnami dospívajícího je ovlivněna i jeho sociální role. Chce se stát nezávislým, chce být také autoritou, a proto nemá rád podřízenou roli a těžko přijímá bezvýhradné rozkazy. Vyhranění se vůči názorům rodičů nebo jiné autority jej uspokojuje a dává mu pocit vlastní důležitosti a schopnosti obhájit svůj názor. Velká část konfliktů v rodině pramení z konfliktu potřeb rodičů a dospívajících. Rodiče si touží uchovat citovou závislost dítěte a nejsou ochotni respektovat jeho touhu po změně role v rodině. Dospívající se chce z této závislosti vymanit, a když se mu to nedaří, dochází k problémům. Láska se mění v nenávisť, úcta v pohrdání. Pokud se adolescentovi podaří obstát v mezilidských vztazích, posílí to jeho sebedůvěru a pocit autonomie. Důležitá je zde podle Macka komunikace s přáteli. Dlouhé diskuze a přehrávání „co by, kdyby“, je důležité pro utřídění vlastních názorů. „Chování vrstevníků ve skupině je také zdrojem standardů chování – ovlivňuje významně procesy rozhodování v běžných každodenních situacích, je příležitostí pro osvojování nových rolí, pro nápodobu, modelování, a pro zpětnou vazbu o vlastním chování.“⁴⁶

MUCHOVÁ zdůrazňuje, že v tomto období mladý člověk navazuje na partnerskou zkušenost lásky, díky které se vytvářelo jeho Já, a dělá nový krok ke společenství lásky s druhým člověkem.⁴⁷

- Jedná se o **zkušenost bezpodmínečné lásky**, kterou zakoušel od svých rodičů.
- **Zkušenost vzájemného snášení**, kdy „člověk prožívá bezhraničnost své potřeby lásky a omezenost své schopnosti milovat“⁴⁸, což jej vede ve vztahu k toleranci.
- **Společný růst** ve vztahu, který není zápasem o to, kdo bude mít navrch, ale spoluprací a sebe sdílením.

⁴⁵ Srovnej MACEK, P. *Adolescence*, str. 48

⁴⁶ Srovnej: Tamtéž str. 58

⁴⁷ Srovnej: L.MUCHOVÁ, *Bůh je jako mrakodrap*, str. 28

⁴⁸ Tamtéž

2.4 Fáze procesu individuace

Proces individuace je dlouhodobý a podle VÁGNEROVÉ⁴⁹ má čtyři fáze:

1. **Fáze diferenciacce** – odlišení od rodičů. Zatímco dříve byli rodiče pro dítě ve všech směrech vzorem, v tomto období pociťuje mladý člověk jakési rozčarování. Rodiče nejsou tak moudří a všemocní, jak se mu zdáli být dřív. Adolescent by chtěl mít ideální rodiče, jakými byli doteď v jeho představách, je tím zklamán a snaží se s tím vyrovnat.

2. **Fáze experimentace** (14 – 15 let) – experimentace s vlastní emancipací. Dospívající má pocit všemocnosti, nic jej nemůže ohrozit, ví všechno, co je třeba. Varování a rady rodičů mu připadají hloupé. Může odmítat úplně všechno, co mu říkají.

3. **Fáze postupné stabilizace** (15 – 16 let) – postupné vyrovnávání a stabilizace vztahu s rodiči. Dospívající už dosáhl určité samostatnosti a nemá potřebu reagovat demonstrativním odporem. Může docházet k výkyvům mezi přijímáním a odmítáním rodiny.

4. **Fáze psychického osamostatnění** – vytvoření vlastní identity, která potvrzuje jedinečnost osobnosti dospívajícího a neliší se zásadním způsobem od hodnocení ostatních.

Významným činitelem, který zajišťuje rovnováhu mezi vnějšími vlivy a společenským a vnitřním prožíváním a jednáním je sebevědomí člověka. VAŠUTOVÁ říká, že:

„Zdravé sebevědomí je znakem integrované a sociálně zralé osobnosti, znající své schopnosti a možnosti, mající své reálné ambice, vytyčující si přiměřené cíle a zodpovědně plnící přijaté úkoly.“⁵⁰

Adolescent se zdravě zformovaným sebevědomím má soulad mezi obrazem sebe sama a realitou. Ví, co chce a zvládá požadavky okolí.

Adolescent hledající má neustálené sebepojetí a sebehodnocení. Zkouší své síly v různých činnostech a rolích, aby zpřesnil a zformoval své životní cíle.

Adolescent závislý přebírá postoje autorit a plní jimi dané požadavky. *„Je snazší, jak se zdá, podřizovat se příkazům shora než logice vlastních, ještě neověřených nápadů a záměrů“⁵¹* Nehledá vlastní sebepojetí a sebehodnocení. Stává se tak nesamostatným, závislým a dá se snadno manipulovat.

⁴⁹ VÁGNEROVÁ, M.: *Vývojová psychologie I.* Praha: Karolinum, 2005, str. 412-413

⁵⁰ M. VAŠUTOVÁ, *Pedagogické a psychologické problémy dětství a dospívání*, str. 68

⁵¹ Z. BAUMAN, *Úvahy o postmoderní době*, SLON Praha 2002, str. 127

Adolescent zmatený si se sebou neví rady. Ve společnosti a jejích požadavcích se nedokáže orientovat a svou důležitost si dokazuje společensky nežádoucími projevy.⁵²

Touha najít a realizovat v životě nějaký hlubší smysl je vlastní všem lidem a její nenaplnění vede ke stavu, kterému se říká existenciální vakuum. Tento stav se projevuje nudou, apatií, pocitem marnosti a depresí. REKER a WONG vytvořili strukturu koncepce smyslu života se třemi komponenty:⁵³

Kognitivní komponent se týká životních postojů, přesvědčení a interpretace životních událostí. Je to jakési životní schéma, které umožňuje dávat význam nejen jednotlivým činnostem, ale životu jako celku. Patří sem přesvědčení, víra a pohled na život jako celek. Na této úrovni dává víra člověku rámec vědomí smysluplnosti života, který čerpá z vědomí Boží lásky a Božího plánu s jeho životem.

Motivační komponent se týká snahy a míry úsilí v dosahování cílů, naplňování hodnot a realizaci záměrů. Podle motivace a žebříčku hodnot člověk vyvíjí větší či menší úsilí. Věřící člověk jedná podle hierarchie hodnot, na jejímž vrcholu stojí Boží království.

Afektivní komponent se týká pocitů naplnění, štěstí a spokojenosti, které vyplývají jednak z míry dosahování cílů, naplňování hodnot, z prožívání kladných emocí, ale především z vědomí smysluplnosti vlastního života.

2.5 Socializace a „tekutá identita“

Adolescence je také obdobím, kdy mladý člověk přijímá nové sociální role a vzorce chování. Vedle vývoje osobní identity, která odpovídá na otázky „kdo jsem, kým chci být a kam směřuji“, je zde ještě pohled sociální psychologie, která hodnotí identitu člověka z hlediska sociální příslušnosti ke skupině. „*V lidské identitě se střetává niterný život člověka (a s ním spojené sebehodnocení) s životem člověka na venek, s druhými lidmi a vůbec se světem (úcta a uznání jiných lidí). Sociální identitu určuje jeho sociální příslušnost, tedy to, k jaké skupině lidí patří.*“⁵⁴

⁵² Srovnej: M.VAŠUTOVÁ, *Pedagogické a psychologické problémy dětství a dospívání*, str.68-69

⁵³ Srovnej: M.DUDA, I.SMELÝ, *Spiritualita, náboženstvo a adolescent*, str.52-56

⁵⁴ L. MUCHOVÁ, *Budete mými svědky. Dialogické rozvíjení křesťanské identity ve světonázorové pluralitní společnosti – pedagogická výzva*, str. 11

Sociologové rozlišují dvě koncepce identity člověka z hlediska jeho příslušnosti k sociální skupině: silné a slabé koncepce identity. „Silnou“ koncepcí se rozumí chápání identity v jejím původním významu, tedy něco, co přísluší všem lidem, každé skupině, aniž o tom vědí. Kolektivní identita tedy vychází z předpokladu silného pocitu příslušnosti ke skupině a s vymezením jasných hranic „my“ a „ti druzí“ zatímco „slabá“ koncepce odkazuje na proměnlivost identity v závislosti na místě, čase a daných okolnostech.

Na rozdíl od minulosti, kdy člověk vyrůstal v konzistentním prostředí, do něhož se narodil, a setrval v něm mnohdy celý život, dnes je vlivem multikulturalizace a globalizace situace diametrálně odlišná. Mluví se o tzv. **tekuté identitě** „*V době narůstající flexibilizace a rozpadu všech pevných vzorců, v době, kdy vstup do manželství ještě neznamena, že to bude manželství jediné a do konce života (jak tomu bylo dříve), v době, kdy nástup do zaměstnání neznamena, že ve stejné firmě se člověk dožije důchodu (jak tomu bylo dříve), v době, kdy absolvování jakéhokoliv studijního oboru neznamena, že absolvent se nebude žít v rámci jiného oboru atd., tedy v době, kdy životní trajektorie nejsou předem nijak dány, by bylo iluzorní se domnívat, že identita jedince je pevná a stabilní. V dnešním světě jedinec nezíská identitu narozením a osvojením, ani se tuto získanou identitu neučí posilovat a držet ji v pevném stavu. Jedinec si spíše osvojuje schopnosti, jak co nejdříve změnit naučené vzorce chování, hodnoty i představy. Neučí se, jak identitu posilovat, ale měnit.*“⁵⁵

Tato situace nutí dnešního člověka neustále si vybírat a volit z mnoha možností a podle LUŽNÉHO vyvolává pocity nejistoty a úzkosti. Naučené vzorce chování tak často ztrácejí svůj význam, stejně tak, jako vliv společenských a náboženských institucí.

„*Z úhlu pohledu sociologie tedy identita, k níž dospívá mladý člověk v rámci rodinné socializace, získává v pozdějším životě v širší společnosti jiný, povrchnější charakter, díky němuž člověk namísto prohlubování získané identity svou identitu přizpůsobuje různým prostředím – prostě ji mění. To může podstatným způsobem ovlivnit i vědomí člověka k příslušnosti k nějaké církvi či k náboženství.*“⁵⁶

Hlavním úkolem mladého člověka v dnešní překotné době je najít soulad mezi pevnou osobní a sociologickou identitou a požadavkem na flexibilitu a rychlé přizpůsobení změnám a požadavkům.⁵⁷

⁵⁵ LUŽNÝ, Dušan a David VÁCLAVÍK, *Individualizace náboženství a identita. Poznámky k současné sociologii náboženství*, str. 32-33

⁵⁶ L. MUCHOVÁ, *Budete mými svědky. Dialogické rozvíjení křesťanské identity ve světonázorové pluralitní společnosti – pedagogická výzva*, str. 52

⁵⁷ Srovnej: Tamtéž str. 13

2.6 Vlivy na utváření identity v adolescenci

Víme, že identita není předem dána, ale je formována kulturními a sociálními okolnostmi. V dnešní době hovoříme o dvou zvláštlostech o „sekundární akceleraci“ a o fenoménu „prodloužení mládí.“ Sekundární akcelerace je celkové urychlení růstu a vývoje a v důsledku toho rychlejšímu začátku tělesného a duševního dospívání.⁵⁸ Na druhé straně se období adolescence prodlužuje např. z důvodu vysokoškolského studia, ale také vlivem pozdějšího osamostatnění od rodičů. Tento delší čas však dnešní mladí lidé nevěnují hledání vlastní identity, ale chtějí užívat svobodu, která se jim nabízí. Experimentují, hledají intenzivní a nové prožitky, často se vyhýbají zodpovědnosti a definitivnímu rozhodnutí ve vztahu k jejich budoucnosti.⁵⁹ Dochází tak k rozporům mezi biologickou a sociální zralostí.

Vliv rodiny

Kvalita vztahu s rodiči má pro dospívajícího velký význam při vytváření vlastní identity. Tam, kde může svobodně vyjadřovat své názory, kde se vede diskuze, rodiče mají schopnost sebereflexe a dokážou vyjádřit dospívajícímu uznání a ocenění, tam se snáze vytváří jeho identita. Podle studií není pro mladého člověka ani tak důležité, zda se mu podařilo prosadit své stanovisko, jako skutečnost, že měl možnost vyjádřit svůj názor a rodiče s ním o něm diskutovali a vysvětlili mu svoje výhrady. Dobrý vztah s rodiči dává dospívajícím pocit jistoty a bezpečí. Základ, od kterého se mohou odrazit. Na druhé straně přehnaná kontrola a kritičnost způsobí větší, až nezdravou orientaci adolescenta na vrstevníky. Podle MACKA řada studií dokazuje, že se adolescenti svou hodnotovou orientací více podobají rodičům než svým přátelům.⁶⁰

VAŠUTOVÁ uvádí, že po vyhraněném období puberty dochází v období adolescence k opětovnému sblížení s rodiči, kdy mladý člověk oceňuje jejich postoje, hodnoty i význam rodinného zázemí.⁶¹

⁵⁸ Srovnej: M.VAŠUTOVÁ, *Pedagogické a psychologické problémy dětství a dospívání*, str. 65

⁵⁹ Srovnej: MACEK, P. *Adolescence. 2.uprav.vydání* Praha: Portál, 2003, s. 116-117

⁶⁰ Srovnej: Tamtéž str. 54

⁶¹ Srovnej: M.VAŠUTOVÁ, *Pedagogické a psychologické problémy dětství a dospívání*, str. 76

Vliv vrstevníků

Oproštění se od rodičů a vytvoření těsných vazeb s vrstevníky je pro hledání vlastní identity adolescenta důležité. Zvláště co se týká volného času. Svět, který přestal být černobílý, jak jej viděli dětskýma očima, je příliš komplikovaný. Své schopnosti, názory, pocity i chování mohou otestovat jen mezi svými vrstevníky. Sem patří styl oblékání, poslouchání hudby, četba stejných knih, sledování stejných filmů a především dlouhé „probírání“ všech svých zážitků. Konformita s vrstevníky napomáhá citovému osamostatnění od rodiny a tedy k pocitu vlastní autonomie. Přátelské vztahy chlapců a děvčat mají v tomto období jinou kvalitu. Děvčata mají potřebu sdílet své pocity a do přátelského vztahu s kamarádkami vnášejí silné emoce. Chlapci se tak citově neangažují, jejich přátelství je více kolektivní, spojené se společnými aktivitami a zájmy.⁶²

Vliv doby

V posledních desetiletích se průběh období adolescence změnil. Většina současných adolescentů nepocítuje svoje dospívání jako období plné krizí, konfliktů, střetů s autoritami a společenskými normami. Dnešní dospívající se od předchozích generací liší jinými životními podmínkami. Svoboda názorů, možnost kvalitního studia, cestování a prostor pro seberealizaci jsou dnešními adolescenty vnímány jako samozřejmost. V porovnání s minulými generacemi mají vysokou individuální svobodu, ale také značnou osobní a sociální nejistotu. Tato nejistota je dalším faktorem již zmíněného váhání se vstupem do dospělosti a odkladu rodičovství. Dnešní globalizace, multikulturalizace, rozvoj informačních technologií a relativizace tradičních hodnot vede k jiným hodnotovým systémům, než měly minulé generace.⁶³

Vliv médií

Již jsem zmiňovala, že hlavní vliv na utváření identity má rodina a vrstevníci. V další řadě pochopitelně škola, komunita, církevní společenství a zájmové kroužky. Dalším rysem dnešní doby je obrovský vliv médií, zvláště televize a sociálních sítí na internetu. Tato média se v moderních společnostech stala neodbytnými, všudypřítomnými a velmi působivými zdroji informací o tom, jak by se lidé měli chovat. O vlivu, jaký mohou mít filmy, počítačové hry a sociální sítě na děti a dospívající, se hodně diskutuje. Mluví se o nepřímém, ale

⁶² Srovnej: MACEK, P. *Adolescence. 2.uprav.vydání* Praha: Portál, 2003, str. 59

⁶³ Srovnej: Tamtéž str. 116

dlouhodobém vlivu, který mají na lidskou a zvláště dětskou psychiku. Diskutuje se i o tom, nakolik tato média poskytují vzorce chování, které korespondují s morálním standardem přijímaným ve společnosti, nebo naopak představují jeho porušenou verzi, která může přivést jedince do konfliktu s konformní většinou.

Média, reklama a časopisy vytvářejí virtuální svět, v jehož středu stojí ikony spotřebního průmyslu ze světa showbyznysu a sportu. Výsledkem je nejen snadný prodej reklamou propagovaného zboží, ale především značný vliv sportovních osobností a popových hudebních hvězd na sociální identitu dětí zprostředkovanou jejich stylem oblékání, názory a způsobem života.⁶⁴ Identifikace se vzorem a následná imitace jeho chování ovlivňuje postoje a hodnotové systémy dospívajících.⁶⁵

2.7 Víra v období adolescence

Právě období adolescence, které je obdobím hledání a utváření vlastní identity, vede mladé lidi k přemýšlení o smyslu života a o tom, zdali existuje něco, co dává životu smysl a řád, co by přesahovalo běžnou lidskou zkušenost. Na začátku puberty vstupuje mladý člověk do stádia abstraktních logických operací. Jeho myšlení již není vázáno na konkrétní a hmatatelné objekty. Dokáže uvažovat hypoteticky, snaží se proniknout do podstaty pojmů jako je čas, prostor, pravda, spravedlnost. Vytrávání nervové soustavy mu umožňuje uvažovat nejen o obsahu, ale také o způsobu jeho myšlení. Hlavním úkolem dospívání je hledání vlastní identity, svého místa ve světě, smyslu své existence. Kdo jsem? Jaký jsem? Kam patřím? Co je smyslem mého života? To vše komplikují hormonální změny v těle dospívajícího, které mají vliv na jeho pocity, puzení a změny nálad, a způsobují tím zmatek. Věřící mladý člověk hledá smysl svého života v Bohu. Víra se pro něho může stát nástrojem sjednocení všech informací a hodnot, které nabízí škola, vrstevníci, média i náboženské autority. Mladý člověk má sklon přijímat ideologii, která je mu přesvědčivě podána. Proto je považován za nositele „ideologie“ Zde je podle ŘÍČANA nebezpečí a velké pole působnosti pro demagogy, kteří se proto často na mladou generaci orientují. A to také proto, že mladí lidé usilují o to, aby byli dobře hodnoceni. *„Adolescent, který našel smysl života, odpovídající program a skupinu, případně instituci, která tento program ztělesňuje, je schopna a – často*

⁶⁴ Srovnej: Z. BAUMAN, *Globalizace*, Mladá fronta 2000, str. 64-66

⁶⁵ Srovnej: MACEK, P. *Adolescence. 2. uprav. vydání* Praha: Portál, 2003, str. 118

také dychtivě nakloněn – cele se odevzdat a věrně uskutečňovat, k čemu se zavázal. K jeho identitě patří zpečetění slibem. Patříčně obrádný a vážně braný slib lékaře nebo zdravotní sestry, podobně jako slib řeholnický, odpovídá této potřebě.“⁶⁶

V období adolescence si člověk vychovaný v křesťanské rodině utváří své vlastní postoje k náboženství. V této době se rozhoduje, zda víru v Boha přijme jako své vnitřní přesvědčení nebo pro něj křesťanství zůstane jen životním stylem nebo se od něho postupně vzdálí.

Psychosociální stránky dospívání, jsou zdrojem významných problémů, se kterými se mladí potýkají a které se stanou východiskem pro odpovědi ohledně potřeb mladých lidí vzhledem k církvi.

⁶⁶ ŘÍČAN, P. *Psychologie náboženství*. Praha: Portál, 2002, str. 291

3 KŘESŤANSKÁ PRAXE

V této kapitole chci shrnout nejdůležitější aspekty křesťanské praxe. Jednoduše řečeno: čemu křesťan věří, jak se jeho víra projevuje v duchovním životě a jaká je křesťanská morálka. V závěru zmíním některé vážné problémy a etické otázky mladých lidí v konfrontaci se společností, ve které žijí.

Křesťanem se člověk stává křtem, vyznáním víry a životní praxí. Křesťanství se od ostatních náboženství liší postavením svého zakladatele. Buddha nebo Konfucius jsou objevitelé filosofických a etických cest, Muhammada islamisté uznávají jako Božího proroka. Ježíš Kristus je pro křesťany Božím Synem a Bůh Otec je v Něm přítomen.⁶⁷

Všechny podstatné věroučné pravdy křesťanské víry jsou stručně shrnuty v *Nicejsko - cařihradském vyznání víry*:

*„Věřím v jednoho Boha, Otce všemohoucího,
Stvořitele nebe i země, všeho viditelného i neviditelného.
Věřím v jednoho Pána, Ježíše Krista, jednorozeného Syna Božího,
který se zrodil z Otce přede všemi věky:
Bůh z Boha, Světlo ze Světla, pravý Bůh z pravého Boha, zrozený,
nestvořený, jedné podstaty s Otcem: skrze něho všechno je stvořeno.
On pro nás lidi a pro naši spásu sestoupil z nebe.
Skrze Ducha svatého přijal tělo z Marie Panny a stal se člověkem.
Byl za nás ukřižován, za dnů Poncia Piláta byl umučen a pohřben.
Třetího dne vstal z mrtvých podle Písma.
Vstoupil do nebe, sedí po pravici Otce.
A znovu přijde, ve slávě, soudit živé i mrtvé a jeho království bude bez konce.
Věřím v Ducha svatého, pána a dárce života, který z Otce i Syna vychází,
s Otcem i Synem je zároveň uctíván a oslavován a mluvil ústy proroků.
Věřím v jednu, svatou, všeobecnou, apoštolskou církev.
Vyznávám jeden křest na odpuštění hříchů.
Očekávám vzkříšení mrtvých a život budoucího věku.“⁶⁸*

⁶⁷ J 14, 10-11

⁶⁸ KKC str. 61

3.1 Znalost církevního učení

Hlavními prameny církevního učení katolické církve jsou Písmo svaté, Otcové, liturgie a učitelský úřad církve. Ucelený výklad všech složek katolického učení podává katechismus. Základní učení církve je shrnuto ve vyznáních víry, která jsou všem křesťanům společná.

3.1.1 Bible

Církev považuje všechny knihy Starého i Nového zákona „za posvátné a kanonické, protože jejich původcem je Bůh, neboť byly sepsány z vnuknutí Ducha svatého“⁶⁹

Jistotu k tomuto tvrzení křesťané opírají o mnohé verše z Bible, zvláště pak o slova sv. Pavla: „...slovo Boží ne jako slovo lidské, ale jako slovo Boží, jímž skutečně jest. Vždyť také projevuje svou sílu ve vás, kteří věříte“⁷⁰ „Od dětství znáš svatá Písma, která ti mohou dát moudrost ke spasení, a to vírou v Krista Ježíše. Veškeré Písmo pochází z Božího ducha a je dobré k učení, k usvědčování, k nápravě, k výchově ve spravedlnosti, aby Boží člověk byl náležitě připraven ke každému dobrému činu.“⁷¹

Bible je Boží slovo k člověku a je také svědectvím o Boží přítomnosti v životě Izraelského národa. Není pouhým souhrnem věroučných pravd a příběhů. Je především prostředkem dialogu Boha s člověkem. Intenzivnějším kontaktem s Božím slovem křesťan objevuje Boží tajemství a získává pomoc v různých životních situacích.

*Svým slovem oslovuje neviditelný Bůh ze své veliké lásky všechny lidi jako přátele a setkává se s nimi.!”*⁷²

Stejně tak jako se nám Boží Syn, vtělené Slovo, stal podobným ve všem kromě hříchu, tak Boží slovo sestoupilo k člověku ve Zjevení na stránkách Bible do té míry, aby stálo v rovině lidského chápání.⁷³

Bible je knihou, o kterou křesťané opírají svou víru. Z ní čerpají sílu i odpovědi na pochyby ve víře a problémy svého života.

⁶⁹ DV 11

⁷⁰ 1Tes 2.13

⁷¹ 2 Tim 3,15-17

⁷² Srovnej: *Dei Verbum*, čl. 2

⁷³ D.DUKA, *Úvod do Písma svatého Starého zákona*, str.11

3.1.2 Bůh, Stvořitel nebe i země

„Slyš, Izraeli! Hospodin, náš Bůh, je jediný Pán“⁷⁴

„Svrchované Bytí musí být nezbytně jediné, nemá sobě rovného. Není-li Bůh jediný, není to Bůh.“⁷⁵

Přestože se Bůh zjevuje, zůstává nevýslovným tajemstvím: „Kdybys ho pochopil, nebyl by to Bůh.“⁷⁶

Bible hovoří hned na počátku, že "Bůh stvořil nebe a zemi" Není nic, co by vzniklo mimo něho. Počátkem všeho byl Bůh, který se stal principem všeho. Sv. Augustin, řekl: "Písmo nám neříká, jak vzniklo nebe, ale jak se do nebe dostat."⁷⁷ Doslovný výklad Genesis byl však dlouhá léta argumentem, který se vryl hluboko do mysli společnosti. A tak i dnes musíme vysvětlovat, že v Písmu není řečeno, jak všechno vzniklo, ale kdo byl autorem, který tento uspořádaný a krásný svět vytvořil.

Často se setkáváme s odvěkým problémem teodiceí vyjádřeným otázkou: Jak by mohl existovat dobrý Bůh, když je ve světě tolik zla?⁷⁸ Zajímá se vůbec Bůh o svět, který stvořil? Přesto je právě modlitba k Bohu stéblem, kterého se v ohrožení mnozí nevěřící chytají. Když jsme ohroženi, automaticky se utíkáme o pomoc k Bohu, protože tušíme, že on má moc nás zachránit. Jaký je tedy Bůh? Je milosrdný a spravedlivý nebo je to tyran, který bude naši víru a lásku k němu prověřovat jako to dělal u Joba? Když se mu vydám, stanu se jeho loutkou bez vlastní svobodné vůle?

„Toto je však katolická víra, že uctíváme jednoho Boha v Trojici a Trojici v jednotě, aniž bychom směřovali osoby či rozlučovali podstatu: jiná je totiž osoba Otce, jiná Syna, jiná Ducha svatého; jediné je však božství, rovná sláva a stejná věčná velebnost Otce a Syna a Ducha svatého.“⁷⁹

Je-li Bůh pro člověka a jeho ohraničený rozum velkým tajemstvím, je Trojjediný Bůh tím, co lidský rozum není schopen postihnout. Profesor RAHNER se touto teologickou otázkou zabýval a přišel s dvěma rovinami vztahů v Trojici.

Ekonomická Trojice je rovina vztahů Boží Trojice navenek, vztahů Trojice k člověku a ke světu. Jedná se o nauku o spáse a o stvoření, o Božím plánu se světem a s člověkem.⁸⁰

⁷⁴ Mk 12,29; srov. Dt 6,4

⁷⁵ KKC 228

⁷⁶ KKC 230

⁷⁷ <http://www.svatyaugustin.estranky.cz/clanky/citaty--vyroky/vyroky-sv.augustina-v.cast.html>

⁷⁸ z franc. théodicée, od řec. theos, Bůh a dikaios, spravedlivý) znamená ospravedlnění Boha

⁷⁹ KKC 266

⁸⁰ Slovo ekonomická se v tomto případě chápe ve smyslu řeckého výrazu oikonomia „plán či správa spásy“

Imanentní Trojice je rovinou vztahů v nitru Boží Trojice, hovoří o poutu lásky mezi Otcem a Synem, jímž je Duch sv. Tyto vztahy vyjadřuje obrazem „vydechování“, kdy Otec a Syn vydechují Ducha svatého.

Smyslem této trinitární teologie je nejen přiblížit věřícím toto tajemství, ale ukázat, že Trojice nemůže být vnímána jako „nadosoba“ a Otec, Syn a Duch Svatý jako její funkce.⁸¹ Obrazem vztahu Trojice je láska, která může ve své pravé podobě existovat jen jako vztah mezi dvěma lidmi, ale ne sama o sobě.

„Nevěříš, že já jsem v Otci a Otec je ve mně? Slova, která vám mluvím, nemluvím sám od sebe; Otec, který ve mně přebývá, činí své skutky.

Věřte mi, že já jsem v Otci a Otec ve mně; ne-li, věřte aspoň pro ty skutky!“⁸²

3.1.3 Ježíš Kristus

Hebrejský význam jména Ježíš Kristus je sám o sobě nejkratším a zároveň nejhlubším vyznáním víry. **Ježíš** pochází z řeckého Jesús, které je odvozeno z hebrejského Ješua, zkrácené formy Jehošua, to znamená Jahve je záchrana. **Kristus** pochází řeckého *Christos*, a je překladem hebrejského mašiah, mesiáš.

Ježíš Kristus je historicky doloženou, autentickou postavou, o čemž svědčí poznámky židovského dějepisce Josefa Flavia⁸³ a velkého historika starého Říma Cornelia Tacita. O jeho životě se dočteme v Evangelíích, která jsou spíš než historickými prameny výpovědí o raně křesťanské víře.

Ježíš se pravděpodobně narodil v r. 6 př. Kr. v Betlémě v Judsku, asi 30 let žil v Nazaretě v Galileji a jeho evangelizační působení trvalo tři roky. Ježíš zahájil svá kázání oznámením: „*Naplnil se čas a přiblížilo se království Boží. Čiňte pokání a věřte evangeliu*“⁸⁴

Kristus nás však nepřišel jen vyzvat k pokání, ukázat nám, jak máme správně žít, ale především přišel vykoupit naše hříchy svou smrtí na kříži.

To nejpodstatnější na osobě Ježíše Krista je skutečnost, že v něm přišel na svět Bůh.

⁸¹ Srovnej: POSPÍŠIL C.V., *Jako v nebi, tak i na zemi. Náčrt trinitární teologie.* str.93,105 a 110

⁸² J 14,10-11

⁸³ Autor Židovské války, 37/38 - kolem r. 100

⁸⁴ Mk 1,15

Stvořitel přišel na svět ke svému stvoření v osobě svého Syna. Ježíš byl celý Bůh a celý člověk. K tomuto rozhodnutí dospěl koncil v Chalkedonul⁸⁵: Ježíš je „jedna osoba ve dvou přirozenostech: božské a lidské, bez smíšení, beze změny, bez oddělení a bez rozloučení“

Jsou v něm spojeny dvě vůle - vůle lidská a vůle Boží. Kristus se tak stal prostředníkem mezi Bohem a lidmi a svou zástupnou smrtí na kříži přinesl Bohu skutečnou obět'.⁸⁶

„Neboť Bůh tak miloval svět, že dal svého jediného Syna, aby žádný, kdo v něho věří, nezahynul, ale měl život věčný.

Vždyť Bůh neposlal svého Syna na svět, aby svět soudil, ale aby skrze něj byl svět spasen.

*Kdo v něho věří, není souzen. Kdo nevěří, již je odsouzen, neboť neuvěřil ve jméno jednorozeného Syna Božího.*⁸⁷

Ježíš se dobrovolně obětoval za naši spásu. Tento dar předznamenává a předem uskutečňuje během poslední večeře: „*To je mé tělo, které se za vás vydává*“.⁸⁸

*„Naše spása pochází z iniciativy Boží lásky k nám, protože „on si nás zamiloval a poslal svého Syna jako smírnou obět' za naše hříchy“ (1 Jan 4,10). „Vždyť Bůh pro Kristovy zásluhy smířil svět se sebou“ (2 Kor 5,19).*⁸⁹

Bez Ježíšovy oběti na kříži, bez jeho vítězství nad smrtí, bez jeho Zmrtvýchvstání bychom nebyli spaseni.

*„Ježíš mu odpověděl: „Já jsem ta cesta, pravda i život. Nikdo nepřichází k Otci než skrze mne.“*⁹⁰

3.1.4 Duch svatý

Duch svatý je třetí Boží osobou, která má schopnost „přebývat“ v člověku a naplňovat jej Boží láskou. Ve Starém zákoně mluví Duch svatý „ústý proroků“, v Novém zákoně se zjevil při křtu Ježíše v Jordáně, vedl Ježíše na poušť a pomohl Mu zvítězit nad pokušelem.

V Bibli se setkáváme s různými podobami Ducha svatého:

Duch stvořitel⁹¹ Boží Duch přítomný při stvoření jako tvůrčí síla

Duch Kristův⁹² Duch zpřítomňuje Krista v církvi a dějinách

⁸⁵ čtvrtý ekumenický koncil, jenž se roku 451 sešel v Chalkedonul

⁸⁶ Srovnej: ZVĚŘINA J., *Teologie agapé*, Scriptum, str. 350

⁸⁷ J 3, 16-18

⁸⁸ Lk 22,19

⁸⁹ KKC 620

⁹⁰ J 14,6

⁹¹ Gn 1,2

⁹² J 14,26 „Přímlovce Duch svatý, kterého pošle Otec...“

Duch spřátelení, působí společenství člověka s Bohem a lidí navzájem

Duch naděje, utěšitel⁹³ dodává věřícímu sílu v utrpení a obnovuje naději

ZVĚŘINA zdůrazňuje, že Duch svatý, který nám byl dán, je stále s námi, je principem života, činnosti a růstu církve. Duch svatý inspiroval Starý a Nový zákon, je přítomen ve svátostech a obdarovává věřící svými dary.⁹⁴ Sv. Pavel píše o darech Ducha svatého:

„Každému je dán zvláštní projev Ducha ke společnému prospěchu.

Jednomu je skrze Ducha dáno slovo moudrosti, druhému slovo poznání podle téhož Ducha, někomu zase víra v témž Duchu, někomu dar uzdravování v jednom a témž Duchu, někomu působení mocných činů, dalšímu zase prorocství, jinému rozlišování duchů, někomu dar mluvit ve vytržení, jinému dar vykládat, co to znamená.

To všechno působí jeden a týž Duch, který uděluje každému zvláštní dar, jak sám chce.“⁹⁵

ZVĚŘINA rozebírá jednotlivé dary (charismata), o kterých mluví sv. Pavel a zdůrazňuje základní znaky darů Ducha svatého

- Obrácení je aktivací vnitřního duchovního života a následně i vnějšího života
- Život v milosti společenství s Bohem
- Otevřenost a poslušnost Duchu svatému
- "Sebedání" – člověk se musí zbavit sebe sama, svého sobectví, svých ambicí, pýchy, pohodlnosti apod., aby uvolnil místo a mohl být naplněn Duchem sv.
- Duch služby je ochota konat, co chce Duch svatý skrze člověka vykonat – *„nikoliv páchání dobrých skutků na druhých pro vlastní zásluhy“⁹⁶*
- Psychické zdraví a duševní vyváženost
- AGAPÉ, které je veškerá agresivita, pocit povýšenosti a nadřazenosti cizí
- OVOCE Ducha svatého je hlavním znakem Ducha svatého: *„Ovoce Božího Ducha však je láska, radost, pokoj, trpělivost, laskavost, dobrota, věrnost, tichost a sebeovládání.“⁹⁷*

⁹³ 2 Kor 1.7;22

⁹⁴ Srovnej: ZVĚŘINA J., *Teologie agapé*, str.160 - 177

⁹⁵ 1K 4,7-11

⁹⁶ ZVĚŘINA J., *Teologie agapé*, str.195

⁹⁷ Gal 5,22-23

3.1.5 Církev putující a vítězná

„,„Aby se však v církvi stále zachovalo evangelium celé a živé, zanechali apoštolové jako své nástupce biskupy a postoupili jim své učitelské místo.“ Vždyť „apoštolské kázání, vyjádřené zvláštním způsobem v inspirovaných knihách, mělo být uchováno nepřetržitou poslušností až do konce věků“..“⁹⁸

Okamžikem sestoupení Ducha svatého v den Letnic na vystrašené Kristovy učedníky, zamčené za pevnými dveřmi, vzniká silná Kristova církev.⁹⁹ Působení apoštolů a život rané církve můžeme pozorovat ve Skutcích apoštolů a v jejich listech psaných věřícím obcím. Církev a její liturgie procházeli v průběhu staletí významnými změnami, vedenými na jedné straně snahou o uchování pravé víry a na straně druhé předání této víry ve své ryzí podstatě všem národům. V průběhu dějin čelila heretikům, kteří svým teologickým výkladem napadali podstatu křesťanské víry. K vyřešení těchto sporů sloužily koncily, které se však nevěnovaly jen otázkám dogmatiky, ale také liturgii a praktickému životu věřících. Zásadním koncilem byl II. vatikánský koncil, který reagoval na potřeby doby a otevřel církev laikům a přiblížil věřícím. Liturgické změny byly sice nejviditelnější změnou, ale nejvýznamnější změna se týkala postavení laiků. Byla vyzdvížena jejich role a zdůrazněna důležitost jejich apoštolátu ve světě.¹⁰⁰

Realizační funkce církve:

MARTYRIA - PROROCKÁ - církev vydává svědectví o Kristu

„Hlásejte evangelium na celém světě...“¹⁰¹

LITURGIA - KNĚŽSKÁ - dříve se tato forma považovala za úkon celebranta, dnes slaví liturgii všichni věřící. Laici mají v církvi své vlastní poslání, uskutečňování všeobecného kněžství v budování a posvěcování světa a pozemských skutečností.

DIAKONIA - PASTÝŘSKÁ – hlásání spásy světu po II. vatikánském koncilu je to povinností celé církve – kněží i laiků

„Pas mé ovce, pas mé beránky...“¹⁰²

⁹⁸ KKC 77

⁹⁹ Srovnej: Sk 2,1-13

¹⁰⁰ Srovnej: http://www.vatican.va/archive/hist_councils/ii_vatican_council/documents/vat-ii_decree_19651118_apostolicam-actuositatem_cs.html

¹⁰¹ Mt 28,18

¹⁰² Jan 21,15

Vlastnosti církve:

1. **Je jediná - Jedna církev v jednotě** „*Neprosím však jen za ně, ale i za ty, kteří skrze jejich slovo ve mne uvěří; aby všichni byli jedno jako ty, Otče, ve mně a já v tobě, aby i oni byli v nás, aby tak svět uvěřil, že ty jsi mě poslal. Slávu, kterou jsi mi dal, dal jsem jim, aby byli jedno, jako my jsme jedno – já v nich a ty ve mně; aby byli uvedeni v dokonalost jednoty a svět aby poznal, že ty jsi mě poslal a zamiloval sis je tak jako mne.*“¹⁰³.
2. **Je apoštolská** založená na apoštolech, které Pán Ježíš vyvolil.
3. **Je katolická:** všeobecná, spása je určená pro všechny lidi na celém světě „*Jděte do celého světa a učte všechny národy*“¹⁰⁴
4. **Je svatá:** Kristus ji posvěcuje prostřednictvím přítomnosti Ducha svatého, který je v ní přítomen a vede ji.

Věřoučná konstituce *Lumen gentium* o církvi spojila putující církve s vítěznou nebeskou církví prostřednictvím tajemného těla Kristova.¹⁰⁵

3.1.6 Eschatologie

Eschatologie¹⁰⁶ je nauka o posledních věcech. Kristus "*znovu přijde ve slávě soudit živé i mrtvé*" vyznávají věřící v Krédu. Ježíš přislíbil svůj druhý příchod, který křesťané očekávají, ale zároveň na otázky farizeů odpovídal: "*Království Boží nepřichází tak, abyste to mohli vypožorovat; ani se nedá říci: Hle, je tu, nebo Je tam!; neboť vězte: království Boží je mezi vámi.*"¹⁰⁷ Profesor RATZINGER mluví o trojím výkladu těchto Ježíšových slov:

Království Boží je ve vašem nitru.

Království Boží nastane náhle ve vašem středu

Království Boží není viditelné a je právě uprostřed vás, **Ježíš je ztělesněním tajemství**

Božího království. Ježíš není královstvím ve své fyzické přítomnosti, ale vyzářující silou Ducha svatého, který z něj vychází.¹⁰⁸

¹⁰³ Jan 17,20-23

¹⁰⁴ Mk 16,15

¹⁰⁵ LG 50

¹⁰⁶ Eschaton - konec, výsledek

¹⁰⁷ Lk 17,20-21

¹⁰⁸ Srovnej: J.RATZINGER, *Eschatologie smrt a věčný život*, str.26

Peklo

Peklo je posmrtným stavem věčného zatracení člověka. Profesor RATZINGER říká, že peklo je důsledek svobody, „*jež i zatracenému ponechává právo požadovat své zatracení*“.¹⁰⁹

O existenci pekla mluví Ježíš Kristus i jeho apoštolové.

Dříve se projevovaly snahy zmírnit definitivnost Božího zavržení. Učení o všeobecném smíření považovalo představu věčného zatracení za neslučitelnou s milosrdenstvím sebe obětujícího se Boha. Zde je ve hře obrovský dar milujícího Boha, dar svobody.

Bůh chce abychom si dobro zvolili svobodně a tak láska i odvrácení se od Boha jsou důsledky svobodné lidské vůle. Profesor RATZINGER se také dotýká souputnictví lidské duše s Kristem sestupujícím do podsvětí, což lze vidět ve zkušenostech velkých mystiků Církve, kteří „*sdíleli jeho temnotu a sloužili spáse světa tak, že zanechali jeho spásu pro jiné*“¹¹⁰.

Očistec

Očistec je přechodným stavem mezi smrtí a vzkříšením v den posledního soudu, V oficiálních věroučných textech Církve se píše spíše o „očistných trestech“ Písmo jen naznačilo,¹¹¹ že mezi smrtí a vzkříšením existuje jakýsi „mezi-stav“, „*ve kterém dostává duše příležitost, aby se osvobodila pro vzkříšení*“¹¹², aby se očistila pro konečné společenství s Kristem v nebi. Toto spojení je vyústěním duchovního zrání člověka, které ale v okamžiku smrti nebývá dokončeno a nelze jej „přeskočit“ a pominout. Člověk by nemohl plně splynout s Bohem a plně mu porozumět. Tradice církve mluví o očistném ohni, který přetváří člověka k Boží podobě. Profesor RATZINGER se dále ptá po podstatě očistného ohně, kterým člověk v očistném procesu prochází, a dospívá k „prostému“ poznání, že „*Pán sám je soudným ohněm, který člověka proměňuje*“¹¹³ „*Setkání s Pánem je proměnou, ohněm, jež jej přetaví do oné očistné podoby, která může být nádobou věčné radosti.*“¹¹⁴

¹⁰⁹ J.RATZINGER, *Eschatologie smrt a věčný život*, str.129

¹¹⁰ Tamtéž

¹¹¹ 2. Makabejských, *Sirachovec*

¹¹² J.RATZINGER, *Eschatologie smrt a věčný život*, str.133

¹¹³ Tamtéž, str.136

¹¹⁴ Tamtéž, str. 137

Nebe

„Konečným naplněním lidské existence skrze naplněnou lásku“¹¹⁵ a výsledkem předchozího očišťování je nebe. Profesor RATZINGER říká, že stejně jako očištec i nebe není „něčím“, co teprve přijde, nýbrž je „něčím“, co začíná již zde, „*tady a teď*“¹¹⁶. Nebe není ani mimo čas a prostor, ale ani „tam někde“ a „tehdy“. Nebe je stav přítomnosti Boží ve stvoření, vlitím Ducha svatého, spočínutím stvoření v Bohu a Boha ve stvoření, kdy je „*Bůh všechno ve všem*“¹¹⁷ „*Nebe nezná izolaci; je otevřeným společenstvím svatých a také naplněním všech lidských vztahů...*“¹¹⁸

Mladí mají často problém přijmout víru v posmrtný život, protože se setkali jen s výkladem, který je mnohdy hodně zkreslený a mnohdy je doslova karikaturou v duchu středověkých představ. O tom, jaké to po smrti bude, má každý člověk svou vlastní představu. Církev učí dvě неотřesitelné pravdy:

V porovnání s tím, co Kristus připravil pro své "bratry", vybledne každá představa. *"Ale jak je psáno: ,Co oko nevidělo a ucho neslyšelo, co ani člověku na mysl nepřišlo, připravil Bůh těm, kdo ho milují."*¹¹⁹

Bůh touží po společenství se všemi lidmi a spása není jen pro vyvolené na základě nesplnitelných požadavků. O tom Ježíš mluví v podobenství o svatební hostině.¹²⁰ *"Spása jednotlivce(...) je celá a plná teprve potom, když se uskutečnila spása kosmu a všech vyvolených, kteří nejsou prostě jeden vedle druhého v nebi, ale jsou společně, jako jeden nebeský Kristus tímto nebem."*¹²¹

3.2 Křesťanská praxe jako svátostná účast na životě církve

¹¹⁵ J.RATZINGER, *Eschatologie smrt a věčný život*, str.138

¹¹⁶ *1J 5,13*

¹¹⁷ *1Kor 15,28*

¹¹⁸ J.RATZINGER, *Eschatologie smrt a věčný život*, str.139

¹¹⁹ *1K2,9*

¹²⁰ *L 14,15*

¹²¹ J.RATZINGER, *Eschatologie smrt a věčný život*, str.141

Podstatnými znaky křesťanské víry jsou svátosti – viditelná znamení neviditelné milosti Boží. Svátost má svou materii a formu. Materie je u většiny svátostí hmotná podstata (např. voda, olej ap.), u jiných svátostí se jedná o úkon (např. pokání). Rozlišuje se vzdálená materie – např. voda ve křtelnici a blízká materie – voda, která stéká na hlavu křtěného. Při svátosti manželství či při svátosti smíření mluvíme o pseudomaterii. Jedná se o lítost, vyznání hříchů atd. Formou nazýváme modlitbu, slovo, vlastní svátostnou formuli, kterou udělovatel svátosti pronáší ve shodě s liturgickými knihami.

Prvním, kdo psal o sedmi svátostech, byl Petr Lombardský ve 12. století v díle *Sentence*. Každou svátost vztáhl k nějaké části lidského života. Účinkem svátostí je milost, která je v nich obsažená. Milost rozdělujeme na posvěcující a pomáhající. Působí *ex opere operato* (tradiční scholastická formule) – znamená to mocí svátostně vykonaného obřadu.

Pro potřeby mé práce se budu věnovat čtyřem svátostem, které přijímají konvertité při vstupu do církve o Velikonocích – křest, biřmování, eucharistie a svátost smíření.

3.2.1 Křest

Křest patří mezi iniciační rituály, které znamenají začátek nového údobí v životě křesťana. „*Nenarodí-li se kdo z vody a z Ducha svatého, nemůže vejít do království Božího*“ řekl Ježíš Nikodémovi.¹²²

Člověk se podle katolické dogmatiky rodí ve stavu dědičného hříchu. Křtem se mu odpouštějí dědičné hříchy a všechny osobní hříchy (při křtu dospělých) „*Platně, byť i nehodně přijatý křest vtiskuje duši příjemce nezrušitelné duchovní znamení, křestní charakter,*

a nemůže být proto opakován.“¹²³ Formou této svátosti jsou slova pronášená současně s aplikací materie (voda stékající na hlavu křtěnce): Já tě křtím ve jménu Otce i Syna i Ducha Svatého. Pochopitelnou zvláštností této svátosti je skutečnost, že v krajním případě, jako je blízkost smrti, může křest být plně udělen každým člověkem, dokonce i nevěřícím, za předpokladu, že jeho úmyslem je konat to, co koná církev. Kdykoliv se slaví svátost tak, jak ji zamýšlí Církev, působí v ní a skrze ni Kristova moc a jeho Duch nezávisle na osobní svátosti toho, kdo ji uděluje.¹²⁴

¹²² Jan 3

¹²³ LG 11

¹²⁴ Srovnej: KKC 1128

3.2.2 Eucharistie

Eucharistie (řecky Děkuvzdání) je vyvrcholením společného setkávání s Bohem a centrem veškerého dění života z víry. Nikde jinde se neseškává s Bohem tak niterně jako v eucharistii. Podle tradice Církvě je materií pšeničný chléb a přírodní víno z vinné révy. Formou Eucharistie jsou ustavující slova Kristova. Jsou to slova Vykupitele, kterými vykonal tuto svátost při poslední večeři se svými učedníky. Kněz slaví tuto svátost tím, že mluví v Kristově jménu. Od počátku církve přijímali všichni Tělo Páně jako nekvašený chléb a Krev Páně napitím z kalicha. S počátkem středověku přistupovalo ke stolu Páně stále méně laiků. Převládalo mínění, že vše záleží jen na knězi: on koná vše, tedy i přijímání, sám jménem lidu a za lid. Laici se stali pasivními diváky. Situaci řešil IV. lateránský koncil r. 1215 nařízením přijímat alespoň jednou ročně o Velikonocích. Většinou se ale podávalo jen Tělo Páně mimo mši, tj. způsobem, jakým přijímali nemocní. Druhý vatikánský koncil otevřel cestu k obnově původního plného způsobu přijímání. Došlo tak ke splnění příkazu „Vezměte a pijte z něho všichni“ Mše už není jen soukromým setkáním s Kristem, ale společným stolováním shromážděné obce, kde krev Páně je pečetí nové smlouvy, na níž mají účast všichni. Eucharistii může platně přijmout každý živý pokřtěný člověk, který je ve stavu posvěcující Boží milosti a má pravý a zbožný úmysl.

3.2.3 Svátost smíření

Pro křesťana je tedy důležité zůstat ve stavu posvěcující Boží milosti a k tomu mu pomáhá **svátost smíření**. Přípravou na tuto posvěcující svátost je zpytování svědomí. Materií je lítost, vyznání hříchů, zadostiučinění a případná satisfakce. Formou svátosti smíření jsou slova rozhřešení: „Uděluji Ti rozhřešení ve jménu Otce, Syna i Duchu Svátého.“ Ustanovení svátosti smíření je zachyceno v evangeliu: „*Přijměte Duchu svátého. Komu odpustíte hříchy, tomu jsou odpuštěny, komu je neodpustíte, tomu odpuštěny nejsou.*“¹²⁵

Lítost se tradičně dělí na dokonalou, která vyvěrá z lásky k Bohu a touze po svatosti a na nedokonalou, která pramení ze strachu před věčným zavržením nebo z touhy po nebi.

Dnešní ušní forma zpovědi vznikla v 5. až 6. století v Irsku. Nejprve se používala pro běžné hříchy. Těžké hříchy podléhaly veřejnému Kanonickému pokání. To bylo velice těžké a nevyhnuli se mu ani nejvýše postavené osoby. Hříšník byl vylučován ze společenství církve a pokání bylo velice tvrdé.

¹²⁵ Jan 20.23

Očištění od hříchů je jedním z nejsilnějších duchovních prožitků, které můžeme prožívat až fyzicky. Je to povznášející pocit vědomí, že Bůh mne miluje, přestože jsem jen hříšník. Tento pocit pramení z jistoty odpuštění hříchů a dává křesťanovi vnitřní klid, pokoj a radost.

3.2.4 Biřmování

Spolu se křtem a Eucharistií tvoří svátost biřmování jednotu tzv. svátostí uvedení do křesťanského života. Mluví se o svátosti křesťanské dospělosti. Svůj biblický počátek má biřmování v seslání Ducha svatého. To se stalo 50. den po Kristově vzkříšení v den Letnic. Kristus naplnil svůj příslib, že učedníky nenechá samotné, ale pošle jim Ducha Utěšitele, Přímluvce, který je uvede do veškeré pravdy. Seslání Ducha svatého je považováno za první slavení svátosti biřmování. Apoštolové, vykoupení a očištění Kristovou krví, byli naplněni Duchem Svatým, aby mohli uskutečnit úkol, který jim Pán před svým nanebevstoupením svěřil. Z vystrašených apoštolů ukrývajících se za zavřenými dveřmi se stali odhodlaní svědkové víry, kteří už ani na okamžik neváhali a hlásali evangelium a nakonec položili za svého Mistra život. Letnice jsou tedy praktickým dovršením Velikonoc. Apoštolové konali svátostný obřad, spočívající ve vzkládání rukou a modlitbě, jehož účinkem bylo přijetí Ducha svatého. Tento obřad byl v prvních dobách konán zároveň se křtem a byl součástí obřadu přijetí do Církve. Přesto se ve Skutcích apoštolů dočítáme, že Pavel vzkládal ruce na ty, kteří již byli pokřtěni. Toto udělování Ducha svatého se často nazývá pomazáním. Až do 5. století bylo biřmování udělováno modlitbou a vzkládáním rukou, časem bylo přidáno znamení kříže. První zmínky o používání křížma¹²⁶ jsou zaznamenány v souvislosti s Hypolitem Římským. V době Cyrila Jeruzalémského dokonce pomazání olejem zatlačí vzkládání rukou do pozadí. Od konce 12. století užívaná svátostná formule „Znamenám Tě znamením kříže a upevňuji tě křížem spásy ve jménu Otce i Syna i Ducha Svatého“ byla v obnovené liturgii nahrazena krátkou a výstižnou formou Přijmi pečeť Daru Ducha svatého. Od 1. ledna 1973 je tedy svátost biřmování udělována v latinské církvi vkládáním rukou, spojeném s mazáním křížem a provázeném modlitbou Přijmi pečeť daru Ducha Svatého.

V době církevních otců bylo biřmování označováno za korunovací a za završení křtu. Cyril Jeruzalémský mluvil dokonce o Boží zbroji, přílbě spasení. Biřmování rozmnožuje

¹²⁶ Olivový olej smíchaný s aromatickými látkami, který - biskup svěťí na - Zelený čtvrtek při obřadech, a který se používá při udělování - křtu, - biřmování a - kněžského svěcení

posvěcující milost a dovršuje křestní milost. Svoje křesťanství musí ale každý křesťan prověřit a dosvědčit svým životem. Biřmováním udělená posvěcující milost přispívá zvýšenou silou k vnitřní posile a k vnějšímu statečnému vyznání víry.

Biřmování může a má platně přijmout každý pokřtěný živý člověk. Mimo nebezpečí smrti se k přijetí svátosti též vyžaduje užívání rozumu, vhodné poučení spojené s řádnou přípravou a schopnost obnovit křestní sliby. Svátost biřmování se má přijímat ve věku, kdy věřící dosáhli vlastního rozhodování. Řádným udělovatelem svátosti biřmování je biskup. Biskupové jsou nástupci apoštolů, oni dostali plnost svátosti kněžství. Skutečnost, že oni udělují tuto svátost, ozřejmuje, že jejím účinkem je mnohem těsnější spojení těch, kteří ji přijímají, s Církví, s jejími apoštolskými počátky a s jejím posláním vydávat svědectví o Kristu. Ve výjimečných případech může být biřmování uděleno knězem.

3.3 Život z víry ve světě; křesťanská morálka a spiritualita

Život v Kristu je cílem a smyslem křesťanské víry, bez usilování o společenství s Bohem je veškeré snažení jen divadlem a ztrátou času. Praktický život z víry se projevuje praxí, která sama o sobě ještě není životem v Kristu, ale jedná se o sekundární prvky.¹²⁷ *„Analýza víry těch, kteří se ke křesťanství hlásí, nemá vést k neúctě nebo k pohrdání lidmi s vírou „neúplnou“, kteří vykazují spíš sekundární (kulturní) znaky křesťanské existence. Je ale třeba stav víry poznávat, diferencovat a nezaměňovat tyto kulturní projevy s vírou jakožto vědomou odpovědí na Boží zjevení.“*¹²⁸

Věřící člověk prožívá ať již v menší či ve větší míře s Bohem každý den, komunikuje s ním v modlitbě a obrací se na Něj se svými problémy. Bůh je s ním při všem, co dělá.

Úžasným prožitkem, který posiluje naši víru člověka, je zkušenost vyslyšené modlitby nebo vědomí Boží přítomnosti při modlitbě, meditaci či odpuštění. Bezmyšlenkovitým odříkáváním se křesťan ochuzuje o společenství se svým Bohem, o společenství lásky.

3.3.1 Člověk z pohledu křesťanství

Již od nepaměti se myslitelé a filosofové zabývali otázkami, které si někdy klade každý člověk. Kdo vlastně člověk je? Odkud člověk pochází? Jaké je poslání člověka na zemi? Jaký

¹²⁷ Srovnej: ALEŠ OPATRŇY, *Cesty pastorační v pluralitní společnosti*, str. 67

¹²⁸ Tamtéž: str. 68

je smysl lidského života? Křesťanství na to odpovídá jasně. Bůh stvořil člověka a chce s ním mít společenství.¹²⁹ Člověk byl jako koruna všeho stvoření určen k tomu, aby byl Bohu přítelem a má pro svého Stvořitele takovou důležitost, že kvůli němu neušetřil ani svého jediného Syna.¹³⁰

Člověk byl stvořen jako bytost tělesná i duchovní. Není proto možné aby člověk pohrdal svou tělesnou schránkou, má povinnost pečovat o ni, jako o „chrám Ducha svatého“.¹³¹ Ze skutečnosti, že všichni lidé jsou narozeni z prvního člověka, vychází požadavek na bratrství všech osob, národů a kultur.¹³² Křesťanství jasně říká, že lidský život má hodnotu sám o sobě, bez ohledu na schopnosti, vlastnosti a prospěšnost člověka.

3.3.2 Víra

„Víra je především osobní přilnutí člověka k Bohu; a zároveň neodlučně je svobodným souhlasem s celou pravdou, kterou Bůh zjevil. Křesťanská víra se liší od víry v nějakou lidskou osobu tím, že je osobním přilnutím k Bohu a souhlasem s pravdou, kterou zjevil. Je dobré a správné naprosto se svěřit Bohu a bezvýhradně věřit tomu, co říká. Bylo by lehkomyšlné a klamně mít takovou víru v nějakého tvora.“¹³³

Křesťanská víra v Boží existenci není slepou vírou, ale racionálním přijetím všeho, co nám Bůh o sobě zjevil.¹³⁴ Ať již ve svém slově, či ve svém stvoření.¹³⁵ Nemůžeme pochopit Boží skutečnosti, které nás přesahují. Nemůžeme pochopit podstatu Stvořitele ani stvoření. Vědci se snaží porozumět tomu, jak funguje země, živočichové i lidský organismus. Snaží se odkrýt tajemství vesmíru. Všechny poznatky, které nám přinášejí, nás přivádí k úžasu nad složitostí a promyšleností všeho stvoření. Pochopit však toho, kdo je tvůrcem člověka, země i hlubin vesmíru je nad lidské možnosti.

Víra je rozumový souhlas s pro člověka nepochopitelnými a neověřitelnými pravdami, které přijímá pro autoritu Boha, který je pravdivý. A v neposlední řadě je to akt absolutního odevzdání se a spočinutí v důvěře v Bohu.

¹²⁹ Srovnej: KKC 45

¹³⁰ Srovnej: J 3,16

¹³¹ 1 Kor 6,19

¹³² Srovnej: KKC 355-368

¹³³ KKC 150

¹³⁴ Srovnej: Ž 1,1

¹³⁵ Srovnej: Ř 1,20

Víra je darem Ducha svatého, je Boží milostí, nedá se naučit ani jinak získat. Je odpovědí na Boží volání. ZVĚŘINA popisuje evangelijní víru takto:¹³⁶

- Slyšení Božího slova, jak jej popisuje Ježíš v svém podobenství o rozsévači¹³⁷
Dnes bychom řekli naslouchání, při kterém o řečeném přemýšlíme.
- Přijetí Božího slova „*Semeno v dobré zemi jsou ti, kteří uslyší slovo, zachovávají je v dobrém a upřímném srdci a s vytrvalostí přinášejí úrodu*“¹³⁸Jedná se o osvícení pod vlivem Boží milosti.
- Rozhodnutí se následovat Ježíše celým životem a vytrvat až do konce.
- Znovuzrození¹³⁹k novému životu a zřeknutí se starého života zatíženého hříchem.
„*Stejně tak i víra, není-li spojena se skutky, je sama o sobě mrtvá.*“¹⁴⁰

ZVĚŘINA uvádí různé aspekty víry:¹⁴¹

- Víra jako přijetí pravdy o Boží existenci a Kristově spásné oběti.
- Víra jako světlo, které nám ukazuje cestu životem v následování Krista.¹⁴²
- Víra jako počátek věčného života, kdy vírou v Krista přicházíme do Božího království jež je již mezi námi¹⁴³
- Víra jako společenství lásky s Bohem skrze Krista je i důvěrou v Boží dobrotu, štědrost a ochotu pomoci. V žalmech je Bůh přirovnáván ke skále a hradu, k pastýři, který ovci bezpečně povede. Je tedy i zdrojem silného citu a radosti.

LEWIS tvrdí, že situace, kdy naše víra musí čelit pochybnostem, jsou vyvolávány našimi emocemi, které reagují na rozpor mezi našimi tužbami a morálkou naší víry. V takových situacích by se nám docela hodilo, kdyby křesťanství nebylo pravdivé. Podle jeho názoru člověk zřídka kdy ztratí svou víru na základě nějakého pádného argumentu. Ztráta víry je důsledkem vyhasnutí, ke kterému dochází, když věřící svou víru nesytí každodenní modlitbou, čtením Bible a účastí na bohoslužbě.¹⁴⁴

ZVĚŘINA je přesvědčen, že víru může ztratit jen ten, kdo žádnou nemá, nebo je natolik slabá, že nedokázala překonat krize, pohodlnost či zbabělost. "*Kdo se jednou opravdu setkal s Bohem a žil skutečnou víru, nesnadno ji odhodí.*"¹⁴⁵

¹³⁶ Srovnej: ZVĚŘINA Josef, *Teologie agapé*, str.53

¹³⁷ Mk 4, 3-20

¹³⁸ L 8,15

¹³⁹ Srovnej: J 3,3

¹⁴⁰ Jk 2,17

¹⁴¹ Srovnej: ZVĚŘINA Josef, *Teologie agapé*, str.56

¹⁴² Srovnej: "Já jsem světlo světa; kdo mě následuje, nebude chodit ve tmě, ale bude mít světlo života" Jan 8,12

¹⁴³ Srovnej: "Každý, kdo věří ve mne, neumře navěky" J 11,25

¹⁴⁴ Srovnej: LEWIS C.S., *K jádru křesťanství*, str. 127-128

¹⁴⁵ ZVĚŘINA J., *Teologie agapé*, str.61

3.3.3 Láska

Láska jako lidský cit má nespočet podob a forem. Od tělesné smyslové lásky, přes duchovní formy v partnerských, rodinných či přátelských vztazích až po lásku k vlasti, k pravdě apod.

Láska v teologickém pojetí má čtyři podoby: filia, erós, charis a agapé.¹⁴⁶

Filia byla v antice označována jako láska přátelská, plná oddanost, která vytváří společenství lidí, kteří se na sebe mohou v těžkých chvílích spolehnout. Láska ve smyslu filia je výrazem, které Janovo evangelium používá pro vztah Ježíše Krista s jeho učedníky:¹⁴⁷ „*Nové přikázání vám dávám, abyste se navzájem milovali, jako já jsem miloval vás, i vy se milujte navzájem. Podle toho všichni poznají, že jste moji učedníci, budete-li mít lásku jedni k druhým.*“¹⁴⁸

Erós vyjadřoval smyslnou lásku. Antické chápání tohoto pojetí lásky popisuje Josef Zvěřina takto: „*Erós může být jenom v dychtivosti, náruživosti, může to být tzv. jev orfický, tj. smyslová extáze, smyslné nebo smyslové vytržení, až démonické. Může to být však také estetická záliba a prožitek nejvyššího čistého štěstí. Podle Platóna je erós síla, která vychází ze základní potřeby člověka, ale překračuje jeho rozumovou stránku a účastní se také jako podstatná složka tvůrčího konu. Nebo se zapaluje na tělesné kráse a stává se krásou božskou, která je v každé lásce přítomna a hledána a která ji dovádí k věčnému bytí a k nejvyššímu dobru. (...) Dokonce, i Aristoteles,(...) říká, že první hybatel nehybný je zdrojem všeho pohybu jako milovaný. Láska je tedy bytostné tíhnutí všech jsoucen, všeho, co existuje, k nejvyššímu bytí.*“¹⁴⁹

Charis znamená vděk, přízeň, blahosklonnost, omilostnění. V době antické byla charis chápána Řeky jako císařská pravomoc. Ve svých listech a spisech ho používá zejména sv. Pavel. Slovem charis označuje Boží milost, skrze kterou se ve křtu rodí nový člověk. Charis dostává v Boží milosti nejvyšší význam. Křesťan může v této milosti spočinout, z ní čerpat a předávat ji dál svým bližním. Jedná se o lásku, která se vyznačuje praktickým činem lásky.¹⁵⁰ Posledním pojmem je **agapé**. Podle Zvěřiny má podobný význam jako charis,

¹⁴⁶Srovnej: Tamtéž str. 12-18

¹⁴⁷ Srov. BENEDIKT XVI. *Deus Caritas Est.*, s. 8.

¹⁴⁸ Jan 13,34-35

¹⁴⁹ ZVĚŘINA J., *Teologie agapé*, str.10

¹⁵⁰ Srov. ZVĚŘINA, Josef. *Teologie Agapé I.* str. 14-15.

a proto jsou oba výrazy často zaměňovány. Výraz agapé užíval především sv. Jan, když se nám snažil přiblížit velikost Boží lásky „ *Neboť tak Bůh miloval svět, že dal svého jednorozeného Syna, aby žádný, kdo v něho věří, nezahynul, ale měl život věčný*“¹⁵¹ „Agapé znamená radostnou odevzdanost člověka Bohu, která nevychází z člověka samotného, ale je oním semenem, které se vrací k Otci, od kterého vyšlo. Bůh sám je touto čistou, nejvyšší láskou.

Agapé je vyjádřením Boží podstaty, podstaty Boží Trojice.

„*Bůh je láska, a kdo zůstává v lásce, v Bohu zůstává a Bůh v něm*“¹⁵²

Láska Boží jako projev Boha vůči člověku a všemu svému stvoření¹⁵³

Láska člověka k Bohu jako odpověď na jeho volání. Člověk pocítí prožitek náhlého vhledu, poznání souvislostí a smyslu uspořádání světa¹⁵⁴, pocítí nekonečnost jeho lásky k nám a je naplněn obrovskou vděčností a láskou.

Láska člověka k člověku pro lásku k Bohu, která je jedinou cestou k Bohu¹⁵⁵

„*Kdo nemiluje, nepoznal Boha, protože Bůh je láska.*

V tom se ukázala Boží láska k nám, že Bůh poslal na svět svého jediného Syna, abychom skrze něho měli život.

V tom je láska: ne že my jsme si zamilovali Boha, ale že on si zamiloval nás a poslal svého Syna jako oběť smíření za naše hříchy.

Milování, jestliže Bůh nás tak miloval, i my se máme navzájem milovat.

Boha nikdy nikdo neviděl, ale jestliže se milujeme navzájem,

Bůh v nás zůstává a jeho láska v nás dosáhla svého cíle.“¹⁵⁶

Láska je tedy nejen samotný pocit, ale je aktem konání a uskutečňuje se ve společenství. Ježíš nám ukázal, že jednání na vysoké mravní úrovni by pro křesťany mělo být samozřejmostí. Milovat toho, kdo nám nic zlého nedělá, není těžké, On po nás chce, abychom milovali své nepřátele. „*Dobře číňte těm, kteří vás nenávidí. Žehnejte těm, kteří Vás proklínají, modlete se za ty, kteří vám ubližují*“¹⁵⁷ Jedním z těch, kteří se setkali s dlouhodobým příkořím, byl Oto MÁDR, který se nás pokouší učít konkrétním krokům lásky v konfrontaci s nepřítelstvím a nenávisť. Mluví o trojí rovině nepřítelství.

¹⁵¹ J3,16

¹⁵² 1J 4,16

¹⁵³ Srovnej: J 3,16

¹⁵⁴ ŘÍČAN, P. *Psychologie náboženství a spirituality*, str. 88

¹⁵⁵ Srov. ZVĚŘINA, Josef. *Teologie Agapé I.* str. 14-15

¹⁵⁶ 1J 4,8-12

¹⁵⁷ Lk 6,27

- V rovině nepřátelského myšlení, na které má věřící reagovat vstřícným, dobrým skutkem.
- V rovině nenávistného mluvení, na které máme reagovat vstřícným smířlivým slovem, kdy máme příležitost vyjádřit svůj kladný vztah.
- A v rovině nepřátelského jednání, na které nemáme reagovat, ale máme si udržovat kladné myšlení o útočnickovi. MÁDR také zdůrazňuje, že musíme dát pozor, aby naše chování nepůsobilo jako provinilost nebo slabošství, to by mohlo být impulsem pro další ještě větší zlo.¹⁵⁸

3.3.4 Naděje

Naděje je předpokladem k tomu, aby člověk vytrval na zvolené cestě, aby dokázal stát za svým životem a aby vytrval až do cíle. „*Předpokladem absolutní naděje je víra. Bez ní nelze pomyslet ani na jakoukoli naději přesahující tento svět.*“¹⁵⁹

Naděje, třetí božská ctnost, je darem Ducha svatého a spolu s vírou a láskou přichází do srdce křesťana nezaslouženě. Křesťan má v Kristu naději, že jej zde na zemi nikdy neopustí¹⁶⁰, nikdy nás nepřestane milovat.¹⁶¹ Je to „víra upřená do budoucnosti“,¹⁶² která člověku dává zakusit pocit bezpečí. „*Doufat, když už není v co doufat – to není pro křesťany bláhovost tonoucího, který se chytá stébla, ale radikální přestup z platformy hmatatelných realit do světa Ducha.*“¹⁶³

MÁDR zdůrazňuje, že tato nadpřirozená naděje není přístupná nevěřícím a lidem se slabou vírou, ale mohou jí využít nepřímo, když se opřou o toho, kdo má jistotu Boží přítomnosti a kdo se s nimi podělí o sílu, která k nim přichází shůry.¹⁶⁴

Křesťanská naděje na tělesné vzkříšení vychází ze skutečnosti Kristova vzkříšení a zaslíbení.

„*Neznáme čas, kdy dospěje ke svému konci země a lidstvo, ani způsob přeměny vesmíru. Tento viditelný svět zohyzděný hříchem sice pomine, ale dostává se nám poučení,*

¹⁵⁸ Srovnej: MÁDR, Oto, *Slovo o této době*, str. 279

¹⁵⁹ A.GRÜN, *Víra, naděje a láska*, str. 47

¹⁶⁰ Srovnej: M 28,20

¹⁶¹ Srovnej: Ř 8,35

¹⁶² ŘÍČAN, Pavel. *Psychologie náboženství a spirituality*, str. 88

¹⁶³ MÁDR, Oto, *Slovo o této době*, str. 274

¹⁶⁴ Srovnej: Tamtéž

že Bůh připravuje nový příbytek, novou zemi, ve které přebývá spravedlnost a jejíž blaženost naplní a převyšší všechny touhy lidského srdce po pokoji.¹⁶⁵

RATZINGER píše, že *"naděje je personifikovaná; její střed není v prostoru a čase, v otázce kde a kdy, nýbrž ve vztahu k osobě Ježíše Krista a v touze po jeho blízkosti."*¹⁶⁶

3.3.5 Desatero jako základ křesťanské etiky

Desatero Božích přikázání chápou Židé i křesťané jako Bohem danou směrnicí, jak správně žít. Je víc než právním zákonem, jako je např. Chamurabiho zákoník. Desatero je smlouvou, kterou Bůh nabízí svému lidu. **Nejde v ní o omezení lidské svobody, ale o svobodné přijetí Božího návodu na šťastný a spokojený život.** Člověk přijetím a dodržováním těchto pravidel dokáže Bohu svou věrnost a odměnou mu bude Boží ochrana.¹⁶⁷ „*Tím, že je věřící Boží lid přijímá a řídí se jimi, dává najevo svou ochotu svěřit své bytí zcela Božímu vedení.*“¹⁶⁸

Bůh tato přikázání předkládá člověku s váhou celé své autority. *"Já jsem Hospodin, tvůj Bůh; já jsem tě vyvedl z egyptské země, z domu otroctví."*¹⁶⁹ Bůh se zde představuje jako mocný, svrchovaný a zároveň milující, pomáhající a zachraňující. Přichází ke svému lidu tak blízko, jak je to jen možné a věří, že jej poslechnou alespoň ze strachu.¹⁷⁰

Naplněním tohoto zákona se stal Kristův příchod a jeho spásná smrt a zmrtvýchvstání.¹⁷¹ Ježíš řekl, že jsou dvě základní, největší přikázání: Milovat Boha z celého srdce, z celé duše, z celé mysli a ze všech sil a milovat druhého jako sebe sama.¹⁷² I apoštol Pavel vysvětluje, že všechny ostatní přikázání jsou v tomto přikázání lásky obsaženy: „*Vždyť přikázání nezcizoložíš, nezabiješ, nepokradeš, nepožádáš a kterákoliv jiná jsou shrnuta v tomto slovu: Milovati budeš bližního svého jako sebe samého*“¹⁷³

„Nebudeš mít jiného boha mimo mne.“¹⁷⁴

¹⁶⁵ KKC 1048

¹⁶⁶ J.RATZINGER, *Eschatologie smrt a věčný život*, str. 13

¹⁶⁷ Srovnej: *Život z víry*, str. 108

¹⁶⁸ *Život z víry*, str. 109

¹⁶⁹ Ex 20,1-2

¹⁷⁰ Ex 20,18-21

¹⁷¹ M5,17

¹⁷² Mk 12,30n

¹⁷³ Ř 13,8-9

¹⁷⁴ Ex 20,3

První přikázání je vyzváním člověka, aby odpověděl láskou na spásnou lásku Boží.¹⁷⁵ Bůh se člověku zjevuje jako jeho žárlivě milující stvořitel, kterému není lhostejné, jaký vztah k němu lidé mají. Nechce, aby lidé sloužili pomíjivým modlám, které si sami vytvoří, ale aby odpověděli na jeho volání¹⁷⁶

Dnes již si lidé nevytvářejí **modly** z hlíny nebo ze zlata, ale vytvářejí si je z **majetku, moci, prožitku a rozkoše**. Materiální zabezpečení sebe a své rodiny je *"správné do té míry, pokud vychází z postoje mít, jako bych neměl, a vlastnit, jako bych nevládnul"*.¹⁷⁷ Stejně tak nesmí touha po službě společnosti a po osobním uplatnění přerůst v kariéristickou, bezohlednou touhu po moci.¹⁷⁸ Příjemné duševní a tělesné prožitky a rozkoše dal člověku Bůh při stvoření, aby mu zpříjemnil cestu životem. Nesmí se však stát smyslem jeho života na zemi. Křesťan je odpovědný *"za správnou mravní formaci svých základních tužeb."*¹⁷⁹

„Nezneužiješ jména Hospodina, svého Boha. Hospodin nenechá bez trestu toho, kdo by jeho jméno zneužíval.“¹⁸⁰

Zneužití Božího jména spočívá v magickém použití či v křivé přísaze. Židé vztahovali zákaz na všechna nerozvázná vyjádření, proto se z úcty k Božímu jménu při předčítání Písma svatého v synagogách tetragram (JHVH) nevyslovoval, ale byl nahrazen výrazem Adonai. V krátkosti lze říci, že pro křesťana dnešní doby je toto přikázání o zákazu klení, lehkovážném mluvení o Bohu, ale i pověry a magie.¹⁸¹

„Pamatuj na den odpočinku, že ti má být svatý“.¹⁸²

¹⁷⁵ Srovnej: *Život z víry*, str. 114

¹⁷⁶ „Nezobrazíš si Boha zpodobením ničeho, co je nahoře na nebi, dole na zemi nebo ve vodách pod zemí. Nebudeš se ničemu takovému klanět ani tomu sloužit. Já jsem Hospodin, tvůj Bůh, Bůh žárlivě milující. Stáhám vinu otců na synech do třetího i čtvrtého pokolení těch, kteří mě nenávidí, ale prokazují milosrdenství tisícům pokolení těch, kteří mě milují a má přikázání zachovávají.“ (Ex 20,4 – 6)

¹⁷⁷ *Život z víry*, str. 118

¹⁷⁸ Srovnej: *Tamtéž* str. 119

¹⁷⁹ *Tamtéž* str. 120

¹⁸⁰ Ex 20,7

¹⁸¹ Srovnej: *Život z víry*, str. 145

¹⁸² *Šest dní budeš pracovat a dělat všechnu svou*

práci. Ale sedmý den je den odpočinku Hospodina, tvého Boha. Nebudeš dělat žádnou práci ani ty ani tvůj syn a tvá dcera ani tvůj otrok a tvá otrokyně ani tvé dobytče ani tvůj host, který žije v tvých branách. V šesti dnech učinil Hospodin nebe i zemi, moře a všechno, co je v nich, a sedmého dne odpočinul. Proto požehnal Hospodin den odpočinku a oddělil jej jako svatý.“ (Ex 20,8 - 11)

Stejně tak, jako Židé slaví sabat jako vzpomínku na osvobození od egyptského zajetí, tak křesťané slaví neděli jako den zmrtnýchvstání Páně. Neděle je nejen svátečním dnem odpočinku od namáhavé práce, kdy se schází rodina ke společným chvílím, ale také dnem společného slavení víry při bohoslužbě.

„Cti otce svého i matku, abys byl dlouho živ na zemi, kterou ti dává Hospodin, tvůj Bůh.“¹⁸³

Po přikázáních týkajících se lásky k Bohu, přichází přikázání lásky k bližním. Rodiče zde mají významné postavení. Plozením dětí se podílejí na stvořitelském díle Božím a svou láskou a péčí se podílejí na lásce a péči Boží. Výchovou a příkladem vedou potomstvo k lásce a úctě k Bohu a zachovávání Božího zákona. Je to jediné přikázání, které v sobě nese i zaslíbení: *"abys byl dlouho živ na zemi, kterou ti dává Hospodin, tvůj Bůh"* Bůh ukazuje člověku důležitost rodiny a vztahů v ní. Rodina je místem, kde se člověk učí respektu k autoritě, hledá své místo a učí se sebezprosažení, empatii, péči o druhé a vzájemné zodpovědnosti.¹⁸⁴

„Nezabiješ.“¹⁸⁵

Nejen úmyslné zabití druhého člověka, ale *"každé jednání, které bližního degraduje na předmět, kterým se dá disponovat, je ve vidění proroků v linii vedoucí k jeho vraždě"*¹⁸⁶.

Toto přikázání však církve nechápe jen ve smyslu vraždy či sebevraždy, ale i nenávistného jednání¹⁸⁷, úmyslného poškozování zdraví svého i jiných lidí. Zvláštní úlohu přebírá církve v dnešním světě v ochraně lidského života od jeho početí¹⁸⁸, v odmítání použití genové technologie na lidech a v odmítání eutanazie.

¹⁸³ Ex 20,12

¹⁸⁴ Srovnej: *Život z víry*, str. 175-177

¹⁸⁵ Ex 20,13

¹⁸⁶ *Život z víry*, str. 199

¹⁸⁷ Srovnej: Mt 5,21

¹⁸⁸ Srovnej: *Život z víry*, str. 211

„Nesesmilníš.“¹⁸⁹

Pro lepší pochopení tohoto přikázání v dnešní době sexuální nevázanosti, bych chtěla připomenout, že cizoložství bylo používané také jako obraz pro odpadnutí od Hospodina.¹⁹⁰ Skrze požadavek manželské věrnosti dává Bůh člověku zakusit společenství vzájemné lásky, jaká panuje v Boží trojici. Cizoložství tento stav lásky a důvěry narušuje nebo brání jeho vybudování.¹⁹¹

„Nepokradeš“¹⁹²

Krádež všeobecně je přinejmenším zločin, který těžce poškozuje společnost. V Izraeli byl zloděj, který byl přistižen při činu, potrestán smrtí. Toto přikázání ochraňuje výsledek lidské práce jako snaživého a tvůrčího konání, které má v konečném důsledku význam pro celou společnost.

„Nevydaš proti svému bližnímu křivé svědectví.“¹⁹³

Zde se jedná o falešné obvinění nebo o falešnou výpověď svědka u soudu. U izraelského soudu hrál svědek hlavní roli, na základě jeho svědecké výpovědi mohl být obžalovaný odsouzen i k trestu smrti. Podobné trápení může svévolné a nečestné jednání způsobit druhému člověku křivé svědectví i dnes.

3.3.6 Problémy mladých dnešní doby

Mladí lidé mají hezky "nastartovaný" duchovní život, a pak se stane, že se zamilují a mají problém dostat čistotě, která je v souladu s jejich vírou. To je chvíle, kdy přichází onen již zmiňovaný rozpor tužeb a křesťanské morálky, kterou přijali za vlastní. Jejich víra prochází těžkou zkouškou. Život, který není v souladu s Ježíšovými požadavky, je dříve či později od něho odvede.

Rakouský profesor morální teologie a sociologie Hans ROTTER konstatuje, že sexualita formuje nejen vztah člověka ke světu, ale i jeho vztah k Bohu a způsob

¹⁸⁹ Ex 20,14

¹⁹⁰ Ex 16, Oz 1-3

¹⁹¹ Srovnej: *Život z víry*, str. 248-249

¹⁹² Ex 20,15

¹⁹³ Ex 20,16

náboženského prožívání.¹⁹⁴ *"Pohlavnost má pro zvládnutí individuálního života a důležitých mezilidských vztahů tak elementární význam, že se s tím teologie musí vypořádat. Jde-li křesťanské zvěsti o smysl lidského života, nemůže mluvit pouze o smyslu a překonání smrti, utrpení a odříkání, nýbrž musí říci také něco ke štěstí a ke všemu tomu, co skýtá lidský život a pozitivních smyslových zkušenostech"*¹⁹⁵

Předmanželské sexuální vztahy

Mladí lidé často omlouvají své sexuální vztahy tvrzením, že právě sexualita je normálním a přirozeným výrazem vzájemné lásky a zároveň způsobem, jak se mohou lépe poznat. ROTTER těmto názorům oponuje s tím, že zážitek vzájemného obšťastnění soustředí pozornost dvojice právě jen na tuto oblast a to vede k nebezpečí, že přehlédnou něco podstatného v dalších oblastech.¹⁹⁶ Dále ROTTER zdůrazňuje, že křesťanské formování sexuality má za cíl nehledat jen smyslový požitek nebo na druhé straně jen snahu o plození potomstva, ale učinit z tohoto spojení chvíli nejhlubšího sebeodevzdání a nejhlubšího přijímání druhého. Křesťansky chápaná sexualita je výrazem vzájemné lásky a odevzdanosti; partnera nevyužívá, ale bere jej i s jeho budoucností. ¹⁹⁷*"Sexuální chování musí tudíž mít charakter víry a lásky, aby se mohlo stát prostředkem zakoušení Boha."*¹⁹⁸

ROTTER říká, že sexuální etiku lze odvíjet od pozitivního obsahu a smyslu pohlavního partnerství a ne od zákazů a negativnímu postoji vůči sexualitě jako takové.¹⁹⁹

Nemanželské životní partnerství

Dalším problémem dnešní doby je soužití nesezdaných partnerů, kterým se zabývala i biskupská Synoda o rodině, která konstatovala, že *"Je důležité vstoupit do pastoračního dialogu s těmito lidmi "*, pastorační má klást důraz na pozitivní prvky jejich manželství a má jim přinášet *" křesťanské poselství směřující k naplněnému manželství a rodině ve světle evangelia. "* Církev je má přijmout a doprovázet je s trpělivostí a citlivostí a dávat přitažlivé svědectví autentických křesťanských rodin.²⁰⁰

¹⁹⁴ Srovnej: H. ROTTER, *Sexualita a křesťanská morálka*, str. 9

¹⁹⁵ Tamtéž, str. 11

¹⁹⁶ Srovnej: Tamtéž, str. 45-48

¹⁹⁷ Srovnej: Tamtéž, str. 12-17

¹⁹⁸ Tamtéž, str. 13

¹⁹⁹ Srovnej: Tamtéž, str. 17

²⁰⁰ Srovnej: <http://tisk.cirkev.cz/res/data/189/021224.pdf?seek=2>, Závěrečná zpráva biskup.synody o rodině čl. 41-43

ROTTER konstatuje, že manželství na zkoušku odporuje Ježíšovu požadavku na bezpodmínečnou lásku. Takovýto vztah hledí jen na vlastní prospěch jednotlivce, ale nezajímá se o hluboké potřeby druhého. ROTTER neodsuzuje nesezdané páry, ale tvrdí, že jim je třeba ukázat, že si vzájemně ubližují, že toto soužití není vhodnou cestou, a vést je ke vzájemné odpovědnosti.

Křesťanské učení a z něho vyplývající etika jsou ideálem pro náš život, ke kterému bychom se měli přibližovat. Když Ježíš říká, "vezmi svůj kříž a následuj mne", ví, že to pro nás nebude lehké. Ví, že budeme pod křížem padat, že budeme reptat, stěžovat si a že se nám to mnohdy nebude líbit. Důležitá je cesta za ním. Nezůstat ležet, vstát a jít dál LEWIS píše: *"...Bůh dobře ví, jak mizerný stroj²⁰¹ se snažíte ovládat, a nechce po vás víc, než abyste vydrželi a dělali to, co je ve vašich silách"*²⁰²

²⁰¹ Bděte a modlete se, abyste neupadli do pokušení. Duch je odhodlán, ale tělo slabé.“ Mt 25,41

²⁰² C.S.LEWIS, *K jádru křesťanství*, str. 15

4 PASTORACE MLADÝCH V ČESKÉ SEKULARIZOVANÉ SPOLEČNOSTI

Snaha o porozumění dnešním mladým lidem musí být doprovázena také analýzou doby, která se podílí na jejich formování a určuje podmínky jejich myšlenkového vývoje. Česká sekularizovaná společnost má své zvláštnosti a typické rysy, které se odrážejí i v myšlení mladých křesťanů.

„Pojmem sekularizace se původně označovala především snaha o odstranění tzv. světské moci církve, což se v podstatě rovnalo zabavení církevního majetku a eliminaci faktické politické moci...sekularizací se míní proces, kterým se snižuje význam náboženských institucí a symbolů v jednotlivých oblastech společnosti.“²⁰³

Naše dnešní společnost sama sebe označuje jako sekularizovanou, tedy od církve a náboženství „osvobozenou“. Nad otázkou, na kolik je dnešní člověk skutečně sekularizovaný, se však přou největší sociologické kapacity. *„Šetření z posledních let totiž naznačují, že nezanedbatelný počet Čechů věří, že existuje nějaká nadpřirozená síla, že hvězdná znamení a horoskopy mohou ovlivnit běh lidského života, nebo že někteří věštcí mají schopnost předvídat budoucnost. Při šetření ISSP v roce 2008 tak souhlasila přibližně polovina respondentů s tím, že někteří věštcí mohou předvídat budoucnost, že amulety pro štěstí občas přinášejí štěstí, nebo že někteří léčitelé mají léčitelské schopnosti od boha. Populární byla i představa, že hvězdné znamení při narození nebo horoskop mohou ovlivnit běh života člověka.“²⁰⁴* Někteří, jako například výše citovaná HAMPLOVÁ, jsou přesvědčeni, že příklon moderního člověka k šarlatánům a šamanům zapříčinily církve, které nebyly dostatečně pružné a nezprostředkovaly modernímu člověku kontakt s transcendentem. Na tento názor odpovídá A. OPATRNÝ, který problém vnímá jako složitější: *„člověk dneška hledá náboženské prožitky a náboženské vazby. To ale neznamená, že automaticky hledá Boha, církve a spásu v pojetí křesťanských církví. Rozborem postupů úspěšných sekt, psychokultů a esoterických směrů zjistíme, že člověk spíše než absolutno hledá dnes relativno, které ho uspokojí.“²⁰⁵*

Stejnému problému se věnuje VÁCLAVÍK, který dochází k závěru, že „český ateismus“ není skutečným ateizmem, ale výrazem vysoké nedůvěry v náboženské instituce,

²⁰³ VÁCLAVÍK D., *Náboženství a moderní česká společnost*, str. 30-31

²⁰⁴ HAMPLOVÁ D. <http://www.socioweb.cz/index.php?disp=temata&shw=332&lst=107>

²⁰⁵ OPATRNÝ A.: <http://www.pastorace.cz/Tematicke-texty/Pastorace-v-postmoderni-spolecnosti.html>

kteřá pramení z historie.²⁰⁶ Češi si podle něho vytvářejí vlastní náboženské přesvědčení „a žijí poměrně intenzivním náboženským životem, jehož charakteristickým projevem je něco, co je možno označit výrazem „tekutá víra“.“²⁰⁷ VÁCLAVÍK uvádí charakteristické znaky „tekuté víry“ jako „inherentní synkretismus projevující se tendencí propojovat původně vzdálené či v některých ohledech nekompatibilní náboženské koncepce a představy“²⁰⁸, schopnost reagovat na individuální potřeby daného jedince a absence pevně daných dogmat a dohlížející instituce v podobě církve. VÁCLAVÍK pozoruje v takovéto nesourodé směsici křesťanství, buddhismů a keltských náboženství vnitřní logiku určenou a podléhající individuální potřebě jedince. Jako příklad uvádí člověka, který sám sebe vnímá jako křesťana, ačkoliv Boha považuje jen za životní sílu, věří v reinkarnaci a Ježíše Krista chápe především jako ztělesnění Boží moudrosti.²⁰⁹

4.1 Charakteristika dnešní sekularizované společnosti

Dnešní společnost je pluralitní co do náboženských, politických a společenských představ, podle kterých lidé myslí, jednají a vychovávají své děti. Problémem je, že lidé navzájem tato pravidla neznají a nerespektují. KAPLÁNEK zdůrazňuje tři důležité vlivy, které určují myšlení lidí v současné české společnosti – radikální pluralita, zbytky katolické tradice a zbytky ateistické tradice z doby vlády marxistické ideologie. Vše dohromady vytváří formu „lidového ateismu“²¹⁰ KAPLÁNEK uvádí šest aspektů, jimiž HELSPER charakterizuje postmodernu:

- **Radikální pluralita**

Pokud v dnešním přetechnizovaném světě zatouží mladý člověk po transcendentnu, po něčem, co by mělo trvalejší charakter, nebo mu jen prostě pomohlo žít, rozhodovat se správně, ani tehdy mu dnešní pluralistická společnost nepomůže. Pluralistický pohled na svět říká, že neexistuje jeden pro všechny objektivně správný pohled na danou skutečnost, ale nespočet různých pohledů, které jsou si rovnocenné. Zatímco dříve se jednalo spíše o různé

²⁰⁶ Václavík zdůrazňuje, že na ostrém antiklerikalismu a anitkatolicismu založila svou identitu samostatně vzniklá Československá republika a komunistické represe a marxistická interpretace náboženství nedůvěru v náboženské instituce jen prohloubila.

²⁰⁷ Srovnej: VÁCLAVÍK D., *Náboženství a moderní česká společnost*, str. 159-163

²⁰⁸ Tamtéž str. 162

²⁰⁹ Srovnej: Tamtéž 159-163

²¹⁰ Srovnej: KAPLÁNEK M., *Výchova v salesiánském duchu*, str. 104

názorové proudy jednotlivých skupin či institucí, dnes je patrná názorová rozdrobenost a důraz se přesouvá na pluralizmus jedinců. Výběr tedy neovlivňuje pravdivost cesty, kterou člověk nemůže verifikovat, ale osoba zprostředkovatele. Nakolik tento sám svému náboženství věří, nakolik se pro něho obětuje, nakolik pro svou víru „hoří“.

- **Relativizace racionality**

Označením dnešní doby jako postmoderní chce vyjádřit jistou skepsi vůči dříve tak uznávanému rozumu. Člověk je v chaotickém světě informací s rozumem v koncích a tak se čím dál více rozhoduje spíše pomocí emoce a intuice.

- **Hypoteticky reflexivní postoj k životu**

„Místo objevování skutečnosti a přesvědčení o ní je postmoderní člověk ve svém přesvědčení nejistý, není vlastně přesvědčen, jen se domnívá - má hypotézu, kterou neustále podrobuje reflexi – nevěří, ale jenom uvažuje“²¹¹

- **Pocit bezmocnosti tváří v tvář katastrofickým scénářům**

Člověk se na jedné straně obává možných nekontrolovatelných rizikových faktorů, které mohou lidstvo zničit, ale na druhé straně pozorují sociologové jistou fascinaci těmito scénáři.

- **Vytvoření virtuálního světa jako náhrady skutečnosti**

Vlivem informačních technologií dochází k zahlcení informacemi, omezení komunikací na sociální sítě, závislosti na počítačových hrách. V důsledku toho pozorují psychologové špatnou jazykovou vybavenost dětí ve srovnání s předchozími generacemi, neschopnost lidí komunikovat „face to face“. Mluví se o „agonii reálna“.

- **Rozpuštěná identita**

Zatímco dříve měla většina lidí své místo ve světě pevně vymezeno, dnes je díky obrovské mobilitě a anonymitě života ve městech velmi těžké najít si své jisté a nezpochybnitelné místo.²¹² Již jsem zmiňovala pojem tekuté identity, kdy je jedinec nucen neustále se přizpůsobovat měnícím se podmínkám bez toho, aby nejprve posílil svou vlastní identitu. Termín rozpuštěná identita vyjadřuje stav, kdy mladý člověk nahrazuje realitu za napodobeninu. BAUMAN tvrdí, že *"Osobnost skutečně postmoderní se vyznačuje absencí*

²¹¹ KAPLÁNEK M., *Výchova v salesiánském duchu*, str. 102

²¹² Srovnej: BAUMAN Z., *Úvahy o postmoderní době*, str. 26

identity"²¹³, která se neváže na lidi, místo a věci, zachovává si emocionální distanci a dokáže se přizpůsobovat tak rychle jako obrázky v kaleidoskopickém kukátku²¹⁴.

Modernizace podpořená absolutním zprostředkováním informací prostřednictvím internetu, mobilních technologií a všudypřítomným světem informačních médií nejenže člověku rozhodování neulehčí, ale naopak. Rozhodování jedinců je ovlivňováno uměle vytvořenými kritérii např. reklamou, kterou dnes již chápeme jako řízené zveřejňování lží a polopravd.²¹⁵ Lidé již nejsou tím, kým jsou, ale kým se prezentují. Zdá se, že již není pravdivé ani ono po ovoci poznáte jej, protože i toto si dnešní člověk při budování své image dobře uvědomuje a řídí své konání podle toho, co se od něho očekává, takže jeho činy leckdy nevycházejí ze stavu jeho ctnostného nitra či altruismu, ale ze snahy dobře vypadat. Je nespočet způsobů, jak naučit člověka mluvit, gestikulovat a podprahově působit na druhé, až se zdá, že život je jen bitvou o to, kdo koho přelstí.

Cílem a smyslem všeho konání je mít nebo užít. *"Jestliže filosofové, básníci a morální kazatelé mezi našimi předchůdci hloubali nad otázkou, zda člověk pracuje, aby žil, nebo žije, aby pracoval, dnes nejčastěji slýcháme řešit dilema, zda člověk potřebuje konzumovat, aby žil, nebo zda žije, aby mohl konzumovat."*²¹⁶ Bytí člověka samo o sobě dnes smysl nedává a z toho vychází názor, že ten, kdo si již nemůže užívat nebo se radovat z konzumu, vlastně trpí.

Dalším problémem je uplatnění na pracovním trhu, kde se klade především důraz na výkon. Přesčasý jsou v mnoha zaměstnáních chápány jako samozřejmost bez nároku na odměnu, dovolená za nehoráznou neloajalitu a nemoc za důvod k výpovědi. Důraz se klade na kreativitu, odolnost a výdrž. Tento svět je pro mladého člověka velice nepřehledným a nezřídka vede k tomu, že vstup do něj odkládá. Stále častěji se zdůrazňuje nutnost "plánování rodiny" Podstatou tohoto plánování je podle BAUMANA jen snaha těhotenství zabránit.²¹⁷

Vedle ztráty filosofického zakotvení, ztráty důvěryhodnosti informací o dění ve světě, postrádá dnešní mladý člověk jistotu pevného rodinného základu a z toho pramenící krize autority. Rodina je základem společnosti, pokud nefunguje, přestává fungovat i společnost.

²¹³ BAUMAN Z., *Úvahy o postmoderní době*, str. 35

²¹⁴ Srovnej: Tamtéž

²¹⁵ Srovnej: KAPLÁNEK M., *Pastorace mládeže*, str. 19

²¹⁶ BAUMAN Z., *Globalizace*, str. 99

²¹⁷ Srovnej: BAUMAN Z., *Úvahy o postmoderní době*, str. 138

Další bolavou skutečností je ztráta důvěryhodnosti církve nejen v důsledku závažných excesů kněží, ale také vlivem nejednoty a soupeření "Božího lidu" namísto spolupráce.²¹⁸ KAPLÁNEK říká: „*Církev může znovu získat věrohodnost, pokud jasně ukáže, že jejím cílem není získat na svou stranu, ale podpořit celistvý rozvoj člověka, včetně jeho eschatologické dimenze.*“²¹⁹

4.2 Specifika dnešní mladé generace

V souvislosti s dnešní mladou generací se mluví o fenoménu „prodloužení mládí“, který má několik aspektů. Ekonomické postavení mladého člověka mu nedovoluje osamostatnit se od rodiny a často je soužití s dítětem ekonomickou záchranou i pro osamělého rodiče. Mladý člověk tráví spoustu let ve škole. Pokračuje postgraduálním studiem či se rozhodne pro jinou specializaci a pokračuje na jiné škole. Hodně mladých lidí cestuje a sbírá zkušenosti v zahraničí. Se zakládáním rodiny mladý člověk nespěchá z mnoha dalších individuálních důvodů, k nimž dnes přispívá u jedněch vysoké pracovní nasazení, u druhých různé závislosti – např. na počítačových hrách, sledování filmů či na adrenalinových zážitcích.

KAPLÁNEK upozorňuje, že za neochotou stát se dospělým a vzít na sebe zodpovědnost za druhé lidi je touha zůstat navždy mladý, se všemi atributy, které k tomu patří. Od „mladého“ těla k mladickému životnímu stylu, otevřeného novým kontaktům, novým prožitkům a novým láskám. Kaplánek zde cituje Wenera Helspera, který „kult mládí“ vnímá jako touhu člověka po nesmrtelnosti.²²⁰

Dalším problémem dnešních mladých lidí je ztráta vzorů, které přinesla krize rodiny – i křesťanské. Neúplné a nefunkční rodiny dávají svým dětem do vínku řadu problémů a jsou původcem zpochybnění instituce manželství a rodiny. Mladí lidé pod vlivem zkušeností z života svých rodičů mají strach ze vstupu do manželství a založení rodiny. Udělat takové rozhodnutí na celý život pokládají za příliš velké riziko.

Různé podoby soužití tří generací dávaly vzorce způsobu života dalším generacím. Děti z rozvedených rodin tyto vzory ztrácejí. Matka nenaučila svou dceru sebezáporu, otec neukázal synovi, jak v sobě najít poslední zbytky sil a dokončit náročnou práci. Prarodiče nedali příklad jak trpělivě snášet nemoci, bolest a důstojně umírat. Rodiče a prarodiče nenaučili děti řešit problémy, protože před nimi vždy utekli.

²¹⁸ Srovnej: BALÍK J., *Monitoring mínění mladých lidí v církvi*, str. 48-51

²¹⁹ KAPLÁNEK M., *Výchova v salesiánském duchu*, str. 105

²²⁰ Srovnej: KAPLÁNEK M., *Pastorace mládeže*, str. 14-17

Výrazným rysem dnešních mladých lidí je obrovská pluralita životního stylu, které KAPLÁNEK rozděluje do čtyř skupin podle nejvýraznějšího trendu, jež je ovlivňuje:

- Konzumní orientace
- Orientace na soukromý život, na rodinu a přátele
- Konzervativní orientace s důrazem na povinnost a pořádek
- Individualizace a seberealizace

Dále uvádí FRASOVU typologii mládeže podle vztahu k náboženství²²¹

- nábožensky motivovaní
- hledající
- přizpůsobiví
- pro náboženství nedosažitelní - lidé zapojení do sekulárních společenských struktur, podléhající módním trendům, či agresivní mladí lidé

4.3 Pastore mládeže

Jedním z mezníků pro pastore mládeže v katolické církvi byl II. vatikánský koncil²²², který přinesl důležitou změnu v chápání pastore mládeže, jež se do té doby omezovala pouze na výchovu a katechezi. Mladí lidé byli chápáni jen jako objekt pastore. V Dekretu o apoštolátu laiků je mladým lidem připsána zvláštní funkce při předávání víry svým vrstevníkům a jejich zapojení do pastoračních aktivit i do práce v církvi.²²³ Společenství mladých lidí je od té doby základem církevní práce s mládeží. Hovoří se o diakonickém pojetí církevní práce s mládeží, kdy se církev zaměřuje na jejich konkrétní potřeby *"spolu s mladými lidmi, mezi mladými lidmi a pro mladé lidi"*²²⁴ Především oni se mají stát prvními apoštolý mladých tím, že budou apoštolsky působit mezi sebou.²²⁵

Problematikou mládeže jako budoucností církve se od roku 1995 každoročně zabývají konference o mládeži, které hledají odpovědi na povahu a problémy dnešních mladých lidí. Vycházejí z osobních zkušeností účastníků ze života mezi mladými lidmi, z trpělivého

²²¹ Srovnej: Tamtéž, str. 31-33

²²² Koncil se konal v letech 1962-1965 a svolal jej papež Jan XXIII.

²²³ Srovnej: AA12

²²⁴ KAPLÁNEK M., *Pastore mládeže*, str. 37

²²⁵ Srov. AA 12.

naslouchání při duchovním doprovázení, ale i ze studia soudobé kultury a mediálního světa.²²⁶ Každá konference se zabývala konkrétními tématy a zveřejněné závěry jsou nejen důležitým zdrojem informací pro biskupy, kněží i pastorační pracovníky, ale řeší konkrétní problémy.²²⁷

Církev si velmi silně uvědomuje, jak složitý a nelehký úkol je předávání víry mladé generaci. Této problematice se věnuje stále více teologů a jsou zkoušeny různé metody pastorační práce.

Pastorace, čili péče o duchovní směřování, je soubor činností, jimiž církev navenek i dovnitř realizuje svoje poslání. Spočívá v působení na konkrétní lidi, ať už věřící, nebo nevěřící, v konkrétních životních podmínkách. Pastorační činnost se může týkat určité skupiny osob (např. pastorace mládeže) nebo určitých životních situací (např. pastorace v nemocnicích).

„Pastoraci mládeže se označuje evangelizační jednání církve s mladými, pro mladé a skrze mladé lidi. Jejím cílem je, aby mladí lidé odhalili a osvojili si životní možnosti, které evangelium nabízí, našli přitom svou osobní identitu a povolání, aby se stali novým Božím lidem, a vlastním způsobem přispěli k tomu, aby se církev přítomnosti stala znamením a nástrojem kultury života.“²²⁸

Z výše citované LECHNEROVY definice chci vyzdvihnout několik myšlenek, které považuji za velmi důležité. „s mladými, pro mladé a skrze mladé lidi“. Lechner počítá s tím, že mladí lidé mají co nabídnout, mají dokonce osobní povolání svědčit jak druhým, tak mezi sebou. Cílem pastorace je nabízení evangelia, skrze které dostane mladý člověk možnost nalézt osobní identitu.

Tato slova a cíl takto vymezené pastorace korespondují s poselstvím papeže BENEDIKTA XVI. o nové evangelizaci. V tomto poselství papež zdůrazňuje, že na touhu mladých lidí po pravdě a hodnotách, které vedou a utváří osobní identitu člověka, můžeme dát jedinou odpověď a tou je Kristus. Nalezení osobní identity pomůže k procesu obrácení. Proces obrácení je hlavním cílem evangelizace. Zdůrazňuje se zde také objevení a přivlastnění evangelia do srdcí mladých. K tomuto kroku můžeme dojít již zmiňovaným vzájemným dialogem a jazykem, který církev vhodně přizpůsobí mladým lidem.

Moderní pluralitní společnost přináší velké nároky na kvality lidí, kteří mají pracovat s mládeží. Předpokládá se obrovské penzum znalostí v teologii, psychologii, pedagogice, etice a dalších oborech, ale v první řadě pevné morální postoje.

²²⁶ Srovnej: BALÍK J., *Monitoring mínění mladých lidí v církvi*, str. 7-17

²²⁷ Srovnej: Tamtéž, str. 31-35

²²⁸ LECHNER, M. *Pastoraltheologie der Jugend: geschichtliche, theologische und kairologische Bestimmung der Jugendpastoral einer evangelisierenden Kirche*, s. 314.

Přirozeným prostorem, ve kterém může pastorec probíhat, je farnost, tedy společenství věřících v daném místě. Pastorec v tomto společenství je úkolem nejen kněží, ale také laiků, tedy celé farnosti. Aleš OPATRŇÝ vyzdvihuje několik úkolů, které má farnost plnit. Má věřícímu poskytovat jistotu prostředí, které se ho nezřekne. Společenství, kde se nebude cítit osaměle, kde najde pomoc při orientaci v životě, kde najde určitou míru seberealizace i pomocnou ruku.²²⁹ Takové společenství pak může rodičům pomoci v růstu víry jejich dětí a navzájem se podpírat na cestě ke spáse.

Dost často se stává, že jsou lidé velmi izolovaní od ostatních věřících ať již nepřízní okolností nebo vlastní vinou. Fungující farnost by měla tento problém umět řešit. Situace ve farnostech však není vždy taková, aby se společenství dalo vůbec vytvořit.

Víra se vždy žila ve společenství. Takový byl Boží záměr, takové společenství Ježíš založil a za takové se modlil: „*aby všichni byli jedno jako ty, Otče, ve mně a já v tobě, aby i oni byli v nás, aby tak svět uvěřil, že ty jsi mě poslal.*“²³⁰ Je to právě společenství, které dává člověku sílu obstát se svou křesťanskou vírou a morálkou v postmoderní společnosti. Ve společenství, tedy i v tom nejmenším, jako je rodina, je povinností věřících zprostředkovat druhým cestu k pramenům víry a svědčit o vlastní cestě víry.²³¹

„*Za nejdůležitější se právem považuje poctivý a pravdivý – ač jistě ne vždy jen vzorný – život víry dospělých. To znamená, že rodič ve svém životě staví na tom, v co věří, a protože není bez chyb, dokáže se ke své nedokonalosti poctivě hlásit.*“²³² Rodičovský příklad života pramenícího z víry a hluboké lásky k Bohu je pro mladého člověka pravdivým svědectvím, ke kterému se může vrátit, kdykoli si v životě nebude vědět rady. Zde je třeba podtrhnout slovo pravdivý. A. OPATRŇÝ varuje před nepravdivostí a neupřímností v jednání rodičů, před projevy skrupulozity, zneužívání křesťanství jako donucovacího výchovného prostředku, stejně jako před přílišným strachem rodičů, aby jejich děti nebyly bez víry. Zvláště varuje před projevy nedůvěry a podceňování.²³³ „*Je důležité, aby svědomí dítěte bylo pro dospělé svatyní, kterou respektují*“²³⁴

Z hlediska metodologie pastorační práce se jeví pro práci s mladými jako neúčinnější metoda Umění života, kterou propracoval olomoucký pastorální teolog profesor AMBROS. Podle něj je třeba rozlišovat mezi "vírou, kterou věříme" a "vírou, která věří". AMBROS tvrdí, že křesťanská zkušenost víry nespočívá v obsahu toho, co věříme, tedy ve vyznání víry,

²²⁹ A. OPATRŇÝ, *Cesty pastorec v pluralitní společnosti*, str. 132

²³⁰ J 17,21

²³¹ Srovnej: KKC 26

²³² A. OPATRŇÝ, *Cesty pastorec v pluralitní společnosti*, str. 89

²³³ Srovnej: Tamtéž, str. 95

²³⁴ Tamtéž, str. 89

ale v originálním zážitku spásy.²³⁵ AMBROSOVA pastore se zabývá předáváním zkušenosti víry, která vychází z neustálého usilování o duchovní růst a sebezdokonalování. Klade důraz na to, aby si křesťané nenechávali své zkušenosti s vírou pro sebe, ale aby spolu o prožívání své víry hovořili.

Na tuto metodu do jisté míry navazuje tzv. Mystagogická pastore, která vychází z teologie Karla RAHNERA. Tato teologie zdůrazňuje skutečnost, že Kristus svou smrtí spasil všechny lidi. Mystagogická²³⁶ pastore má lidem umožnit, aby svou spásu poznali. **"Spása přijde sama k sobě"**.²³⁷ Metoda, kterou rozpracoval P. M. Zulehner pod názvem "Základní kurz víry společenství", vede účastníky k zamyšlení nad osobní zkušeností s Bohem ve svém životě a k jejímu sdílení s ostatními. Vytváří se tak opravdové společenství víry. Stěžejním předpokladem této metody je tvůrčí přístup pastoračního pracovníka, který musí vytvářet takové otázky a podněty, aby si křesťané vytvářeli paralelu mezi svými zkušenostmi s Bohem ve svém každodenním životě a obrazem Boha v Písmu. Dalším předpokladem je vytvoření podmínek času a prostoru. Společenství odjede na dostatečně dlouhou dobu na místo, kde budou podmínky jak osobnímu usebrání jednotlivců, tak ke společným diskuzím.

Obě tyto metody jsou podle mého názoru vhodné pro práci se společenstvím mladých lidí a jejich myšlenky by měli být základem života v rodině.

²³⁵ Srovnej: M. OPARTNÝ, *Přehled metod pastorační práce*, str. 8

²³⁶ řec. agein - uvádění; mysterion - tajemství

²³⁷ Tamtéž, str.11

5 NÁBOŽENSKÉ SPOLEČNOSTI, HNUTÍ A AKTIVITY CÍRKVE ZAMĚŘENÉ NA MLADÉ LIDI

V katolické církvi existuje řada hnutí, které nabízejí prostřednictvím své spirituality svým stoupencům naplnění jejich hluboké potřeby života s Bohem. Na počátku každé takové spirituality je většinou charismatická osoba, která jí dává zvláštní ráz. Hnutí jsou na životě farnosti nezávislá²³⁸ a sdružují věřící s podobným duchovním prožíváním. Kromě těchto hnutí pracují v církvi řády a náboženské společnosti se svými specifickými spiritualitami. *"Každá spiritualita představuje určitou cestu, která však není univerzální a nehodí se pro všechny."*²³⁹ V nepolední řadě v církvi pracuje i dlouhá řada pastorační pracovníků, kteří se věnují mládeži v diecézi i v jednotlivých farnostech.

5.1 Salesiáni Dona Bosca

Salesiánskou společnost založil v roce 1857 sv. Jan Bosco na základě učení sv. Františka Saleského. Jedná se o spiritualitu zaměřenou na výchovu mládeže. U spirituality sv. Jana Boska je charakteristickým výchovným prvkem láska. Salesiáni věří, že ústředním duchovním úkolem je rozpoznat Boží dobrotu v srdci každého člověka.

Jan Bosko si začal všimnout problémů společnosti. Po idylickém dětství v Becchi a studiích v Chiery se Jan dostává do Turína, kde byla v plném proudu industrializace, a kde převládala sociální nejistota. Viděl zde mnoho mladých chlapců, kteří museli od raného věku pracovat, mnozí byli bez domova, mnozí se dostali do vězení. Problémy společnosti souvisely také s etickou i náboženskou vyprahlostí a zaostalostí těchto chlapců, kterým se tak uzavíral vnitřní rozměr člověka. Don Bosko věděl, že k tomu, aby jim mohl pomoci prožít důstojný život, musí je nejprve zaujmout. Zavedl „preventivní výchovný systém“, který je založen ne na právech a povinnostech, ale na důvěře a motivaci.²⁴⁰

Principy své výchovy charakterizoval BOSCO pojmy: „rozum, laskavost a náboženství“. Věřil, že každý mladý člověk lze vychovat. Důležité je najít bod, ve kterém s ním bude možné zahájit rozumný dialog. Dále kladl důraz na lásku vychovatele k žákovi, která má být odrazem Boží lásky k člověku. Cílem výchovy bylo pro něj: „Vychovat dobré

²³⁸ Přestože se do života farnosti mnohdy aktivně zapojují

²³⁹ Michal KAPLÁNEK, *Pastorace mládeže*, str. 98

²⁴⁰ Srovnej: KAPLÁNEK M., *Výchova v salesiánském duchu*, str. 19-23

křesťany a poctivé občany“.²⁴¹ Byl přesvědčen, že bez Boha nemůže být člověk šťastný ani skutečně mravný. Zbožnost chápal nejen jako vrchol, ale jako cestu a prostředek výchovy.²⁴² Specifickou výchovnou metodou Dona Bosca bylo duchovní doprovázení, které mělo počátek v přístupu jeho maminky, která jej učila objevovat Boží přítomnost na nebi i ve tvářích lidí. Učila jej prvním modlitbám i důvěře v Boha.²⁴³

Jan Bosko při své práci napodoboval Františka Saleského a jeho vizi společných srdcí. Člověk je podle biblického svědectví, stvořen k obrazu Božímu.²⁴⁴ Pro spiritualitu sv. Františka Saleského je tato božská identita nejjasněji uskutečňována v lidském srdci. Můžeme říct, že lidské srdce je stvořené k bití v rytmu se srdcem Božím. V této spirituální rovině se nesetkává lidské srdce pouze s Božím srdcem, ale bije také ve stejném rytmu se srdci všech lidí. Srdce, která jsou propojena s mírným Ježíšovým Srdcem, inspirují a táhnou jiné k bití a dýchání v Lásce. Proto všechny formy lidského sdílení a komunikace se v salesiánském světě uskutečňují skrze lásku.²⁴⁵ Pro sv. Františka bylo spirituální přátelství rozhodující. Chápal je jako zvláštní formu lásky, vzájemné a rovnocenné komunikace, která když je zakořeněna ve společné lásce k Bohu, tak se přátelství stává duchovním doprovázením. V této přátelské atmosféře lidé hledali duchovního průvodce, který by jim pomohl žít zbožně ve víru rodinných povinností a práce. Sám sv. František doprovázel mnohé.

Ve střediscích mládeže salesiáni nabízejí mladým lidem plnohodnotné využití volného času. Hlavním cílem je výchova a evangelizace, která se uskutečňuje i skrze duchovní doprovázení. V tomto prostředí se odehrává spíše duchovní doprovázení v širším slova smyslu, protože většina účastníků pochází z prostředí, kde nemají zkušenost s náboženstvím.

5.2 Charismatická obnova

Charismatické hnutí, které vzniklo v 60. letech 20. století, charakterizuje živý vztah k Ježíši Kristu, zkušenost s působením Ducha svatého, především dary Ducha svatého, za které se považuje např. služba, schopnost vyučovat, proroctví, uzdravování, modlitba v jazycích (glosolalie), evangelizace a rozlišování.

„Počátky katolické charismatické obnovy se datují do USA roku 1967. Tehdy se skupina studentů katolické laické university v Pittsburghu účastnila křesťanských setkání

²⁴¹ Srovnej: Salesiáni Dona Bosca: <http://www.sdb.cz/res/data/1389/151350.pdf?seek=1372420801>

²⁴² Srovnej: KAPLÁNEK M., *Výchova v salesiánském duchu*, str. 31-35

²⁴³ Srovnej: <http://www.sdb.cz/res/data/1389/151350.pdf?seek=1372420801>

²⁴⁴ Srovnej: Gen 1,26

²⁴⁵ Srov. WRIGHT, M. W. *Heart Speaks to Heart: The Salesian Tradition*, str. 23-36

s protestanty a přitom učinila letniční zkušenost a začali mluvit v jazycích. O své zkušenosti vyprávěli dalším katolickým studentům a také oni byli nově naplněni Duchem svatým. Krátce poté se do Spojených států vydal belgický kardinál Suenens, jeden z moderátorů II. vatikánského koncilu. Když vše pečlivě prozkoumal, usoudil, že se tu nabízí velká milost pro církev. O svém objevu informoval papeže Pavla VI., který ho požádal, aby dohlížel na začlenění charismatické obnovy do srdce církve.²⁴⁶

Hnutí Charismatická obnova se věnuje evangelizaci a vzdělávání ve věcech víry. Stěžejní význam má pro věřící společná modlitba, při které dávají průchod Duchu svatému, takže se modlí spontánně a hlasitou modlitbu doprovází pozvedáním či vkládáním rukou²⁴⁷ Oblíbené jsou „kurzy obnovy v Duchu svatém“ nebo každoroční charismatické konference, kterých se účastní tisíce lidí a které přenáší televize Noe. Zvláště oblíbené jsou přednášky P. Vojtěcha Kodeta, jež v jednom z rozhovorů upozorňuje na jedno z úskalí, kterému by věřící neměl propadnout:

„Dalším z velkých pokušení je třeba honba za zážitky, citovými prožitky a kult spontánnosti. Je dobře, když prožijeme radost z modlitby, když prožijeme vnitřní uzdravení nebo zásah živým Božím slovem. Občas se potřebujeme posílnit ve společenství křesťanů. Problém ale začne, když si člověk chce dál tuto radost vyvolávat sám a chce se uměle udržovat v počátečním nadšení, a proto začne přemírně jezdit po různých akcích. Ne jako učedník Páně, ale aby někde něco zažil, aby vyšel ze stereotypu. Skutečný růst se však děje v každodennosti a život všedních dnů je i prověrkou křesťanské zralosti, v něm se ověřuje pravdivost Božího obdarování a působení.“²⁴⁸

5.3 Hnutí focolare

Hnutí focolare²⁴⁹ nebo také Dílo Mariino vzniklo v roce 1943 v Tridentu v Itálii. Jeho zakladatelkou se stala třiaadvacetiletá dívka Chiara Lubichová, která v ničivé atmosféře druhé světové války, kdy se vše bortilo a podléhalo zkáze, hledala ideál, který nikdy nepomine.²⁵⁰ Tím se pro ni a její přítelkyně stal Bůh - Láska. Chiara pochopila, že v Ježíšově závěti “ať všichni jsou jedno”,²⁵¹ je obsažen projekt univerzální jednoty.

²⁴⁶ Stránky Charismatické obnovy: <http://www.cho.cz/Charismatica-obnova>

²⁴⁷ Srovnej: Stránky Charismatické obnovy: <https://www.signal.cz/diskuzni-spolecenstvi-cho/info>

²⁴⁸ <http://www.cho.cz/clanky/O-Obnove-s-P-Vojtechem-Kodetem-6-cast-rozhovoru.html>

²⁴⁹ it. focolare = krb, ohniště; vyjadřuje vyzařování “ohně” evangelní lásky.

²⁵⁰ Srovnej: LUBICHOVÁ CH., *Dobrodružství jednoty*, str.22 -50

²⁵¹ Srovnej: Jan 17, 21

„Cestu tvoří čtyři dialogy, v katolické církvi životem a prací pro stále hlubší jednotu; s křesťany ostatních církví budováním vztahů bratrského společenství; s věřícími ostatních náboženství žitím „zlatého pravidla“ (dělejte druhým to, co byste chtěli, aby oni dělali vám), které je společné různým náboženstvím. S lidmi jiného přesvědčení se dialog vede na základě úcty ke společným hodnotám jako jsou mír, solidarita, spravedlnost, svoboda, život, ekologie atd.“²⁵²

Cestou k jednotě je láska k Ježíši opuštěnému na kříži a ukřižovanému za naše hříchy, který právě v této opuštěnosti sjednotil lidstvo s Bohem a se sebou navzájem. Dalším podstatným znakem spirituality je snaha o Kristovu přítomnost ve společenství věřících podle jeho zaslíbení.²⁵³

„Kde jsou dva nebo tři shromážděni v mém jménu, tam jsem já uprostřed nich“²⁵⁴

Důraz je kladen na žití „Slova života“. Jedná se o verše z Písma. Na každý měsíc je jeden, který dostane teologický komentář od Chiary Lubichové a náměty, jak tento konkrétní verš – Slovo života, uskutečňovat během měsíce.²⁵⁵ Skupinky věřících se každý měsíc scházejí, rozjímají nad konkrétním Božím slovem a sdělují si zkušenosti, jak se jim dařilo konkrétně žít. Za základní formu předávání evangelia považují svědectví života.

Dílo Mariino zahrnuje široké spektrum lidí, kteří k němu patří – od fokolarínů (tj. žen a mužů zcela zasvěcených Bohu), voluntárů (dobrovolníků), rodin, dětí, mládeže, kněží, řeholníků a řeholnic nejrozličnějších kongregací až po biskupy.

Hnutí fokoláre dostalo v roce 1962 od papeže Jana XXIII. Dekret Papežské rady pro laiky.

5.4 Diecézní střediska mládeže

Pro určitou skupinu mladých lidí je vítanou aktivitou práce diecézních středisek mládeže, která pomáhají s přípravou a propagací akcí, připravují setkání animátorů, jejich formaci a vzdělávání. Organizují poutě a v neposlední řadě organizují diecézní setkání mladých a pomoc při organizaci české skupiny během světového setkání mládeže a organizace národních setkání pro mládež. Primárně nabízejí rodičům možnost zkontaktovat své děti se

²⁵² <http://www.pastorace.cz/Tematicke-texty/Fokolare.html>

²⁵³ LUBICHOVÁ CH., *Kde jsou dva nebo tři...*, str. 12-18

²⁵⁴ Mt 18, 20

²⁵⁵ Srovnej: LUBICHOVÁ CH., *Slovo proměněné v život*, str.7

skupinou věřící mládeže a následně umožňují mladým zapojit se do evangelizace, absolvovat formaci a realizovat se ve společenství mladých.

*"Diecézní centrum pro mládež není nějakou další mládežnickou aktivitou, ale je v diecézi konkrétní rukou biskupa pro pastorační mládeže. Toto centrum tedy jedná jménem diecézního biskupa a mezi jeho úkoly patří např. přispívat k diecézní spolupráci všech, kdo s mládeží pracují na území diecéze. Z této spolupráce, která vždy bude respektovat osobitost každého, má vyrůst slavnost mládeže v diecézi: diecézní setkání mládeže."*²⁵⁶

Českobudějovická diecéze má centrum pro mládež v obci Ktiš, kde pořádá víkendové zážitkové pobyty pro mladé, několikrát ročně duchovní obnovu apod.²⁵⁷

*„Po obědě jsme se vydali ke křížové cestě nad Ktiší. Tam jsme se pomodlili, ale také si užili cestu tam a zpět, protože počasí bylo opravdu krásné a cesta dostatečně dlouhá na to, abychom si popovídali. Po návratu měl otec Michal třetí promluvu: „Eucharistie jako posila na cestu“. Ta nás postavila před obraz křesťana jako poutníka. Na této cestě je nám eucharistie pokrmem a posilou.“*²⁵⁸

5.5 Studentské mše a setkání

Na práci s mladými se cíleně orientují i někteří kněží. Ve velkých městech jsou touto činností vybráni kněží pověřeni. Velké oblibě se těší studentské mše, které jsou orientované na mladé lidi počínaje obsahem promluvy a zapojením mladých lidí do liturgie. V neposlední řadě se mladí na mši daleko lépe cítí v přítomnosti svých vrstevníků.

Další církevní iniciativou jsou různá společenství mladých, která jsou někde rozlišena podle věku na středoškolská a na vysokoškolská. Mladí křesťané se scházejí nejen nad čistě duchovními tématy, ale chodí spolu do čajovny či pořádají sportovní akce nebo se podílejí na pracích spojených s opravou kostela, či kaple. Velkou oblibu si získaly také přednášky na různá historická, filosofická, etická i cestovatelská témata. Společné „hledání Boha a smyslu života“²⁵⁹ pod vedením kněze je příležitostí seznámit mladého člověka se stanoviskem církve a umožnit mu toto stanovisko pochopit. Taková společenství mohou mladým dát nejen

²⁵⁶ http://christnet.cz/clanky/2282/pro_koho_jsou_diecezka.url

²⁵⁷ Srovnej: <http://dcm.bcb.cz/>

²⁵⁸ <http://dcm.bcb.cz/clanky/Postni-duchovni-obnova-1.html> from Káťa Machulová

²⁵⁹ <http://www.studentskestredy.cz/>

potřebný pocit sounáležitosti, ale také mu pomohou vytvořit a obhájit vlastní postoj k mnoha etickým i praktickým problémům. Důležitost takovýchto setkání mládeže podporují i statistiky, podle kterých k největšímu procentu obrácení dochází v pozdějším pubertálním věku u dívek a v adolescentním věku u chlapců.²⁶⁰

5.6 Prázdninové evangelizační pobyty

Výhodou prázdninových pobytů je vytržení od pracovních povinností všedního dne a klid na rozjímání. Víím, že se v určité míře odehrává duchovní program na Salesiánských chaloupkách, na táborech Gen 3 z hnutí Fokoláre, i na letních táborech dětí z různých farností.²⁶¹ Evangelizační prázdninový tábor je však poněkud odlišný co do organizace programu a intenzity duchovních cvičení a meditací. Je to projekt pro mladé lidi ve věku 15-23 let. V katolické církvi s tímto programem probíhají dva evangelizační tábory. Prvním tábor Jump v Kostelním Vydří. Druhým ENTERcamp, který se koná v českobudějovickém diecézním centru Ktiš pod vedením P. Romana Dvořáka.

Tyto prázdninové pobyty jsou určené především mladým lidem, kteří již mají zkušenost s Kristem a jsou nejen praktikující, ale i angažovaní křesťané, kteří zde dostanou příležitost k **intenzivnějšímu vztahu s Bohem**.

V rámci jednotlivých pobytů usilují organizátoři, aby si mladí lidé byli vědomi své jedinečnosti, která plyne ze stvoření k Božímu obrazu, objevovali svá obdarování, nacházeli své role ve společnosti, hledali a docházeli ke svému životnímu a duchovnímu zakotvení.²⁶²

Více než sto účastníků je rozděleno do malých skupin po deseti lidech přibližně ve stejném věku a „genderovém“ vyvážení. Dbá se také na to, aby se jednotliví účastníci ve skupinách mezi sebou neznali. Každá taková skupinka má svého vedoucího, animátora a kněze. V malých skupinkách je prostor pro samostatnou reflexi, společný dialog, konfrontaci názorů a postojů s vrstevníky. V jednotlivých skupinkách se využívají metody zážitkové pedagogiky.

Celé společenství se schází v kostele na mši, na modlitbách, meditacích a přednáškách, které vedou kvalifikovaní odborníci na daná témata (osobnostní, vztahová, psychologická, teologická). Během týdne jsou pozváni dva hosté, kteří podají dětem svědectví

²⁶⁰ Srovnej: Hanesová D.: *Náboženská výchova v školách*, str. 111

²⁶¹ Moje děti se podobných akcí také účastnily.

²⁶² Srovnej: Občanské sdružení JUMP: *Výroční zpráva 2010*. In: [online]. 2010 [cit. 2013-03 5]. Dostupné: http://jump.cho.cz/_data/association/jump-vyrocní-zpráva-2010.pdf.

o svém setkání s Bohem. Jednotlivá témata navazují na tematickou strukturu dne a celého týdne. V menších skupinkách mají účastníci možnost přednášky reflektovat a spolu-sdílet s ostatními.

Program je velice intenzivní. Po snídani následuje ranní modlitba, společná nebo ve skupinkách, poté uvedení do tématu dne formou katecheze či přednášky, poté následuje prostor pro práci a reflexi dané přednášky v jednotlivých skupinkách, po obědě siesta, zážitkově zaměřené workshopy, společné slavení eucharistie, večere a celý den je zakončen společnou modlitbou, která navazuje opět na dopolední katechezi a téma dne. Završením dne je večerní modlitební adorace, ve které se pracuje se symboly, hudbou a animací.²⁶³

Odpolední program si klade za cíl, rozvíjet u jednotlivých účastníků dary, schopnosti a nadání či aktivně relaxovat. Účastníci si mohou vybrat z mnoha různorodých aktivit rukodělných, výtvarných, sportovních, divadelních. Uprostřed týdne je delší fyzická aktivita, která zajistí odlehčení, ale také umocní společné bytí účastníků.

S radostí pozoruji, že se práce s mladými během několik málo let zintenzivnila a zkvalitnila. Učitelé náboženství, pastorační pracovníci, animátoři i kněží, kteří pracují s mládeží využívají nové tvůrčí metody a dělají pro mladé zajímavé programy. Velký důraz se klade na zapojení mladých a na zážitkové aktivity.

²⁶³ Sama jsem se v rámci prázdninové praxe účastnila ENTERcampu junior a byla jsem překvapená, jak mládež, které je jindy zatěžko jít v neděli na mši, tráví celé dny na modlitbách v kostele. Nejvíce mne však překvapilo, že většina vstávala hodinu před snídaní na 2. dobrovolnou mši.

6 POTŘEBY MLADÝCH LIDÍ VZHLEDEM K CÍRKVI

V této kapitole bych ráda konfrontovala výhrady mladých lidí k církvi tak, jak je formulovali na diecézních Fórech mládeže²⁶⁴ a jak je formulovali ve výzkumu Mgr. Ludmily EHRICHOVÉ, kterému se před lety věnovala ve své diplomové práci: „Příčiny odchodu adolescentů z církve“ s publikovanými poznatky A. OPATRNÉHO a M. MARTINKA.

Cílem této konfrontace je snaha nalézt odpovědi na otázku: Co vlastně mladí lidé potřebují? Potřeby mladých lidí vzhledem k církvi rozdělím do pěti skupin podle obsahu a charakteru.

• VZTAH - SPOLEČENSTVÍ

*"Pro mladého člověka je důležitější člověk, který s ním mluví, než poselství, které mu sděluje. Věrohodnost poselství je odvozena od věrohodnosti posla."*²⁶⁵

Mladí sice proklamují nezávislost, ale tíhnou k autoritám. Přitahují je charismatické osobnosti. Se ztrátou přirozených vzorů se zvětšuje jejich touha po vzorech a duchovním²⁶⁶ doprovázení. Váží si více činů než prázdných slov. Stěžují si na uzavřenost,²⁶⁷ nezájem,²⁶⁸ a nepřístupnost kněží,²⁶⁹ kteří je často nejsou schopni zaujmout, neumí s dospívajícím promluvit, nebo jsou dokonce nevěrohodní. Všeobecně jsou mladí lidé těmi, kdo čekají na oslovení ze strany autority, a když se jim jí nedostane, trpí nedostatkem pozornosti a komunikace.

Mladí ve farnosti vnímají negativně generační propast, věřící i někteří kněží žijí odtrženě od života a nechápou realitu a složitosti současné společnosti.²⁷⁰ Často problémy mladých bagatelizují, přehnaně je kritizují a poučují²⁷¹. V "důchodcovské" farnosti se mladý člověk necítí dobře a přirozeně.²⁷² Mladí lidé jsou velice citliví na přetvářku, nepravdivost a faleš, trpí nesouladem mezi slovy a skutky, nejednotou mezi křesťany²⁷³ a jejich špatným příkladem.²⁷⁴

²⁶⁴ Srovnej: BALÍK JAN, *Monitoring mínění mladých lidí v církvi*

²⁶⁵ M. MARTINEK: *Ztracená generace?* str. 201

²⁶⁶ Srovnej: BALÍK JAN, *Monitoring mínění mladých lidí v církvi* str. 149

²⁶⁷ Srovnej: Tamtéž, str. 171

²⁶⁸ Srovnej: Tamtéž, str. 136

²⁶⁹ Srovnej: Tamtéž, str. 171

²⁷⁰ Srovnej: Tamtéž, str. 112

²⁷¹ Srovnej: EHRICHOVÁ L. *Příčiny odchodu adolescentů z církve* Dipl. práce, TF JCU 2005 str. 74

²⁷² Srovnej: BALÍK JAN, *Monitoring mínění mladých lidí v církvi* str. 125

²⁷³ Srovnej: Tamtéž, str. 127

²⁷⁴ Srovnej: Tamtéž, str. 105

„Ústřední problém předávání víry nespočívá v metodě, ale ve schopnosti křesťanů prožívat věrohodně svoji víru.“²⁷⁵

A. OPATRŇY uvádí: *Mladí lidé potřebují, a proto často hledají:*

- *Pomoc a podporu u vrstevníků a také důvěryhodných starších osob;*
- *Prostor pro vlastní realizaci;*
- *Vědomí, že jsou přijímáni;*
- *Psychologický prostor k experimentování i k provokování – tedy ověření vlastních sil;*
- *Přiměřenou důvěru starších vůči jejich vývoji v budoucnosti;*
- *Možnost uchopit víru jako záležitost vlastního přesvědčení, mít v ní „vlastní poklad.“*²⁷⁶

Toto vše mladým lidem může nabídnout jen společenství vrstevníků vedené zkušenými a moudrými rádci. „Církev chápe práci s mládeží jako součást své služby spolu s mladými lidmi, mezi mladými lidmi a pro mladé lidi“²⁷⁷

*"Církevní práce s mládeží vychází z toho, že neexistuje žádný křesťanský život mimo společenství"*²⁷⁸

Mladí potřebují najít partu a potřebují, aby jim ji rodiče a církve pomohli nalézt.²⁷⁹

*"Vést rodiče a dospělé k tomu, aby pochopili, že v tomto období je mnohem důležitější, v jaké partě dospívající bude, než jaké bude mít známky nebo na jak prestižní škole bude. Rozhodujícím úkolem tohoto období je poznat své poslání a osvojit si roli, která mu odpovídá. Všechno ostatní je druhotné."*²⁸⁰

Role party byla zpočátku posuzována negativně a tento pohled dával slovu parta až pejorativní nádech. KAPLÁNEK uvádí, že parta je místem, kde si mladý člověk buduje svůj vlastní svět, svobodný od vlivů velkého světa, kde si ověřuje vlastní systém hodnot. V partě zažívá pocit sounáležitosti, uznání a úspěchu a vytváří si vazby na celý život. Předpokladem k vyvolání pocitu bezpečí, harmonie a sounáležitosti je konstelace, kdy se sejdou "ti správní

²⁷⁵ Michal KAPLÁNEK, *Pastorace mládeže*, str. 44

²⁷⁶ Aleš OPATRŇY, *Cesty pastorace v pluralitní společnosti*, str. 141

²⁷⁷ Michal KAPLÁNEK, *Pastorace mládeže*, str. 37

²⁷⁸ Tamtéž, str. 73

²⁷⁹ BALÍK JAN, *Monitoring mínění mladých lidí v církvi* str.72

²⁸⁰ Tamtéž str.73

lidé", hraje se "dobrá hudba" a je ta "správná zábava."²⁸¹ Jen ve společnosti svých vrstevníků mohou najít souznění, pochopení a mohou sdílet své zážitky.

• SPIRITUALITA

*"Pro mladého člověka je důležitější konkrétní spirituální zkušenost než splnění rituálního a liturgického požadavku. Hodnotu této zkušenosti neposuzuje podle toho, zda je pravdivá, ale podle toho, zda mu pomáhá žít."*²⁸²

Zážitek Boží lásky a blízkosti ať už je zprostředkován pomocí promluvy, dialogu nebo meditace je zkušeností, kterou si křesťan "nese" v sobě do všedních dnů. Z něho čerpá sílu pro křesťanskou praxi a morálku. Poznání, které při takovém setkání s Bohem, s logikou Boží existence, pak dává celému křesťanství smysl. Takové zážitky jim mohou zprostředkovat různé zážitkové akce.²⁸³

Mladí potřebují vytvořit podmínky pro osobní zkušenost s Bohem

• ESCHATOLOGIE

"Pro mladého člověka je důležité pokračování života za hranicí smrti.

*Čím více se současná kultura tématu smrti vyhýbá, tím více potřebuje mladý člověk slyšet poselství o eschatologických skutečnostech."*²⁸⁴

Vyřešení problému smrti mladému člověku pomáhá najít smysl života a své místo v něm, zbavuje jej strachu a úzkosti z budoucnosti. POSPÍŠIL v této souvislosti mluví o "emancipaci" přítomnosti. Kristus svým vzkříšením zpřítomňuje minulost i budoucnost.²⁸⁵ Věřící člověk má naději a to mu dovoluje prožívat přítomnost bez úzkosti a strachu z budoucnosti.

Mladí potřebují pomoci najít Boží království již zde na zemi. Je třeba s nimi o tom hovořit.

²⁸¹ KAPLÁNEK M., *Pastorace mládeže*, str. 69-70

²⁸² MARTINEK M.: *Ztracená generace?* str. 201

²⁸³ BALÍK JAN, *Monitoring mínění mladých lidí v církvi*, str. 70

²⁸⁴ MARTINEK M.: *Ztracená generace?* str. 201

²⁸⁵ Srovnej: POSPÍŠIL, C.V., *Ježíš Kristus - Pravda dějin*, str. 57

• MYSTIKA

"Mladý člověk hledá extatické zážitky a zkušenosti v nejrůznějších podobách. Málo kdy však pozná autenticky zážitek nejhlubší mystiky, po němž alespoň implicitně nejvíce touží. Pastore, která ho k takovému zážitku doprovodí, dosáhne vrcholu svých možností."²⁸⁶

Mladí lidé mají touhu po nadpřirozených zážitcích a hledají je tam, kde se jim nabízí. Touha po tajemnu a mystičnu je často odvádí k různým praktikám okultizmu.

Mladí potřebují uspokojit touhu po tajemnu a zprostředkovat zkušenost výjimečné mystiky Boží přítomnosti.

• KRÁSA

Mladý člověk hledá krásu v přírodě, v umění, ve tváři partnera. Pastore, která mu zpřístupní také největší krásu - krásu Boha, bude zároveň naplněním jeho nejhlubších tužeb."²⁸⁷

Mládež miluje nové, krásné věci, miluje harmonii. Bůh stvořil vše krásné, zajímavé a výjimečné. Je škoda, když je víra mladým prezentována jako nuda a šed'.

Mladí potřebují vidět krásu Boha.

Vše krásné, úžasné a tajemné, co nás obklopuje je Božím dílem a životě církve působí zázračným způsobem. Je obrovské provinění věřících, že nejsou schopni a ochotni vzdát se nízkých starostí, žabomyších při a pohoršují tak mladou generaci místo, aby jí svým životem svědčili o Boží lásce.

Tomuto výctu duchovních potřeb mladých křesťanů předcházejí daleko prozaičtější potřeby mladých lidí, které výrazně ovlivňují jejich rozhodování o přijetí a nepřijetí křesťanské víry svých rodičů. ERLICHOVÁ na základě svého výzkumu formulovala tři hlavní důvody odchodu mladých lidí z církve: *"Výzkum prokázal tři dimenze, které se spolupodílejí na odchodu mladých lidí z církve: první je jejich psychosociální vývojové*

²⁸⁶ M. MARTINEK: *Ztracená generace?* str. 201

²⁸⁷ AMBROS, *Pastorální teologie V*, str.59 citováno podle M. MARTINEK: *Ztracená generace?* str. 202

*stádium, druhá jsou projevy konzumní, sekularizované a pluralitní společnosti a třetí jsou krizové prvky projevující se v životě církve.*²⁸⁸

Dobré křesťanské vzory

Snad každý si uvědomuje význam a sílu dobrého příkladu. Vidíme jak příklady rodičů vedou děti k automatické nápodobě. Velký vliv má příklad, který dává učitel, vedoucí nebo třeba jak na lidi působí špatné příklady politiků. Kristus byl ve svém pozemském konání vzorem pro své následovníky. Křesťané mají žít tak, aby dávali svým životem příklad druhým, aby ukazovali na způsob, jakým se dají řešit problémy a dilemata dnešní společnosti v duchu evangelia. Mladý člověk je na nesoulad mezi tím, co se káže a tím, co se činí, zvláště citlivý. Je radikální ve svých postojích, svět vidí černobíle a touží po dokonalosti. Touží po dokonalém vzoru a pokud mu jej společenství věřících nenabídne, hledá jej jinde.

O to víc musí být společenství církve pevné ve svém konání. *"Bratři! Ať jíte, ať pijete nebo cokoli jiného děláte, všechno dělejte k Boží oslavě. Nebud'te pohoršením ani židům, ani pohanům, ani Boží církevní obci. Já se také snažím o to, abych ve všem pamatoval na druhé, a nehledím na to, co je prospěšné mně, ale na to, co prospívá všem, aby tak mohli dojít spásy. Napodobujte mne, jako já (napodobuji) Krista.*²⁸⁹

Každý věřící člověk a kněz zvláště si musí v každé chvíli uvědomovat, že jeho činy nepozoruje jen Bůh, který zná případné souvislosti, ale že jeho činy mohou být zdrojem pohoršení pro ostatní lidi. Nejhorším zdrojem pohoršením je skutečnost, že se odsouzeníhodné jednání neodsoudí a hříšník se pokrytecky tváří, že se nic nestalo, že není horší než jiní.

Zdá se, že si křesťané málo uvědomují svou zodpovědnost za své nevěřící okolí, kněží se mnohdy příliš věnují pozemským záležitostem a již méně svým věřícím. Bůh od nás nežadá velké, převratné činy, jen vytrvalou věrnost. Každý člověk, který je opravdový ve své víře, je takovým dobrým vzorem a jdou za ním zástupy lidí.

Duchovní vedení

Mladí potřebují prostor pro vyslovení svých pochybností o víře, o smysluplnosti etických postojů církve. Nejhorší, co mohou dostat je mentorování a odsouzení jejich neznalosti, nedokonalosti. Mnohdy jsou rodiče i kněží pohoršeni tím, co od mladých slyší.

²⁸⁸ ERLICHOVÁ L. Příčiny odchodu adolescentů z církve, str. 74

²⁸⁹ 1 Kor 10,31–11,1

Vyslovením kontroverzního názoru však mladý člověk často vytváří prostor pro diskuzi ve snaze porozumět postoji církve. Dnešní mladý člověk nechce poslouchat dlouhá kázání a návody jak má žít a co má dělat. Chce diskutovat nad otázkami, které jej zajímají pro jeho konkrétní život. Nechce vědět jen co a jak. Chce vědět proč! Zdá se mi, že dnešní křesťané jsou do jisté míry "líní" mluvit o víře a svém křesťanském způsobu života. Kristus tu obrovskou trpělivost se svými učedníky měl, když jim odkrýval ta nejhlubší tajemství prostřednictvím podobenství.

Křesťanská kultura

Mladí lidé milují hudbu, filmy i divadlo. To, co dnešním mladým křesťanům nejvíce schází, je právě tato křesťanská kultura, která by byla dostatečně atraktivní, aby se mohla stát alternativou sekularizované kultury, která nás obklopuje a která se právě mladým tak líbí. V našich českých poměrech se jistě dá produkovat kvalitní hudba nebo divadlo. S produkcí kvalitního filmu to tak snadné není, ale zde jsou jistě rezervy v nákupu licence nebo různými formami spolupráce se zahraničím.

ZÁVĚR

Cílem mé diplomové práce byla analýza některých aspektů ovlivňujících víru a křesťanskou praxi mladých lidí. Hlavním limitujícím aspektem je způsob, jakým člověk o Bohu přemýšlí, tedy v jakém stádiu víry se nachází. Proto jsem se v první kapitole věnovala způsobům posuzování víry člověka podle ELKINDA, GILLESPIE, přes WESTERHOFFŮV zkušenostní model víry až k OSEROVĚ stupnici náboženského úsudku a k FOWLEROVĚ stupnici vývoje víry. V této kapitole jsem si uvědomila význam základní zkušenosti důvěry a lásky pro lidskou víru a nutnost evangelizace dětí a mladých lidí.

Období adolescence z psycho-sociologického pohledu jsem se věnovala ve druhé kapitole, kde jsem zdůraznila význam tohoto životního období, ve kterém si člověk vytváří svou identitu, své sebevědomí a především svou víru.

Třetí kapitolu jsem věnovala jednotlivým aspektům křesťanské víry: učení, svátostná praxe a víra žitá ve světě. V závěru kapitoly jsem nastínila některé vážné problémy a etické otázky mladých lidí v konfrontaci se společností, ve které žijí.

Ve čtvrté kapitole se zabývám charakteristickými rysy dnešní české společnosti jako jsou sekularizace, pluralita, individualizace a konzum s možnostmi a způsoby pastorační práce. Zde jsem se nejvíce opírala o práce KAPLÁNKA, OPATRNEHO a Z. BAUMANA.

V předposlední kapitole jsem představila některé mně známé církevní společnosti, hnutí a aktivity církve a jejich práci s mládeží.

V poslední kapitole jsem srovnala výhrady mladých lidí k církvi tak, jak je formulovali sami mladí a jak je publikoval především J. BALÍK s poznatky A. OPATRNEHO a M. MARTINKA. Vytvořila jsem pět okruhů z nichž vzešlo pět okruhů potřeb, které mají mladí věřící lidé směrem k církvi. Dále jsem na základě výzkumu L. EHRlichové formulovala tři roviny potřeb mladého člověka, který se teprve nachází ve fázi hledání svého vztahu k Bohu, víře a k církvi.

Na základě své práce mohu říci, že je opravdu nelehké být v dnešní době mladým člověkem hledajícím své místo ve světě, hledajícím pevný bod. Na druhé straně ve svém okolí pozoruji u některých mladých lidí touhu až hlad po opravdovém životě. Mnozí se vydávají ke kořenům a snaží se o alternativní život. Bohužel se jim v této snaze nabízí přitažliví pomocníci v podobě magie, léčitelství a věštců a jiných okultních praktik.

Pro práci s mladými není ve farnostech dost kněží, pastoračních asistentů ani dost laiků. Často slyším nářky, že každý, kdo je ochotný v církvi pracovat, je neúměrně přetěžován. Jsou na něj kladeny velké nároky. Není jiná cesta než zapojit do práce ve větší

míře mladé. Církev by se neměla vysilovat činnostmi, které pro dnešní generaci již nemají žádnou přitažlivost, ale podpořit aktivity, které se jim líbí a o které mají velký zájem. Například výše zmiňovaný ENTERcamp má již nyní v únoru 16 náhradníků na jediný červencový termín.

Nemůžeme vyvinout metody, kterými by se co nejrychleji a co nejpřesněji předala víra. Dárce víry je Bůh. Je to Duch svatý, kdo působí, když my o Bohu svědčíme. Naše svědectví je pravdivé jen tehdy, pramení-li z živého osobního vztahu lásky k Bohu.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

AMBROS, *Pastorální teologie V*, str.59 citováno podle M. MARTINEK: *Ztracená generace?* Křesťanská akademie Řím, 2006, ISBN 80-86885-14

BALÍK JAN, *Monitoring mínění mladých lidí v církvi*, Sekretariát sekce pro mládež ČBK, 2013, ISBN 978-80-260-4773-5

BAŠTECKÁ B. a kolektiv: *Psychosociální krizová spolupráce*, Praha : Grada, 2013, ISBN 978-80-247-4195-6

BAUMAN, Z. *Globalizace*, Mladá fronta 2000, ISBN 80-204-0817-7

BAUMAN, Z., *Úvahy o postmoderní době*, SLON Praha 2002, ISBN 80-86429-11-3

BENEDIKT XVI. *Deus Caritas Est*. Praha: Paulínky, 2006, ISBN 80-86949-03-6

BIBLE, *Ekumenický překlad*, Česká biblická společnost 1993, ISBN 80-900881-8-X

DOKUMENTY II. Vatikánského koncilu, Zvon 1995 ISBN 80-7113-089-3

DUDA, M., I.SMELÝ, *Spiritualita, náboženstvo a adolescent*, Prešov 2013, ISBN 978-80-555-0726-2

DUKA, D., *Úvod do Písma svatého Starého zákona*, Kazatelské středisko Praha 1992, ISBN 80-901252-5-5

EHRlichová L. *Příčiny odchodu adolescentů z církve* Dipl. práce, TF JCU 2005

GRÜN A., *Víra, naděje a láska*, Karmelit. Nakl. Kostelní Vydří 2004, ISBN 80-7192-857-7

HANESOVÁ D.: *Náboženská výchova v školách*, Banská Bystrice 2005, ISBN 80-8083-121-1

HART a HARTOVÁ, *Psychologický slovník*, Praha: Portál 2000 ISBN 80-7178-303-X

JAN PAVEL II., *Kristus vás miluje*, Paulinky, 2001, ISBN 80-86025-24-9

KAPLÁNEK M., *Výchova v salesiánském duchu*, Portál 2012, ISBN 978-80-262-0126-7

KAPLÁNEK MICHAL, *Pastorace mládeže, Pastorace mládeže: studijní text pro pracovníky s mládeží*. Praha: Salesiánská provincie Praha, 1999

KAPLÁNEK MICHAL, *Výchova v salesiánském duchu*, Portál 2012, ISBN 978-80-262-0126-7

LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D., *Vývojová psychologie*. Praha: Grada Publishing, 2006. ISBN 80-247-1284-9

LECHNER, M. *Pastoraltheologie der Jugend: geschichtliche, theologische und kairologische Bestimmung der Jugendpastoral einer evangelisierenden Kirche*, München: Don Bosco, 1992, ISBN 3-7698-0687-5

LEWIS C.S., *K jádru křesťanství, Návrat domů*, Praha 2008, ISBN 978-80-7255-188-0

LUBICHOVÁ CH. , *Dobrodružství jednoty*, Nové město Bratislava 1992, ISBN 80-85487-09-8

LUBICHOVÁ CH. , *Kde jsou dva nebo tři...*, Nové město, Praha 1994, ISBN 80-901542-5-5

LUBICHOVÁ CH. , *Slovo proměněné v život*, Nové město Praha 1993, ISBN 80-901542-0-4

LUŽNÝ, Dušan a David VÁCLAVÍK. *Individualizace náboženství a identita. Poznámky k současné sociologii náboženství*. 1. vyd. Praha: Malvern, 2010. ISBN 978-80-86702-69-8

MACEK, P. *Adolescence. Psychologické a sociální charakteristiky dospívajících.*, Praha : Portál, 2003 ISBN 80-7178-747-7

MÁDR, Oto, *Slovo o této době*, Zvon 1992, ISBN 80-7113-063-X

MARTINEK M., *Ztracená generace?*, Křesťanská akademie Řím, 2006, ISBN 80-86885-14

MUCHOVÁ, L. *Bůh je jako mrakodrap*, Matice cyrilometodějská 1998, 66 s.

MUCHOVÁ, L. *Úvod do náboženské pedagogiky*, Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1994

MUCHOVÁ, L., *Budete mými svědky. Dialogické rozvíjení křesťanské identity ve světonázorové pluralitní společnosti – pedagogická výzva*, Brno: Jiří Brauner, Kartuziánské nakladatelství a vydavatelství, 2011, 284 s., ISBN 978-80-86953-82-3

OPATRŇÝ, A. *Cesty pastorace v pluralitní společnosti*, Karmelitánské nakl. Kostelní Vydří 2006, ISBN 80-7192-930-1

PAPEŽ FRANTIŠEK: *Prosím o přátelský dialog*, Praha: Euromedia Group, k.s. – Ikar 2013

POSPÍŠIL C. V., *Jako v nebi, tak i na zemi. Náčrt trinitární teologie*. Krystal OP – Karmelitánské nakladatelství, Praha – Kostelní Vydří 2007, 590 str., ISBN 978-80-85929-99-7

POSPÍŠIL, C.V., *Ježíš Kristus - Pravda dějin*, Kostelní Vydří 2009, ISBN 978-80-7195-369-2

RATZINGER, J. *Eschatologie smrt a věčný život*, BarristerPrincipal Brno 1996, ISBN 80-85947-19-6

ROTTER H. , *Sexualita a křesťanská morálka*, Vyšehrad 200, ISBN 80-7021-669-7

ŘÍČAN, P. *Cesta životem*. 2. přeprac. vyd. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-829-5

ŘÍČAN, P. *Psychologie náboženství*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-547-4

ŘÍČAN, P. *Psychologie náboženství a spirituality*. Praha: Portál, 2007. 326 s.
ISBN 978-80-7367-312-3

SCHMAUS M., *Svatosti*, Přeložili Don Štefan Fabera SDB, dr. Anton Hlinka SDB, O.biskup
mons.Dominik Kařata SJ, O. František Reves;Scuola Grafica Salesiana Pio XI – Roma

VÁCLAVÍK David , *Náboženství a moderní česká společnost*, Grada Publishing,a.s. 2010,
ISBN 978-80-247-2468-3

VÁGNEROVÁ, M.: *Vývojová psychologie I*. Praha: Karolinum, 2005

VAŠUTOVÁ, M., *Pedagogické a psychologické problémy dětství a dospívání*, Ostravská
universita Ostrava, Fil. Fakulta 2005, ISBN 80-7042-691-8

WRIGHT, M. W. *Heart Speaks to Heart: The Salesian Tradition*. London: Darton, Longman
and Todd, 2004. ISBN 0-232-52285-1.

ZASADILOVÁ, J., *Prožívání křesťanské víry adolescentů v současné společnosti*, Bakalář.
práce TF JCU 2013

ZVĚŘINA Josef, *Teologie agapé*, Sciptum, Praha, 1992, ISBN 80-85528-20-7

Život z víry, Protisk České Budějovice 2005, ISBN 80-7040-809-X

Elektronické dokumenty:

Erikson E. H. citováno podle: KOHOUTEK RUDOLF, Prof. PhDr. Rudolf CSc., *Vývojově
psychologická teorie S. Freuda, E. H. Eriksona, J. Piageta a L. Kohlberg*, přístupno:
<http://rudolfkohoutek.blog.cz/1002/vyvojove-psychologicke-teorie>; 12. února 2010 v 9:16

<http://www.katechismus.cz/>

<http://dcm.bcb.cz/>

HAMPLOVÁ D.: <http://www.socioweb.cz/index.php?disp=temata&shw=332&lst=107>

MACHULOVÁ K., *Postní duchovní obnova*: <http://dcm.bcb.cz/clanky/Postni-duchovni-obnova-1.html> from Káťa Machulová

http://christnet.cz/clanky/2282/pro_koho_jsou_diecezka.url

<http://tisk.cirkev.cz/ze-zahranici/svetove-dny-mladeze-a-jejich-papezove-jan-pavel-ii-a-benedikt-xvi/>

KODET V., *O charismatické obnově*: <http://www.cho.cz/clanky/O-Obnove-s-P-Vojtechem-Kodetem-6-cast-rozhovoru.html>

<http://www.cho.cz/Charismaticka-obnova>

OPATRŇY A.: <http://www.pastorace.cz/Tematicke-texty/Pastorace-v-postmoderni-spolecnosti.html>

<http://www.studentskestredy.cz/>

SV. AUGUSTIN: <http://www.svatyaugustin.estranky.cz/clanky/citaty--vyroky/vyroky-sv.augustina-v.cast.html>

http://www.vatican.va/archive/hist_councils/ii_vatican_council/documents/vat-ii_decree_19651118_apostolicam-actuositatem_cs.html

<https://www.signaly.cz/diskuzni-spolecenstvi-cho/info>

VOLNÝ, V. Th.D Spirituální výchova: www.cmtf.upol.cz/fileadmin/user_upload/.../Volny-prednaska.doc

Občanské sdružení JUMP: Výroční zpráva 2010. In: [online]. 2010 [cit. 2013-03 5]. Dostupné: http://jump.cho.cz/_data/association/jump-vyrocn-zprava-2010.pdf.

ABSTRAKT

ZASADILOVÁ JANA

Možnosti oslovení mladých lidí z křesťanských rodin, kteří přestávají praktikovat svou křesťanskou víru

České Budějovice 2015, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra pedagogiky. Vedoucí práce doc. PhDr. Ludmila Muchová, Ph.D

Klíčová slova: křesťanská víra, věřící adolescent, dospívající křesťan, vývojové fáze víry, formy náboženského prožívání

Práce se zabývá duchovními potřebami mladých křesťanů. Bere do úvahy stádia rozvoje náboženského úsudku, psychosociální vývoj, kterým mladý člověk prochází, a vliv dnešní pluralitní sekularizované společnosti na jeho názorové a hodnotové postoje. Rozebírá tři aspekty křesťanské víry: znalost církevního učení, účast na životě církve a křesťanskou morálku. Dále se zamýšlí nad problémy a úkoly pastorační práce mladých, popisuje způsoby práce a spiritualitu nejznámějších hnutí i další aktivity mladých a pro mladé v diecézích. Dochází k závěru, že existují tři roviny duchovních potřeb mladých lidí: rovina dobrých křesťanských vzorů, rovina trpělivého duchovního vedení a rovina atraktivní křesťanské kultury.

ABSTRACT

ZASADILOVÁ JANA

The possibilities of addressing young people of Christian families, who have stopped practicing their Christian faith.

České Budějovice 2015, University of South Bohemia, Theological Faculty. Department of Pedagogy. Thesis Supervisor: dos. PhDr. Ludmila Muchová, Ph.D

Keywords: Christian Faith, adolescent believer, maturing Christian, developmental phases of faith, forms of religious experience

The thesis concerns itself with spiritual needs of young Christians. It takes into consideration the development of religious judgement, psycho-social development young people undergo, and the influence of the current secularized society on their value opinions and attitudes. It analyses three aspects of the Christian faith: the knowledge of Church teachings, the partaking on the life of the Church and the Christian moral principles. It further considers the problems and tasks of pastoral care of the youth, and it describes the ways work and spirituality of the best known movements, and other activities of the youth and for the youth in the dioceses. The thesis concludes in postulating the existence of three levels of youth spiritual needs: the level of good Christian role models, the level of patient spiritual guidance and the level of an attractive Christian culture.